

SZTE Egyetemi Könyvtár

Egyetemi Gyűjtemény

2

HELYBEN

OLVASHATÓ

Acta Conventus de Iure Civili

Tomus VI.

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogi Tudományi Kar
Polgári Jogi és Polgári
Eljárásjogi Tanszék

ACTA CONVENTUS DE IURE CIVILI
TOMUS VI.

SZTE Egyetemi Könyvtár
Egyetemi Gyűjtemény
2

HELYBEN
OLVASHATÓ

X 35949

ACTA CONVENTUS DE IURE CIVILI TOMUS VI.

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és
Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa

LECTUM
Szeged, 2007

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000558372

X 35949

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó (Dr. Papp Tekla)	9
Maklári László: Bűncselekménnyel okozott kár	11
Bevezetés	11
I.A bírói gyakorlat	14
II. Jogalkotói kedvezmények	15
III. A Ptk. rendelkezései	17
A./ Kárenyhítési kötelezettség	17
B./ A károsult beleegyezése	19
C./ Jogos védelem	20
D./ Szükséghelyzet – végszükség	21
E./ Több károkozó	22
F./ Belátási képesség – kóros elmeállapot, gyermekkor ...	24
IV. A felelősségi elemek összehasonlítása	25
A./ Kár	25
B./ A károkozó	27
C./ Felróhatóság – bűnösség	27
D./ Okozati összefüggés	29
E./ Jogellenesség, büntethetőség	30
F./ A károsult	31
G./ Bizonyítás teher	32
H./ A kamatfizetés kezdő időpontja	33
V. A felmentő ítélet	34
VI. Speciális felelősségi formák	36
A./A házastárs felelőssége a másik házastárs bűncselekményével okozott kár megtérítéséért	36
B./ Vezető tisztségviselő által elkövetett bűncselekménnyel harmadik személynek okozott kár	37
VII. Biztosítás	38
Összefoglalás	40
Irodalomjegyzék	41
Jegyzetek	43
 Petró Éva: Felelősség a társasági jogban	45
Bevezetés	45

I. A magánjogi és a társasági jogi felelősség differenciálódása	47
1. A felelősség	47
2. A jog és a felelősség	47
3. A felelősség realizálódásának sémája	49
4. A felelősség jogági differenciálódása	50
5. A magánjogi felelősségfogalom	51
6. A szankció mint felelősség	55
7. A nem-szankció-obligáció mint felelősség	58
8. A felelősség bontása	58
A) A felelősség bontása a megszegett jogi norma alapja szerint	58
B) A felelősség bontása a megszegett jogi norma jogági jellege szerint	58
C) A felelősség bontása a megszegett jogi norma által védett jogtárgy szerint	59
D) A felelősség bontása a jogi norma alapján létrejövő jogviszony szerint	60
II. A jogi normában lefektetett felelősség vizsgálatának differenciált sémája	62
III. Az egyes társasági jogi felelősségi normák vizsgálata	66
I. A gazdasági társaság felelőssége	68
A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség	68
B) Szankciók	69
C) Kártérítési szankció	72
II. A gazdasági társaság tagjának felelőssége	73
A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség	73
Általános, társasági formától független felelősség ..	73
Társasági forma szerinti felelősség	74
B) Szankciók	76
Általános, társasági formától független felelősség ..	76
Társasági forma szerinti felelősség	77
C) Kártérítési szankció	78
Általános, társasági formától független felelősség ..	78
Társasági forma szerinti felelősség	79
D) Speciális tagi felelősségek	79
III. A vezető tisztségviselő felelőssége	82
A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség	82

B) Szankciók	83
C) Kártérítési szankció	84
Általános, társasági formától független felelősség ..	84
Társasági forma szerinti felelősség	87
D) Egyéb tisztségviselők felelőssége	87
Zárszó	89
Felhasznált irodalom	91
Ábrák	93
Jegyzetek	95

Strihó Krisztina: Határtalan lehetőségek az

elektronikus kereskedelemben	99
Bevezető	99
I. Az elektronikus kereskedelem meghatározása	102
I.1. Általánosan elfogadott nézetek	102
I.2. Hogyan viszonyul az elektronikus kereskedelem a digitális üzlethez	105
II. Az elektronikus kereskedelem jogi környezete	106
II.1. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás alanyai és tárgya	112
II.2. Az Ektv. alapján kötött szerződés tartalma	114
III. A fogyasztók döntési szabadságának védelme	119
IV. Az elektronikus kereskedelem térhódításával járó előnyök és hátrányok	122
IV.1. Előny a tudatos fogyasztónál	122
IV.2. Lássuk az on-line kereskedelem buktatóit	123
Összegzés	124
Melléklet	126
Táblázat 1.	126
Táblázat 2.	127
Felhasznált irodalom	129
Jogszabályok	129
Internet címek	130
Jegyzetek	131

ELŐSZÓ

Jelen tanszéki kiadványunk az Acta Conventus de Iure Civili sorozat hatodik darabja, és mind a témák, mind a szerzők tekintetében újdonságnak minősül a megelőző kötetekhez (konferencia-előadások, OTDK-dolgozatok) képest.

E kötetben a tanszéki doktoranduszok kutatási eredményei összegződnek egy-egy tanulmányban.

Reméljük, munkájuk érdeklődésre tart számot, és új szakmai tapasztalatokat is nyújtanak az olvasónak.

Kellemes olvasást kívánva ajánlom e kiadványt az érdeklődőknek.

Szeged, 2006. december 6.

Papp Tekla

BŰNCSELEKMÉNNYEL OKOZOTT KÁR

BEVEZETÉS

A büntetőjogi és a polgári jogi felelősségi rendszer közötti, már ismert különbségek¹ feltárásán kívül jelen tanulmány célja elsősorban az alábbi kérdések megválaszolása:

Bűncselekménnyel okozott kár megtérítésének kötelezettsége alól mentesülhet-e az elkövető, ha büntetőjogi felelősségét már jogerősen megállapították, vagy ez automatikusan magában hordozza az okozott kár megtérítéséért fennálló kötelezettséget?

Ha mentesülhet, akkor milyen szabályok alapján? A kártérítési kötelezettség alóli mentesítés egyúttal a károkozó ártatlanságát jelentené?

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény – továbbiakban Pp. – 4. § (1) bekezdése szerint a bíróságot határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy a fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás nem köti. Ez alól a (2) bekezdés teremt kivételt, amely szerint, ha jogerősen elbírált bűncselekmény vagyoni jogi következményei felől polgári perben kell határozni, a bíróság a határozatában nem állapíthatja meg, hogy az elítélt nem követte el a terhére rótt bűncselekményt. Azt, hogy mely esetekben kerülhet sor ilyen polgári per lefolytatására, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény – továbbiakban Be. – rendelkezései határozzák meg. Eszerint a magánfél a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. A rendelkezés célja egyértelmű: a bűncselekménnyel okozott kár minél gyorsabban megtérüljön, valamint az, hogy költség- és időtakarékosági szempontokból kifolyólag ne kelljen két eljárást lefolytatni olyan kérdésben, amely a bűn-

tetőeljárásban is elintézhető. Az esetek többségében a büntető bíróság az igényt egyéb törvényes útra utasítja, azaz a követelés a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező polgári peres bíróság előtt érvényesíthető. Ez részben az új Be. szabályainak köszönhető, ugyanis a polgári jogi igény elutasítására csak akkor kerülhet sor, ha a követelés polgári anyagi jogi feltételei nem állnak fenn. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a polgári jogi igényt érdemben elbíráló – annak helyt adó, illetve azt elutasító – rendelkezés minden esetben res iudicata-t teremt, és a polgári perben történő ismételt előterjesztése a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítását vonhatja maga után². Azonban a polgári jogi igényről érdemben határozó büntetőbíró nem feltétlen vállal fel egy olyan döntést, amely a polgári jogi szabályok, a polgári peres bírói gyakorlat és a vonatkozó polgári bírósági határozatok magas szintű ismeretét igényli. Egyéb iránt nem is várható el, hogy a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának kérdésében a határozathozatal ideje emiatt ésszerűtlenül elnyúljon.

Fenti kérdések eldöntése érdekében elengedhetetlennek mutatkozik a vonatkozó – nem túl egységes – bírói gyakorlat ismertetése, a károsultat érintő, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényen – továbbiakban Ptk. – kívüli egyéb releváns jogszabályok, az ún. „jogalkotói kedvezmények” bemutatása. A kissé félreérthető fenti elnevezés indokát az adja, hogy ezen jogszabályok egyértelmű célja a sértett vagy károsult lehető legkedvezőbb helyzetbe hozása. A jogalkotó által biztosított előnyök azonban önmagában nem vezethetnek oda, hogy az elkövető vagy a károkozó polgári jogi felelősség alóli mentesülésének lehetőségét automatikusan elveszítse.

Ezt követően bemutatásra kerülnek a polgári jog által értékelt és egyben szabályozott felelősséget kizáró vagy korlátozó jogintézmények (kárenyhítési kötelezettség, károsulti beleegyezés, jogos védelem, végszükség – szükséghelyzet, belátási képesség – kóros elmeállapot), párhuzamba állítva annak büntetőjogi szabályaival, hasonlóságaival és különbségeivel.

Természetesen nem maradhat ki a felelősségi elemek – kár, felróhatóság, okozati összefüggés, jogellenesség – polgári jogi és büntetőjogi összevetése sem. A dolgozat ezen részében ismertetem a károkozó és károsult személyével kapcsolatos jogilag releváns kérdéseket és a gyakorlatban rendkívül nagy jelentőséggel bíró, bizonyítási teherre és kamatfizetési szabályokra vonatkozó rendelkezéseket is, természetesen a bűncselekménnyel okozott kár jellegzetességeiből eredő esetleges eltérésekre figyelemmel.

Mindenképpen szükségesnek tartom bemutatni a gyakorlatban megjelenő, a károsultakat legjobban érdeklő, elsődleges kérdéseket. Ennek keretében ismertetem a házastárs és a vezető tisztségviselő speciális felelősségére vonatkozó szabályokat és az egyes biztosítási típusokra vonatkozó kérdéseket is. A valóságban, ha valakinek bűncselekménnyel kárt okoznak, az a legfontosabb, hogy kára mindeképpen megtérüljön. Ennek a „de ki fogja ezt nekem megfizetni” színdrómának a kezeléséhez ismerni kell a vonatkozó családjogi szabályokat, amelyek a házastárs adósságaiért való felelősségre vonatkoznak, és a Ptk. biztosításra vonatkozó rendelkezéseit is, ha netán az érintett autóját lopják el, betörnek a lakásába, vagy éppen balesettel – netán szándékosan – testi épségét megsértik. Ugyanilyen jellegű a probléma, ha valakinek egy cég nevében eljáró, képviseleti joggal rendelkező vezetője okoz kárt. Azt kell eldönteni, hogy perelhető-e maga a társaság, ha nem akkor hol, mi alapján húzható meg a határvonal a két személy felelőssége között. A temetési költségek kérdése is teljesen gyakorlati jellegű, ugyanis joggal merül fel az örökösökben a kérdés, hogy a bűncselekmény következtében elhunyt örökhagyó temetésének költségeit át tudják-e hárítani az elkövetőre, vagy a hagyatéki tartozások körében értékelve azokért kizárólag ők felelnek.

A kérdés másik oldalról – azaz felmentő ítélet esetén történő kárigény-érvényesítés – való vizsgálata is elgondolkodtató, hasznos, ezért ez is részét képezi jelen tanulmánynak.

I. A BÍRÓI GYAKORLAT

A bevezetésben már idézett Pp. 4.§ (2) bekezdése ún. negatív kötőerőt teremt a polgári perben hozandó ítélet vonatkozásában a büntető ítélethez képest.

A Legfelsőbb Bíróság BH 1996.155. szám alatt közzétett határozata szerint a büntető ítéletnek nem csak a rendelkező részét, hanem a bűnösséget megalapozó tényállását sem lehet a polgári perben vitássá tenni. Ezen jogértelmezés háttérében az a logikai feltevés áll, hogy a polgári per során kialakított eltérő, vagy ellentétes ténymegállapítás a bűnösség kérdésére is kihatna, melynek következtében a negatív kötőerő lazulna, vagy esetleg meg is szűnne. Véleményem szerint ennek az álláspontnak a töretlen alkalmazása, a Pp. 4.§ (2) bekezdés ilyen „szűk értelmezése” szükségtelenné tenné a polgári peres eljárás lefolytatását, annak csupán a kártérítés összege szempontjából lehetne jelentősége, ugyanis a már megállapított és elfogadott tényállás alapján a kártérítési felelősség fennállása biztosra vehető.

A bírói gyakorlatot meghatározó másik, a fentitől eltérő Legfelsőbb Bírósági határozat³ szerint a büntető ítéletben megállapított tényállás a polgári peres bíróságot nem köti, ezért nincs akadálya annak, hogy a per során felmerült valamennyi bizonyíték – így a büntetőeljárás tartalma – figyelembevételével a büntető bíróságtól eltérő tényállást állapítson meg. A Pp. 4.§ (2) bekezdésének ilyen irányú – fenti indokolással ellentétes – „tág értelmezését” az az egyszerű és életszerű helyzet magyarázza, hogy a polgári peres eljárásban és büntetőeljárásban elhangzott nyilatkozatok, feltárt bizonyítékok, adatok összevetését követően megállapított tényállás nem lehet iratellenes, ha az egyik fél megfelelő indokát adja annak, hogy miért tért el a büntetőeljárás során tett előadásaitól a polgári per során.

Látható, hogy ebben az esetben a Legfelsőbb Bíróság nem foglalkozott azzal a merev – véleményem szerint nem tartható – kérdéssel, hogy az eltérő tényállás kialakítása kihatással lehet a bűnösség megállapítására. Ezt az álláspontot erősíti egyébként a

Legfelsőbb Bíróság EBH 2005. 1257.⁴ szám alatt közzétett határozata is. Ennek oka a fentiekén túl az alábbiakban keresendő.

Tételezzük fel, hogy a sikkasztás miatt jogerősen elítélt vádlott ellen a károsult fizetési meghagyásos eljárás keretében követeléssel lép fel kára megtérítése érdekében, ami ellen a leendő alperes ellentmondással él. A részletes kereseti kérelem hiányából eredő gyakorlatnak megfelelően az ellentmondás mindössze annyit tartalmaz, hogy a követelést a kötelezett nem ismeri el. Felmerül a kérdés, hogy ezek után a bíróság a tárgyalási időköz során beszerzett büntetőeljárási iratok alapján kitűzött első tárgyaláson, amit az alperes elmulaszt és a felperes pusztán keresetét – fizetési meghagyását – fenntartja, érdemi határozatot hozhat-e vagy sem. Az első álláspont elfogadása esetén minden további nélkül, ugyanis az alperes meghallgatása sem vezethet más tényállás kialakításához. A második álláspont szerint is megteheti ezt, de legalább a lehetősége meg van arra, hogy a tárgyalás halasztását követően alperest meghallgassa és eltérő tényállás esetén talán a kártérítési felelősség alól mentesítse.

További érvként hozható fel a tágabb értelmezés mellett, hogy azokban az esetekben, amikor a bűnösséget közvetlen bizonyíték helyett olyan közvetett bizonyítékokra alapítják, amelyek együtt zárt logikai egységet alkotnak – rendkívül megnövelve a bírói mérlegelés szerepét, kitolva annak határát –, a jelenleg igen beszűkített rendkívüli jogorvoslati rendszer mellett méltányolható igényként jelentkezhet azon törekvés, ami lehetővé teszi egy eltérő tényállás kialakítását a polgári perben.

II. „JOGALKOTÓI KEDVEZMÉNYEK”

1./ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény rendelkezései szerint a bűncselekményt, testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt elszenvedett áldozat kárenyhítésre jogosult. Ennek keretében az állam által fizetett kárenyhítést főszabály szerint egy összegben vagy havi járadékként kell fizetni. Az áldozat csak a bűncselekmény következtében bekövetkezett vagyoni kárának eny-

hítését kérheti. Az állam általában nem a teljes kárt téríti meg, hanem annak csak egy részét. A járadékot a sértett keresőképtelensége és az áldozatnak a keresőképtelenség eredményeképpen bekövetkező jövedelemcsökkenése alapozza meg. A járadék jogosultja nemcsak a sértett lehet, hanem a vele egy háztartásban élő hozzátartozók és azok is, akiknek eltartására köteles volt. A kárenyhítés iránti kérelem felől a Fővárosi Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatának önálló szervezeti egysége hoz döntést. Megjegyzendő, hogy abban az esetben, ha jogerős bírósági határozat az áldozat részére kártérítésként járadékot állapított meg, a járadék folyósítását meg kell szüntetni.

2./ A költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban megnevezésű 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 2. § (1) bekezdése h) pontja szerint a feleket jövedelmi és vagyoni viszonyaikra tekintet nélkül költségmentesség [tárgyi költségmentesség, Pp. 84. § (3) bekezdés] illeti meg a bűncselekménnyel a személy életében, testi épségében vagy egészségében okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítése során.

Ezen jogalkotói kedvezmények, könnyítések célja a bűncselekmény elkövetése során a károsult személy tehermentesítése és a lehető legkedvezőbb helyzetbe hozása. Ezek azonban nem kelthetik azt a téves benyomást, ami szerint a sértett, károsult pernyertessége szinte biztosra vehető, kizárva a lehetőségét a mentesülésnek⁵. Ilyen irányba mutató rendelkezéseket találhatunk a Ptk. szabályai között is. Ide tartozik például a 314. § (1) bekezdése – amely szerint a szándékosan, súlyos gondatlansággal, vagy bűncselekménnyel okozott, továbbá az életet, testi épséget, egészséget megkárosító szerződészegésért való felelősséget érvényesen nem lehet kizárni – és a 342.§ (1) bekezdése, amely tiltja az olyan szerződéses kikötést, ami a szándékos vagy súlyos gondatlanságból eredő károkozásért, az életben, a testi épségben, az egészségben okozott károsodásért, továbbá bűncselekmény következményeiért való felelősséget előre korlátozza vagy kizárja. Ide sorolható az elévülésre vonatkozó azon különleges szabály is, amely szerint a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésére irányuló követelés öt évnél rövidebb idő alatt nem

évülhet el, sőt a követelés öt éven túl sem évül el, amíg a bűncselekmény büntethetősége el nem évül. A Ptk. 339.§ (2) bekezdése viszont a fentiekkel ellentétben lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a kárért felelős személyt rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények alapján a felelősség alól részben mentesítse. Jelen szabály gyakorlati jelentősége azonban a mai bíráskodásban elenyésző, szinte nulla.

Bűnösség megállapítása esetén fellépő megtérítési kötelezettség alól történő mentesítéssel szemben fennálló eljárásjogi és elvi alapvetések tisztázását követően áttekintjük, hogy melyek azok az anyagi jogi szabályok, amelyek a kártérítési felelősség alól történő mentesüléshez vagy annak mérsékléséhez vezethetnek.

III. A PTK. RENDELKEZÉSEI

Véleményem szerint a következő rendelkezések alkalmasak lehetnek arra, hogy a bűncselekmény elkövetéséért jogerősen elítélt személy a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése alól mentesüljön, vagy legalább helytállási kötelezettsége összegszerűségében mérséklődjön.

A./ Kárenyhítési kötelezettség

Mindenekelőtt meg kell vizsgálni, hogy a károsult eleget tett-e a 340.§ (1) bekezdésében meghatározott kárenyhítési kötelezettségének. A Ptk. idézett szabálya szerint nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amely abból ered, hogy a károsult a kár elhárítása és csökkentése érdekében nem úgy járt, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A sértetti közrehatást az esetek többségében a büntetőeljárásban is figyelembe veszik enyhítő körülményként. Ebből következően elméleti szinten levonható az a következtetés, hogy a büntetőügyben is már értékelt körülmények a polgári jogi igény elbírálása szempontjából külön értelmet nyernek, azok kármegosztáshoz vezethetnek. „A kármegosztásra a Ptk. 340. §-ának (1) bekezdése ad lehetőséget. Azt, hogy a károsultnak a károkozásban való közrehatása milyen mérvű, a bíróság mindig az adott tényállás mellett, az eset minden körülményére figyelemmel,

a károsult részéről az adott helyzetben általában elvárható magatartás figyelembevételével állapítja meg.”⁶

A gyakorlatban azonban meg kell különböztetni a kártérítés szempontjából a gondatlan és a szándékos bűncselekményeket.

Kérdés: A szándékos bűncselekmény tettese hivatkozhat-e egy kártérítési perben arra, hogy a sértett nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható? Kicsit konkrétabban azt kell eldönteni, hogy az elkövető szándékossága, tudatállapota (magatartása következményeinek kívánása vagy az azokba történő belenyugvása) kizárja-e a károsulti közrehatás lehetőségét, annak „szankcionálását”.

A Legfelsőbb Bíróság BH 1976. 25. szám alatt közzétett határozatában megállapította, hogy a szándékos bűncselekménnyel okozott kár megtérítése esetén nincs helye kármegosztásnak azon az alapon, hogy a károsult mulasztása a bűncselekmény elkövetését megkönnyítette. Az irányadó tényállás szerint a gépkocsivezetői beosztásban dolgozó alperes 1970. december végén ellopta a szövetkezet szállítási üzemágának fejbélyegzőjét és annak felhasználásával a felperes különböző kútjainál 304.960,- Ft értékben üzemanyag-jegyeket vásárolt, majd azokat felhasználva, az üzemanyagot értékesítette. A felperes keresetében kárát összesen 316.858,- Ft-ban határozta meg, s az alperest a Ptk. 339. § (1) bekezdésben foglaltak alapján ennek az összegnek, valamint járulékainak a megfizetésére kérte kötelezni. Az alperes beismerte a kereseti tényállításokat és a követelés jogszerűségét is elismerte. A marasztalásnál azonban annak figyelembevételét kérte, hogy munkáltatója huzamosabb időn át nem intézkedett az eltűnt bélyegző megsemmisítése, illetőleg érvénytelenítése iránt, s ezzel a mulasztásával maga is hozzájárult ahhoz, hogy az ellopott bélyegzővel hosszabb időn keresztül, sorozatosan követhetett el bűncselekményeket. Az indokolás szerint az tény, hogy a felperes alkalmazottai az ügyviteli utasítások szigorú megtartásával legalábbis megnehezíthették volna az alperes terhére megállapított bűncselekmények elkövetését. Viszont a felperes kárát az alperes szándékos bűncse-

lekmény elkövetésével okozta, s ily módon a társadalmi tulajdon sérelmére különösen nagy kár következett be. Ilyen esetben a károsult terhére eső az a mulasztás, amely a szándékos bűncselekmény elkövetését lehetővé tette, vagy megkönnyítette, a Ptk. 340. §-ában foglalt rendelkezések helyes értelmezése mellett a károsult és a károkozó vonatkozásában kármegosztás alapjául nem szolgálhat.

Ellentétben a fenti jogesetben elfoglalt, véleményünk szerint már meghaladott legfelsőbb bírósági állásponttal, nem lehet általános jelleggel, kategórikusan kizárni a kármegosztás lehetőségét szándékos károkozás esetén sem. Nem vitatva a fenti konkrét tényállásra vonatkozó döntés helyességét, el tudunk képzelni olyan esetet, ahol a szándékosság ellenére igenis vizsgálni kell a károsult felróhatóságát. Elvont esetet feltételezve képzeljük el, hogy a szomszédom szándékosan felgyújtja a házamat, én pedig nem teszek semmit a tűz eloltása érdekében azért, mert bízom a biztosító helytállási kötelezettségében, illetve már ügyis szándékomban állt elköltözni (részben a rossz szomszédi viszony miatt).

Természetesen „az adott helyzet” és az „általában elvárhatóság” határt szab a kármegosztás szükségtelen alkalmazásának, teljesen abszurd lenne ugyanis, ha egy tolvaj azzal védekezhetne, hogy „a károsult hagyta nyitva a pénztárcáját...” vagy hogy „a károsult nem zárta be a bejárati ajtót”.

B./ Károsult beleegyezése

A Ptk. 342.§ (2) bekezdése – mely szerint nem jár kártérítés, ha a kárt a károsult beleegyezésével okozták, és a károkozás társadalmi érdeket nem sért vagy veszélyeztet – polgári jogi szempontból nem tartalmaz „többlet-kimentési” lehetőséget a károkozó számára, ugyanis a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény – továbbiakban Btk. – kommentárja szerint a sértetti beleegyezés – a kiemelkedő súlyú cselekmények kivételével – büntethetőségi akadályt képez. Klasszikus példái ennek a szabálynak a sporttevékenység során megvalósult károkozások és az orvosi tevékenységgel, műtéttel⁷ kapcsolatban bekövetkezett károk esetei. Nyilvánvaló, hogy a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának

szempontjából a bíróság nem azt vizsgálja, hogy a vádlott úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, sokkal inkább azt, hogy a foglalkozás szabályait megszegte-e, szándéka a sérülés okozására irányult-e... etc. Ez azonban nem feltétlenül elég a két felelősségi forma elválásához, azaz felmentés esetén kártérítésre kötelezéshez vagy fordítva.

Erőltetett, a valóságtól elrugaszkodó példák kreálása nem célom, ezért csak elméleti szinten tartom elképzelhetőnek, hogy károsulti beleegyezés esetén a büntetőjogi felmentés ellenére a károkozót kártérítésre kötelezzék. Abban az esetben, ha a polgári bíróságot nem köti a büntető bíróság által már megállapított tényállás, akkor az idézett jogszabályhelyek más tartalommal is megtölthetők, aminek eredményeképpen „látszólag ellentétes” ítélet születhet.

C./ Jogos védelem

Ugyanez a helyzet a Ptk. által szabályozott jogos védelmi helyzettel⁸ is, ugyanis ezt a jogintézményt is ismeri a Btk.⁹ azt büntethetőséget kizáró okként szabályozva. A jogintézmény megítélése azonban a két jogszabályban nem egyforma. A polgári jog – ellentétben a büntetőjogi megoldással – ugyanis nem biztosít mentességet annak, aki a jogos védelem arányossági követelményből eredő határait ijedségből, vagy menthető felindulásból túllépi. Nem mentesül a kártérítési kötelezettség alól a „túllépő”, vagy aki csak a vélt sérelmét kívánja elhárítani, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne lehetősége felelősségének kizárására, közelítve ezzel a polgári jogi fogalmat a büntetőjogi szabályozáshoz. A jogos védelem határainak túllépése jogellenes magatartás, amelynek menthetőségét a felróhatóság körében kell értékelni. A Legfelsőbb Bíróság a BH 2001. 574. szám alatt közzétett határozatában nem állapította meg alperes kártérítési felelősségét, amikor a házastársával való dulakodást, a szóbeli fenyegetést, a három személy fenyegető fellépését, az ablakok betörését és a gázspray alkalmazását követően a védekezés szükséges mértékét jogos védelmi helyzetben túllépte. A bíróság által megállapított tényállás szerint, a büntetőügyben hozott ítélet megállapításait elfogadva, az alperes 1997. július 19-én egy vascsővel fejen ütötte az I. r. felperest, aki ettől nyílt koponyatörést és

agyzúzódást szenvedett, maradandó egészségkárosodása folytán önmaga ellátására képtelenné vált. Az alperes a felperesek jogtalan támadásának elhárításakor a szükséges védekezés mértékét túllépte ugyan, azonban a támadást kezdeményező felperesek hozták létre azokat a feltételeket, amelyek mellett az alperes félelmében nem ismerte fel az elhárítás szükséges mértékét, ezért felróhatósága nem állapítható meg, és ezáltal a felperesek kárának megtérítésére nem kötelezhető.

Tegyük fel, hogy a büntetőbíróság mérlegelési jogkörében eljárva nem találja elfogadhatónak a jogos védelemre hivatkozást, ezért a vádlott bűnösségét megállapítja. Felmerül a kérdés: megállapíthatja-e a polgári bíróság, hogy a Ptk. szerint a vádlott – alperes jogos védelmi helyzetben volt-e? A „szűk értelmezéssel” egyet értő személyek biztosan elvetik ezt a lehetőséget, míg a „tágabb értelmezést” elfogadják ezt nem tartják kizártnak.

D./ Szükséghelyzet – végszükség

A Ptk 107. § (1) bekezdése szerint a másnak életét, testi épségét vagy vagyonát közvetlenül fenyegető és más módon el nem hárítható veszély (szükséghelyzet) esetében a tulajdonos köteles tűrni, hogy dolgát a szükséghelyzet megszüntetése végett a szükséges mértékben igénybe vegyék, felhasználják, illetőleg abban kárt okozzanak. A jogalkotó korlátozza a tulajdonos tűrés kötelezettségét, feltételként határozza meg, hogy a fenyegető kár mértéke jelentősen meghaladja az okozott károkat. A kártalanításra és kártérítésre köteles személyek elkülönülnek. A szükséghelyzetbe került személytől kártalanítás, a szükséghelyzet megszüntetése során indokolatlanul nagy kárt okozótól kártérítés követelhető. A büntetőjogi végszükség megállapításának is objektív feltétele a saját vagy más életét, testi épségét, vagyonát – „személyét és javait” – közvetlenül fenyegető helyzet, és a más módon el nem hárítható veszélyhelyzet. A büntetőjogi kedvezmény – szemben a fenti polgári jogi szabályokkal – közvetlenül a kár okozóját illeti, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait menti. Az ijedtségből, vagy felindulásból történő túllépésnek polgári jogi szempontból általában nincs jelentősége,

azonban a jogos védelem tárgyalásakor már említett felróhatósági kérdés vizsgálata analogikus mintára itt sem elhanyagolható.

E./ Több károkozó

Más a helyzet többes elkövetés, társtetteség – közös károkozás esetén. Ez büntetőjogi szempontból lehet súlyosbító vagy minősítő körülmény, míg a károkozók a Ptk. szerinti helytállási kötelezettsége a károsulttal szemben egyetemleges, egymással szemben pedig magatartásuk felróhatósága arányában oszlik meg. A polgári bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség megállapítását, és a károkozókat közrehatásuk arányában is marasztalhatja, ha

a) ez a kár megtérítését nem veszélyezteti, és tetemesen nem is késlelteti, vagy

b) a károsult maga is közrehatott a kár bekövetkeztében, vagy igénye érvényesítésével menthető ok nélkül késlekedett.

A jogalkotó nem határozza meg a „közrehatás” fogalmát. Ennek a hiánynak a pótlására született a 37. számú Polgári Kollégiumi Állásfoglalás, amely szerint a „közrehatás” arányának megállapításánál azt kell vizsgálni, hogy az egyes károkozók magatartása (tevékenysége vagy mulasztása) milyen mértékben hatott közre a kár bekövetkeztében. A felróhatóság vizsgálata – tekintettel a kártérítés általános szabályaira – elengedhetetlen. A nagyobb mértékű felróhatóság – fogalmából eredően – nagyobb mértékű közrehatást jelent.

Látható tehát, hogy közös károkozás esetén nem csak a helytállási kötelezettség mértéke differenciálható, mérsékelhető, hanem meghatározott feltételek fennállása esetén az még a mentesüléshez is vezethet. A közrehatás aránya nulla például, ha egy úttesten heverő embert, egymástól függetlenül két különböző autó is elgázol, és mindkét gázolás önmagában is halált okozott volna. Kártérítés csak akkor nem jár, ha a kár a felróható károsító magatartástól függetlenül is bekövetkezett volna.

Attól függetlenül tehát, hogy felbujtóként, bűnsegédként vagy esetleg társtettesként kerül valaki alperesi pozícióba, kártérítési

felelőssége alapesetben egyetemleges és csak a kivételek fennállása esetén mentesül.

Természetesen a gyakorlatban nehezen elképzelhető, hogy több elkövető esetén a fenti szabályok alkalmazásával az egyikük kedvezőbb helyzetbe kerüljön, sőt. Az is előfordulhat, hogy a bűncselekmény elkövetőjével egyetemlegesen felel a Ptk. 339.§ (1) bekezdés ill. 344.§ (1) bekezdés alapján egy harmadik, a bűncselekmény elkövetésében részt nem vevő személy. Ilyen esetet dolgoz fel a Legfelsőbb Bíróság EBH 2000. 199. szám alatt közzétett elvi határozata. Az irányadó tényállás szerint *„a később csalás és közokirat-bamisítás miatt elítélt személyek a perbeli ingatlan tulajdoni lapjának másolatát egy idegen személyi igazolvány adatainak a felhasználásával megbamisították, majd ezt a tulajdoni lapot a földhivatalnál lévő eredetivel ismeretlen módon kicserélték, vagy kicseréltették. A bamisított tulajdoni lap szerint öröklés jogcímén az a G. I. lett az ingatlan tulajdonosa, akinek az eltűnt személyi igazolványát az elkövetők – a fénykép kicserélése után – felhasználták. Ezután a magát G. I-nek kiadó S. Gy. 1993. május 27-én 7.150.000 forintért eladta az ingatlant a tulajdoni lap adataiban bízó felperesnek. A szerződésben meghatározott visszavásárlási jog miatt érdeklődő felperes utóbb az igazi G. I-től megtudta, hogy nevezett soba nem volt az ingatlan tulajdonosa”.*

Az eljáró bíróságok álláspontja szerint a földhivatalnak a mentesüléshez azt kellett volna bizonyítania a kárfelelősség általános feltételeiből [Ptk. 339. § (1) bek.] következően, hogy az eredeti tulajdoni lapnak a meghamisítással történt kicserélésének megakadályozása érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt. Megállapították továbbá, hogy a földhivatal súlyosan megsértette jogszabályi kötelezettségét, a közhitelesség elvét, hozzájárulva ezzel a károsodás bekövetkezéséhez.

Fentiekre tekintettel nem fogadták el a földhivatal azon érvelését, amely szerint a bűncselekmény elháríthatatlan magatartásként okozott az alperes működésében rendellenességet. A perben feltárt

bizonyítékok nem támasztották alá azt a hivatkozását, amely szerint a tulajdoni lap kicserélése részéről elháríthatatlan volt.

A Legfelsőbb Bíróság jogelvi jelentőséggel leszögezte, hogy az elkövetők és a földhivatal egyetemleges kárfelelősségét megalapozó, egymással összefüggő magatartások egységét nem bontja meg az a tény, hogy a bűncselekményt is megvalósító, szándékos magatartáshoz a földhivatalnak csupán gondatlan magatartása társult.

II./ Belátási képesség – kóros elmeállapot, gyermekkor

A büntetőjog és polgári jog egyaránt mentesíti azt az elkövetőt, károkozót, akinek a beszámítási, belátási képessége hiányzik. A büntetőjogban használt beszámítási képesség¹⁰ fogalma két elemből áll: felismerési képessége a cselekmények következményeinek, és az akaratú képesség, amely a felismerési képesség birtokában lévő elkövető azon tulajdonsága, hogy a felismerés alapján ki tudja alakítani az akaratát és annak megfelelő magatartást tud tanúsítani. Ennek hiánya azonban büntethetőségi akadályt csak akkor képez, ha az kóros elmeműködéssel társul (ez lehet különösen: elmebetegség, gyengeelméjűség, szellemi leépülés, tudatzavar vagy személyiségzavar; ez a felsorolás nem taxatív).

A polgári jogban használt belátási képesség¹¹ fogalma annyiban különbözik a fenti büntetőjogi fogalomtól, hogy nem követeli meg az elmeműködés kóros állapotát ahhoz, hogy a károkozó mentesüljön a kártérítési kötelezettsége alól. Ennek oka elsősorban a büntetőjogi és polgári jogi felelősség eltérő funkciójában keresendő. A reparáció elvének megfelelően a károsult számára a jogalkotó biztosít egy lehetőséget, lehetővé teszi a felróhatóan eljáró gondozó mögöttes felelősségének megállapítását. Sőt, gondozó, vagy annak felróhatósága hiányában – ellentétben a büntetőjogi szabályokkal – kivételesen a károkozót is kötelezni lehet a kár részben vagy egészben való megtérítésére, feltéve, hogy az eset körülményei és a felek anyagi viszonyai ezt nyilvánvalóan indokoltá teszik.

A jogalkotó kizárja a 14 év alatti kiskorúak – gyermekkorú – bün-

tetőjogi felelősségre vonását¹², a Ptk. viszont ezzel ellentétben a belátási képességgel rendelkező kiskorú és a kötelességeit felróhatóan megszegő felügyeletre köteles gondozó egyetemleges kártérítési felelősségének megállapíthatóságát nem zárja ki. Meg kell jegyezni azonban, hogy a bírói gyakorlat által kialakított 12-14 éves kortól vélelmezett belátási képesség ellenére, annak megléte vagy hiánya független az életkortól.

Összegezve: kóros elmeállapot vagy gyermekkorúság miatt a büntetőjogilag felelősségre nem vonható személy helyett a polgári jog kártelepítési szabályai szerint a gondozót, vagy kivételesen magát a károkozót is kártérítésre lehet kötelezni.

IV. A FELELŐSSÉGI ELEMEL ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A./ *Kár*

a) A kár fogalma nem egységes a két jogterületen. A Btk. 137. § 5. pontja szerint a kár a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés, míg a vagyoni hátrány a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny. Ezzel szemben a Ptk. különbséget tesz nem vagyoni kár¹³ és vagyoni kár között. Utóbbi fogalmát a 355. § (4) bekezdése határozza meg, amely szerint kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

Természetesen a polgári jogi igény elbírálása során a kár polgári jogi fogalmát kell alkalmazni, azonban több olyan bűncselekmény van, amelynek tényállási eleme a kár vagy a vagyoni hátrány, amelynek hiánya kizárja bűncselekmény elkövetését. Ilyen például a csalás, hűtlen kezelés vagy a rongálás. A fogalmi különbözőségekből eredően előfordulhat olyan tényállás, amelyért a károkozó büntetőjogi felelősségét kár hiánya miatt nem lehet megállapítani, ennek ellenére viszont polgári jogi igényként vagy polgári peres úton elmaradt haszon vagy költségek címén igényt lehet támasztani.

Ilyen lehet például a csaló, aki mászt tévedésbe ejt és ennek a személynek „csak” elmaradt haszna keletkezik, feltéve, hogy a csalás kísérletének feltételei nem állnak fenn.

b) Temetési költség, mint kár

Kötelezhető-e a bűncselekmény következtében meghalt személy eltemettetésével, a síremlék emelésével és a gyász-szertartással felmerült költség viselésére az elkövető, vagy ezekért a hagyatéki tartozásokért a Ptk. 677. §¹⁴ és 679. §-nak (1) bekezdése¹⁵ értelmében az örökös felelős?

Ezek a polgári jogi rendelkezések a hagyatéki hitelezőkkel szemben szabályozzák az örökös felelősségét, de nem zárják ki azt, hogy az ilyen címen felmerült költségekért más személy tartozzon a polgári jog szabályai szerint felelősséggel. A károkozóval szemben ezt az örökös a Ptk. 339. § alapján érvényesítheti¹⁶.

c) Bűncselekmények csoportosítása kár alapján

Tekintettel arra, hogy a kár lehet vagyoni és nem vagyoni jellegű, a szóba jöhető bűncselekményeket jogi tárgy szempontjából célszerű két nagy csoportra osztani. Megkülönböztethetjük a vagyoni és a személy elleni bűncselekményeket. Egyéb körülmények mint például a többes elkövetés, okozati összefüggés a már kifejtett és kifejtésre kerülő Ptk. szabályok szerint nyernek értékelést.

Személyhez fűződő jogok megsértését jelentik különösen a Btk. XII. fejezet I. címében szabályozott az élet, a testi épség, az egészség elleni bűncselekmények [pl.: emberölés (166. §), testi sértés (170. §)], a III. cím alatt található szabadság és emberi méltóság elleni bűncselekmények [pl.: levéltitok megsértése (178. §), becsületsértés (180. §), rágalmozás (179. §)], a XIV. fejezet II. címén belül a nemi erkölcs elleni bűncselekmények [pl.: erőszakos közösülés (197. §), megrontás (201. §), szemérem elleni erőszak (198. §)]. A gyakorlatban legsűrűbben előforduló esetek, amelyek kártérítésre adnak lehetőséget, a Btk. XVIII. fejezetében szabályozott vagyon elleni bűncselekmények [lopás (316. §), csalás (318. §), sikkasztás (317. §), rongálás (324. §)...etc]. A Btk. XVIII. fejezetében elhelyezkedő közlekedési bűncselekmények [pl.: közúti baleset

okozása (187.§), járművezetés ittas vagy bódult állapotban(188.§)] a csoportosítási elv szerint tipikusan vegyes jellegűek, ugyanis azok egy része a testi épséget, egészséget károsítja, míg a másik része a járművek állapotát rongálja, értékét csökkenti.

B./ A károkozó

Tekintettel arra, hogy polgári jogi igényt kizárólag a terhelten szemben lehet érvényesíteni, a bűncselekménnyel okozott kár esetén a károkozó és a terhelten személye ugyanaz. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy a büntetőeljárás terhe alatt álló személyen kívül más ellen polgári peres eljárásban kártérítési igényt érvényesítsen valaki (I.:III. rész D. pont). A „vádolt-károkozó” kóros elmeállapotának, gyermekkorúságának jelentőségét már a III. rész F. pontjában ismertettük.

C. / Felróhatóság – bűnösség

A bűnösség¹⁷ értékelésekor mindig a „tőle elvárhatóságot” kell vizsgálni, azt, hogy a meghatározott bűncselekmény elkövetésével vádolt konkrét személy hogyan járt el: szándékosan vagy gondatlanul¹⁸. Ezzel szemben a polgári jogi felelősség során a felróhatóságot kell értékelni, azt, hogy-úgy járt-e el a károkozó (és a károsult), ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Az „általában” és „tőle elvárhatóság” különbözősége eredményezheti a két felelősségi forma elválását, figyelemmel az adott eset összes körülményére.

Az általában kitétel azt jelenti, hogy a törvény nem az egyéni adottságok értékelését tartja szem előtt, hanem az úgynevezett objektív zsinórmértéket. Az adott helyzetben kitétel pedig azt jelenti, hogy a törvény egyediesíti is a társadalmi mércét és azt vizsgálja, hogy az adott helyzetben a konkrét tényállás mellett mi tekintendő elvárhatónak.

A szándékosság a bűnösség egyik megnyilvánulási formája, melynek két alakzata van, az egyenes szándék (*dolus directus*) és az

esetőleges szándék (dolus eventualis). A szándékosság két alakzata közötti különbségtétel az érzelmi oldalról állapítható meg:

- egyenes szándék esetén az elkövető kívánja a következményeket, és ennek megfelelően a cselekményt akaratlagosan végrehajtja;
- esetőleges szándék esetén az elkövető a következményeket nem kívánja, de azokkal szemben közömbösen viselkedik, belenyugszik abba, hogy a következmények megvalósuljanak.

A gondatlanság a bűnösség másik megnyilvánulási formája, melynek szintén két alakzata van, a tudatos gondatlanság (luxuria) és a hanyagság (negligencia). A gondatlan magatartás csak akkor válik bűncselekménnyé, ha a Btk. különös része az adott törvényi tényállás gondatlan alakzatát is büntetni rendeli. Könnyelmű bizakodás akkor állapítható meg, ha az elkövető ezt valamilyen tényre alapozta. Hanyagság esetén az elkövetői oldalon a cselekmény előrelátása, mint tudati elem, és értelemszerűen a cselekményhez kapcsolódó érzelmi elem is hiányzik.

A tőle elvárhatóság tehát nem azonos az általában elvárhatósággal, azaz minden esetben figyelemmel kell lenni a terhelt fizikai és szellemi adottságaira, sajátos képességeire és esetleges szaktudására is. A tőle elvárhatóság az alanyi bűnösség eleme, és arra a kérdésre ad választ, hogy az elkövető a személyes képességeinél fogva képes volt-e az objektív gondossági kötelesség teljesítésére.

Fenti különbséget jól megvilágítja Eörsi Gyula példája – annak ellenére hogy ő az okozatosság címszó alatt tárgyalja –, amely szerint a baleset helyszínére érkező gépkocsi vezetője nem nyújt segítséget: *„Bűncselekményt elkövet, de kétséges, hogy polgári jogilag felelőssé tehető-e (pl. kötelezhető-e, hogy az áldozat bárom árváját 10-12 éven át tartsa el)”¹⁹.*

D./ Okozati összefüggés

A bűncselekmény és ennek elkövetéséből eredő kár közötti okozati összefüggés fennállása alapvető követelmény (büntetőjogi szempontból csak akkor, ha a kár a tényállás része). Az okozatossági teóriák részletes ismertetése nem célunk, ehelyett mindössze egy momentumot emelnénk ki.

A teljes kártérítés elve töretlenül érvényesül a polgári jogban. Ezzel szemben figyelemmel a korábban a IV. rész A. pont alatt írtakra, a büntető bíróság nem találja megállapíthatónak azt a költséget, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. Ennek oka az lehet, hogy a bűncselekmény és az okozott költségek – mint kár között – az okozati összefüggést túl távolinak tartja büntetőjogi szempontból. Ezt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság BH 1984. 439. szám alatt közzétett határozata is, amely szerint a büntetőeljárásban nem érvényesíthető az a polgári jogi igény, amely nem közvetlenül a bűncselekmény folytán, hanem annak csupán távoli következményeként keletkezett.

„Az irányadó tényállás szerint az I. r. és a II. r. vádlott eltulajdonította a sértett vállalat tulajdonában levő és székházának udvarán tárolt 103.500,- forint értékű személygépkocsit. A gépkocsit két hónap elteltével, a büntetőeljárás során lefoglalták, és a sértett vállalatnak visszaadták, így a kár megtérült. A gépkocsi ellopása után a vállalat két esetben az IBUSZ-tól személygépkocsit bérelt, amelyért 29.609,- forint bérleti díjat fizetett ki. A Legfelsőbb Bíróság indokolása szerint a vállalatot ért kárt nem közvetlenül a vádlottak által elkövetett bűncselekmény okozta, nem a bűncselekmény folytán keletkezett, hanem annak csupán távoli következménye, mert a vádlottak által elkövetett bűncselekmény abban nyilvánult meg, hogy a 103.500,- forint értékű személygépkocsit eltulajdonítottak. A bűncselekménnyel okozott kár ezek szerint az összeg, amely megtérült azáltal, hogy a járművet az eljárás során lefoglalták és a vállalatnak visszaadták.”

Természetesen polgári jogi szempontból nem szűkíthető le a kár

fogalma kizárólag az értékcsökkenésre, ebben az esetben ugyanis figyelmen kívül maradnának azok a kiadások – esetleg elmaradt haszon – amely a gépkocsi ellopása után más gépkocsi bérbevételeivel jelentkeztek. Egyetértek azonban azzal, hogy a kár összegének ilyen mértékű felderítése a büntetőeljárás befejezését nagymértékben késleltetné, ezért a sértett az értékcsökkenésen felüli igényét külön polgári perben érvényesítheti²⁰.

E./ Jogellenesség, büntetbetség

A bírói gyakorlat szerint a károkozás – meghatározott esetek kivételével – mindig jogellenes. A társadalomra veszélyesség körében értékelt jogellenesség hiánya a büntetőjogban is büntetbetségi akadályt képez, azonban a büntetbetségi akadályok elméleti rendszere folytán érdemes vizsgálni a bűnösséget és az elvárhatóságot kizáró okokat is. Minderre tekintettel egy adott tényállás esetén azt kell vizsgálni, hogy létezik-e olyan körülmény, amely a felelősségre vonást kizárja akár polgári jogi, akár büntetőjogi szempontból. Értelemszerű, hogy a polgári jogon belüli jogellenesség hiánya kizárja a kártérítés követelésének lehetőségét. Kérdés az, hogy a büntetőjogi jogellenesség, bűnösség, elvárhatóság hiánya kizárja-e automatikusan a kárigény előterjesztésének lehetőségét. A helyes válasz megadásához az adott okokat külön-külön kell értékelni Ennek eredménye alapján két csoport különböztethető meg. Az első csoportot alkotják azok az esetek, amelyek hiánya kizárja a kártérítés lehetőségét. Ide tartozik például a jogos védelem, végszükség, becsületsértés esetén a valóság bizonyítása. A bűnösséget kizáró okok közül a kényszer, a fenyegetés, a hivatalos személy elleni erőszak elkövetésére irányuló csoport önkéntes elhagyása is ide tartozik.

A másik csoportba tartoznak azok az esetek, amelyek nem zárják ki ex officio a kártérítés lehetőségét. Ide tartozik a gyermekkor, kóros elmeállapot, tévedés, mint bűnösséget kizáró okok; a cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka, mint jogellenességet kizáró ok; és az elvárhatóságot kizáró hamis tanúzás meghatározott esete.²¹

F./ A károsult

a) Fő szabály szerint a károsult személye megegyezik a bűncselekmény sértettjének személyével. Előfordulhat azonban, hogy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben – büntetőjogi eszközökkel már nem értékelhetően – harmadik személy oldalán áll be hátrány. Ilyen például, amikor a személyhez fűződő jogok megsértése a sértett házastársára is kihatással van. Ennek vizsgálata nem mellőzhető. Akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint követelhet kártérítést. Kétségtelen, hogy a felperes önmagában a házastársát ért hátrányok miatt nem vagyoni kártérítési igényt nem érvényesíthet. Ekkor az igény érvényesítésére kizárólag személyesen a házastárs jogosult. Téves azonban az az álláspont, amely szerint a jogsértés miatt a házastárs életkörülményeinek kedvezőtlen alakulása a felperes kárigényénél egyáltalán nem értékelhető. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a felperest is hátrányosan érinti, ha a jogsértés elkövetése miatt a vele együtt élő házastársa egészségromlást, vagy egyéb hátrányokat szenved el.²²

b) Az állam, mint sértett

Az vitán felüli, hogy az államnak lehetősége van bűncselekmény elkövetésével okozott kár követelésére. vagyoni kár esetén a Be. 54. § (5) bekezdés, valamint az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalról szóló 2002. évi LXV. törvény 2. § (7) bekezdése szerint az állami adóhatóság hatáskörébe tartozó adóval, vagy költségvetési támogatással kapcsolatban elkövetett bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránt az állam nevében a polgári jogi igény előterjesztésére az APEH területi szerve jogosult. Fenti rendelkezésekből is jól látható, hogy az állam károsult pozícióba elsősorban vagyoni érdekeinek sérelme esetén kerülhet. Érdekes kérdésként vetődik fel, hogy az államnak okozott kár esetén szóba jöhet-e a nem vagyoni kártérítés. A kérdést elvi síkon ketté kell választanunk. A Ptk. 28. § (1) bekezdése az állam jogi személyiségét kizárólag a vagyoni jogviszonyok körére korlátozza. Ebből adódóan a személyhez fűződő jogokkal az állam – mint elvont fogalom – nem rendelkezik. Ami a kérdés másik részét illeti, a (3) bekezdés szerint az állami,

önkormányzati, gazdasági, társadalmi és más egyéb szervezetek a rájuk vonatkozó jogszabályok szerint jogi személynek minősülnek és jogképességük kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. A Ptk. 75. § (2) bekezdése szerint a személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó szabályokat a jogi személyekre is alkalmazni kell, kivéve ha a védelem – jellegénél fogva – csak a magán-személyeket illetheti meg. Több olyan személyhez fűződő jogot is ismerünk, ami nem kizárólag természetes személyekhez köthető, ilyen pl.: a névviseléshez való jog, jó hírnévhez való jog, levéltitok... stb. A kérdés azonban lássuk be teljesen teoretikus. Az, hogy jogelméleti szinten elképzelhető egy ilyen eset, vagy pontosabban fogalmazva elvi értelemben nem zárható ki annak előfordulása, még nem jelenti, hogy a gyakorlatban ezek meg is jelennének. Ennek elsődleges oka a személyhez fűződő jogok védelme által elérni kívánt jogalkotói cél. Könnyen belátható, hogy ezeket a tényállásokat nem elsősorban a magánszféra szereplői által az állami szervek ellen megvalósított jogsértések orvoslására találták ki, jellegük ettől eltérő. Személyhez fűződő jogokkal kapcsolatban az állam pozíciója sokkal inkább kötelezett, mint jogosult²³. Ezt támasztja alá az is, hogy az Alkotmánybíróság a 34/1992. (VI. 1.) határozatában és a 64/1991. (XII. 17.) határozatában (abortuszhatározat), az Alkotmány 8. § (1) bekezdésében az alapjogok biztosítása mellett az állam kötelességévé teszi az azokkal kapcsolatos értékek és élethelyzetek védelmét. Az Alkotmány ún. alapjogi fejezetében foglalt alapvető szabadságjogok magukba foglalják a polgári jogi személyiségi jogokat is. Ez az állami kötelezettség azonban nem merül ki abban, hogy az államnak tartózkodnia kell e jogok megsértésétől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről.

G./ Bizonyítás teher

A polgári jogi igény elbírálása esetén a magánfél eljárására a Be. 54.§ (7) bekezdés alapján a polgári eljárás szabályait kell alkalmazni, feltéve, hogy azok fenti törvénnyel, illetőleg a büntetőeljárás jellegével nem ellentétesek. A terhelt a magánféllel szemben követelést nem érvényesíthet, beszámítási kifogással nem élhet. Minderre te-

kintettel a bizonyítási teher megoszlására az általános szabályok vonatkoznak²⁴, független attól, hogy az igényt büntetőeljárásban vagy polgári peres eljárásban érvényesítik.

H./ A kamatfizetés kezdő időpontja

Az elkövetés időpontjának büntetőjogi, illetőleg polgári jogi szempontból egyaránt jelentősége van. A Ptk. 360. § (1) és (2) bekezdései szerint a károkozóra a késedelmes kötelezett szabályait kell alkalmazni, a késedelmi kamat iránti igény a kár bekövetkezésekor nyomban esedékes. Folytatólagos bűncselekmény²⁵ esetén némi bizonytalanság tapasztalható a késedelmi kamat kezdő időpontjának meghatározása során. A büntetőjogi következményeket illetően az utolsó részcselekmény megvalósulásának időpontja az irányadó. Polgári jogi szempontból három lehetőség jöhet számításba:

- a) a kamatot a részcselekmények időbeli középarányosában állapítjuk meg,
- b) kamatot az utolsó részcselekmény megvalósulásának időpontjától számítjuk,
- c) az egyes cselekményeket külön-külön vizsgálva külön-külön határozzuk meg a kamatkövetelés-kezdő időpontját.

Ha a középarányos megoldást választanánk, akkor ugyanazon bűncselekménynek két elkövetési időpontja lenne, ami nyilván nem lehetséges. A károsodás bekövetkeztének, s ezzel összefüggésben a kamatfizetési kötelezettség esedékességének időpontja legkorábban a bűncselekmény elkövetésének időpontja lehet. Ez utóbbin pedig a jelenlegi gyakorlat szerint – folytatólagos bűncselekmény esetén – az utolsó részcselekmény megvalósulásának az időpontját kell érteni.

Folytatólagosan elkövetett egy rendbeli lopás vétségeként minősül a vádlottnak az a cselekménye, hogy a távközlési vállalat által üzemeltetett, a város különböző részein levő telefonkészülékekből több ezer forintot tulajdonít el. Ebben az esetben a kialakult gyakorlat szerint az utolsó részcselekmény kifejtésétől lehet késedelmi kamatot követelni.

Álláspontunk szerint a fenti megoldás nem túl méltányos a károsultra nézve, még akkor sem, ha a folytatólagosság alapvetően rövid időközöket ír elő, ugyanis az első és az utolsó cselekmény közötti időintervallum vonatkozásában nincs korlátozás. Ezért számunkra elfogadhatóbbnak látszik a harmadik megoldás, amely a büntetőjogi folytatólagosság egységének ellenére az egyes károkozók, de elkülöníthető magatartásokat önállóan kezeli.

Természetesen a kereseti kérelemhez kötöttség a kamat megítélésének is korlátokat szab²⁶. A Pp. 215. §-a szerint²⁷ ugyanis a döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen. Eszerint a bíróság a késedelmi kamatot nem ítélteti meg a károsodás bekövetkeztének időpontjától akkor, ha a károsult azt csak a keresetlevél beadásától kéri.

V. A FELMENTŐ ÍTÉLET

Éörsi Gyula „A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1966; 230. old.) című művében bírói határozatok alapján már 1966-ban megállapította, hogy az a felmentő ítélet, amely a bűnösség hiányán alapul, nem zárja ki a polgári perben a vétkesség megállapítását, valamint a büntetőeljárás során alkalmazott büntetések aránya nem dönti el a polgári jogi kármegosztás arányát.

Kérdés az, hogy mekkora esélye van a kártérítési követelés érvényesítésének felmentő ítélet esetén.

Egységes válasz álláspontunk szerint nem adható, ugyanis a kérdés eldöntése attól függ, hogy milyen ok, okok miatt került sor a vádlott felmentésére. A Be. 331. § (1) és (3) bekezdései alapján a bíróság a vádlottat a vád alól felmenti, ha a vádlott bűnössége nem állapítható meg, és az eljárást nem szünteti meg, különösen bűncselekmény hiánya, a bűncselekmény bizonyítottságának hiánya, illetőleg a büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okok fennállása esetén. Főleg az utóbbi két csoport esetén (kizáró vagy megszüntető okok) lehet esély kárigény érvényesítésére. A korábban már tárgyalt gyermekkor vagy kóros elmeállapot esetén könnyen előfordulhat, hogy lehetőség van a Ptk. 347.§ alkalmazására. Ezzel szemben a

bűncselekmény vagy bizonyítottság hiánya már erősen megkérdőjelezi egy ilyen követelés sikerét. Bűncselekmény hiányát okozhatja a gondatlan elkövetés is, amennyiben az nem tényállási eleme a bűncselekménynek. Ebben az esetben természetesen helye lehet kártérítési követelésnek, esetleg szabálysértési alakzat megállapításának is. Amennyiben a büntetőbíróság megállapítja, hogy a bűncselekményt nem a terhelt követte el, úgy polgári jogi igény vele szemben nagyon nehezen érvényesíthető. Az általános szabályok szerint ugyanis a károkozónak kell bizonyítania a felróhatóság hiányát, míg a károsultnak többek között a károkozó személyét. Ebben az esetben viszont már a károkozó személyének bizonyítása akadályba ütközik, ugyanis az ellentétes lenne a büntető ügyben hozott felmentő határozattal oly módon, hogy az a károkozó bűnösségét jelentené, ez pedig ellentétesnek mutatkozik a Pp. 4. § -ban megjelenő jogalkotói szándékkal, igaz, pont fordítva.

Az esélyek latolgatásán kívül érdekes kérdésként vetődik fel, hogy a vádlott felmentése esetén a polgári keresetben jogcímként megjelölhető-e a bűncselekménnyel okozott kár, maga után vonva annak összes specialitását. A Legfelsőbb Bíróság BH 1998. 217. szám alatt közzétett határozatában erre egyértelmű választ ad: nem. Álláspontja szerint a felmentő ítélet meghozatala esetén a kár megtérítésére előterjesztett polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítás helyett el kell utasítani, ez azonban nem zárja ki azt, hogy a magánfél más jogcímen, más ténybeli alaphól származó, de nem a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett igényt érvényesíthessen polgári bíróság előtt. Természetesen a polgári jogi szabályok nem írhatják felül a Btk. rendelkezéseit, ekképpen például a nem gyermekkorú elkövetőre nem állapíthatja meg, hogy bűncselekménnyel okozott kárt, ha az fogalmilag kizárt. Maradnak tehát az általános kártérítési szabályok. Ami pedig a tényállást illeti, l.: korábban, a bírói gyakorlat címszó alatt kifejtetteket.

VI. SPECIÁLIS FELELŐSSÉGI FORMÁK

A. /A házastárs felelőssége a másik házastárs bűncselekményével okozott kár megtérítéséért

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 30.§ (3) bekezdése szerint a másik házastárs felelőssége a házastárs által kötött ügyletért harmadik személlyel szemben a közös vagyonból reá eső rész erejéig áll fenn. A (4) bekezdés szerint a házastárs olyan tartozásáért, amely az előbbi rendelkezések szerint nem mindkét házastársat terheli, mind különvagyonával, mind a közös vagyonból reá eső résszel felel.

A bírói gyakorlat szerint a házastársak külön adósságát képezi a házastárs által elkövetett bűncselekmény, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbüntetés, illetve pénzbírság. Más megítélés alá esik azonban az olyan adósság, amely a házastársi közös vagyont gyarapító tevékenységgel kapcsolatos. Ebből eredően nem minősül különadósságnak a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése akkor sem, ha a bűncselekménnyel szerzett haszon a közös vagyonba került, vagy azt a házastársak közösen éltek fel²⁸. Ilyen lehet például, ha a bűncselekménnyel szerzett haszon jelentős részét a közösen vásárolt személygépkocsi törlesztésére használták fel.

Ezen kívül, a külön adósságkénti minősítés körében a bírói gyakorlat jelentőséget tulajdonít még annak, hogy

a) az adott tartozás a házassági életközösség tartama alatt vagy annak kezdete előtt, illetőleg annak megszűnése után keletkezett-e, továbbá hogy

b) az kizárólag a közös, vagy a különvagyon tárgyát terheli-e, illetőleg

c) kizárólag a közös, vagy a különvagyonra vonatkozó rendelkezésekből adódik-e.

A gyakorlatban sűrűn előfordul, hogy házastársak kötnek egy – a bűncselekmény elkövetési időpontjánál korábbi napra – visszadátumozott házassági vagyoni jogi, vagy vagyonközösséget megszüntető szerződést. Utóbbiban természetesen utalnak arra, hogy közöttük az életközösség már korábban megszakadt. Ezek a szerződések a fent

említett feltételek szabályozásával kijátszhatják a házastárs felelősségére vonatkozó szabályokat.

Mindezek tükrében a károsultnak egyetlen lehetősége marad: hivatkozni a Ptk. 203. §-ának (1) bekezdésben foglalt ún. fedezetelvonó szerződés relatív, vele szemben fennálló hatálytalanságára. Amennyiben a szerződés tényleges megkötésének az időpontjában a házasság fennállott, a Ptk. 203. §-ának (2) bekezdésében megfogalmazott törvényes vélelem szól amellett, hogy a házastársak a szerződés megkötésekor rosszhiszeműen jártak el, a céljuk arra irányult, hogy a felperes igényének a kielégítési alapját részben vagy egészben elvonják.

B./ Vezető tisztségviselő által elkövetett bűncselekménnyel harmadik személynek okozott kár

A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény – továbbiakban Gt. – rendelkezései szerint²⁹ a társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott. A jogalkotó szándéka egyértelmű: ne a vezető tisztségviselők feleljenek saját személyükben akkor, amikor a társaság érdekében járnak el. Az idézett jogszabályi rendelkezésben megbújó „e jogkörében eljárva” kifejezés azonban rendkívül nagy jelentőséggel bír. Másképp alakul a harmadik személy irányában fennálló felelősség, ha a vezető tisztségviselő nem a jogkörébe eső tevékenységével okoz kárt harmadik személynek.

A károsult sérelmére elkövetett bűncselekmény semmilyen esetben sem minősülhet a vezető tisztségviselő legális jogkörébe eső tevékenységnek. Ellenkező esetben a gazdasági társaság tevékenységi körei közé tartozhatna bűncselekmény elkövetésének az elősegítése is. Ezért a vezető tisztségviselő által elkövetett bűncselekményből eredő kár esetén nem a társaság felel harmadik személy felé és az ügyvezető nem hivatkozhat arra, hogy a harmadik személlyel szemben a társaság felel, mert az ügykörébe tartozó tevékenységet látott el. Ezen szabályokat alkalmazva találta megállapíthatónak a Legfelsőbb Bíróság az ingatlanközvetítéssel foglalkozó TS M. Kft. ügyvezetőjének felelősségét, aki az eladók

nevében vevőtől átvett vételárnak csak egy részét adta ki a tulajdonosoknak³⁰.

VII. BIZTOSÍTÁS

A Ptk. 536. § rendelkezései szerint a biztosítási szerződés alapján a biztosító meghatározott jövőbeni esemény (biztosítási esemény) bekövetkeztétől függően bizonyos összegnek megfizetésére vagy más szolgáltatás teljesítésére vállal kötelezettséget. Biztosítási eseménynek számít a károsító esemény, a halál bekövetkezése, testi sérülést, rokkantságot vagy halált okozó baleset, esetleg meghatározott életkor elérése, bár ez utóbbinak büntetőjogi vonzata nehezen elképzelhető. Bűncselekmény elkövetéséből eredő kár megtérülése szempontjából is jelentőséggel bírhat a károsult javára szóló vagy-onbiztosítás, a károkozó felelősségbiztosítása és a kedvezményezett javára szóló életbiztosítás is.

A vagy-onbiztosítási szerződések tipikus esetei közé tartozik a betöréses lopás (rablás) által okozott károk, gépjárművek töréskárai, vasúti-, közúti-, vízi-, légifuvarozás során keletkező károk, a biztosított akaratától független külső események. A gépjárműlopás esetére vonatkozó casco biztosítás is ebbe a körbe tartozik³¹. A biztosító mentesüléséhez csak annak bizonyítása vezet, hogy a biztosított, illetőleg a szerződő fél, vagy a velük közös háztartásban élő hozzátartozójuk, vagy meghatározott alkalmazottai, szervei által jogellenesen, szándékosan vagy súlyosan gondatlanul okozta a megtérítendő kárt.

A felelősségbiztosításnál a biztosított jogellenes károkozó magatartása a biztosítási esemény. A biztosító tehát a károsult kárát a károkozó (biztosított) helyett téríti meg. A biztosító akkor is köteles a károsulttal szemben helytállni, ha a biztosított a kárt jogellenesen okozta [Ptk. 559. § (3) bek.]. A biztosítónak regressz igénye keletkezik bűncselekménnyel okozott kár esetén, ugyanis a biztosított szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartása esetén – a kötelező gépjármű felelősségbiztosítást kivéve – követelheti a kifizetett biztosítási összeg megtérítését. A biztosító ugyanazon

jogszabályok alapján áll helyt a károsulttal szemben, mint amelyek alapján a károkozó (biztosított) is felelős, így jogalapját tekintve a visszkereseti jogát is ugyanezen jogszabályok alapján gyakorolhatja.

Az életbiztosítás során a biztosító életkor betöltésére, vagy halál esetére vállal kötelezettséget vagyoni vagy más jellegű szolgáltatás teljesítésére. A biztosított halálát bűncselekmény is okozhatja, ez nem mentesíti önmagában a biztosítót a biztosítási összeg kifizetése alól. Mentésülését kizárólag a biztosítottnak a kedvezményezett szándékos magatartása következtében bekövetkezett halála okozza. Ebben az esetben a visszavásárlási összeg az örökösöket illeti meg, és a kedvezményezett abból nem részesülhet. A biztosító nem a visszavásárlási összeget, hanem a díjtartalékot köteles visszatéríteni, ha a biztosított szándékosan elkövetett súlyos bűncselekménye folytán, vagy azzal összefüggésben halt meg. Ebben az esetben a bűncselekményt maga a biztosított követi el, és ennek során, például jogos védelem vagy rendőri intézkedés következtében hal meg.

A balesetbiztosításra egyrészt az életbiztosításnál szabályozott rendelkezéseket, másrészt a vagyonbiztosítási szerződésekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A baleset fogalmát a jogalkotó nem határozza meg, az a szabályzatok szerint *„a biztosított akaratán kívül fellépő olyan külső bebatás, amely egy év időszakon belül a biztosított halálát, állandó rokkantságát vagy időleges munkaképtelenségét idézi elő.”*³² A biztosító mentesülésére, ha a szerződő fél halálát a biztosítási összegre jogosult okozta, az életbiztosítás szabályait kell alkalmazni.

Álláspontom szerint elengedhetetlen a fenti biztosítási rendelkezések csupán alapszintű, részletességet nélkülöző bemutatása, ugyanis mindegyik formája szorosan kapcsolódik a gyakorlatban megjelenő kérdésekhez, függetlenül attól, hogy szerződéses jogviszonyról van-e szó. Bűncselekmények elkövetésének jogi relevanciája a kár – biztosítón keresztül történő – megtérülésére elvitathatatlan. A vagyonbiztosításnál, a felelősségbiztosításnál és a balesetbiztosításnál a vonatkozó büntetőjogi tényállások magas

számából és előfordulásából önmagától adódik, de az életbiztosításnál a kedvezményezett kizárása esetén is megjelenik.

ÖSSZEFOGLALÁS

Nem vitás, hogy a bűncselekmény elkövetése során bekövetkezett kár megtérítéséért az elkövető alperessel szemben érvényesített kártérítési követelés jogalapját szinte 100%-osan megteremti egy marasztaló ítélet, azonban nem lehet megfosztani az alperest attól a lehetőségtől, hogy a károkozás körülményeire érzékeny polgári jogi szabályok szerint felelősségét enyhítse, vagy kizárja. Ugyanez igaz fordítva is, a felmentő ítélet önmagában nem zárhatja ki egy kártérítési kereset sikerét.

A bevezetőben feltett kérdésekkel kapcsolatban válaszaink az alábbiak:

A bűncselekménnyel okozott kár megtérítésének kötelezettsége alól mentesülhet az elkövető, vagy a kártérítési kötelezettség összecsúszásában mérséklődhet.

Ha a büntetőjogi felelősségét már jogerősen megállapították, ez nem jelenti automatikusan az okozott kár megtérítéséért fennálló kötelezettségét.

A mentesülést elsősorban a Ptk. által biztosított lehetőségek, másrészt a felróhatóság – bűnösség fogalmának eltérő tartalma biztosíthatja.

A kártérítési kötelezettség alóli mentesítés egyúttal nem jelenti a károkozó ártatlanságát.

IRODALOMJEGYZÉK

1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya
 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak
 segítéséről és az állami kárenyhítésről
 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet a költségmentesség alkalmazásáról a
 bírósági eljárásban
 Dr. Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve
 (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1966)
 Tokaji Géza – Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános része
 (Korona Kiadó, 2004)
 Polgári Törvénykönyv magyarázata (JKK-Kerszöv Kiadó, 2001)
 Ptk. Kommentár
 2002. évi LXV. törvény az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalról
 34/1992. (VI. 1.) AB határozat
 64/1991. (XII. 17.) AB határozat
 PK 37. szám
 PK 50. szám
 BH 1996. 155. sz.
 BH 2003. 457. sz.
 EBH 2005. 1257. sz.
 BH 1976. 25. sz.
 BH 2001. 574. sz.
 EBH 2000. 199. sz.
 BH 1984. 439. sz.
 BH 1998. 217. sz.
 BH 2000. 456. sz.
 BH 2000. 456. sz.
 BH 2004. 408. sz.

JEGYZETEK

1 A büntetőjogi felelősség elsősorban az állammal szembeni felelősség, szankció érvényesítése az esetek túlnyomó többségében nem a sértettől, károsulttól függ, a szankció alkalmazása magában hordoz egyfajta „erkölcsi megbélyegzést” is, célja elsősorban represszív, preventív... stb. A polgári jogi felelősségre mindennek az ellenkezője igaz, a szankció elsődleges célja a reparáció.

2 BH 2004.178. sz.

3 BH 2003.457. sz.

4 A közigazgatási ügyben eljáró bíróságot a büntetőügyben hozott jogerős ítélet csak a bűnösség kérdésében köti. Annak azonban nincs akadálya, hogy a perben az adólevonási jog gyakorlásának jogszerűsége körében lefolytatott bizonyítás eredményeként eltérő tényállást állapítson meg.

5 Személyes tapasztalataink során sajnálattal állapítottuk meg, hogy a polgári peres bíróság inkább a könnyebb utat választja, elfogadva a büntetőügyben megállapított tényállást, a bizonyítást szinte az összegszerűsége korlátozva pl.: Szegedi Városi Bíróság P.22.449/2005

6 PK 36. sz.

7 Természetesen előfordulhat, hogy a beteget eszméletlen állapotban szállítják kórházba, ekként beleegyezésről nem lehet szó. Ilyen esetekben de lege artis, az adott szakma szabályai helyettesítik a sértett beleegyezését, annak alapján vizsgáljuk az eljáró egészségügyi dolgozó cselekményét.

8 Ptk. 343. § „A jogtalan támadás vagy a jogtalan és közvetlen támadásra utaló fenyegetés elhárítása érdekében a támadónak okozott kárt nem kell megtéríteni, ha a védekező az elhárítással a szükséges mértéket nem lépte túl.”

9 Btk 29. § (1) „Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.”

(2) „Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét azért lépi túl, mert azt ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni.”

(3) „A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az

ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza az elhárítás szükséges mértékének felismerésében.”

10 A Btk. 24. § (1) bekezdése alapján nem büntethető, aki a cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában – így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban vagy személyiségzavarban – követi el, amely képtelenné teszi a cselekmény következményeinek felismerésére vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék.

11 A Ptk. 347. § (1) bekezdése szerint akinek belátási képessége hiányzik vagy fogyatékos, felelősségre nem vonható.

12 A gyermekkorúval szemben ettől függetlenül bizonyos – nem büntetőjogi – intézkedések alkalmazhatóak. A gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény számos intézkedés fogantatását teszi lehetővé.

13 A 34/1992. (VI. 1.) AB határozatban foglaltakra figyelemmel az 1993. évi XCII. törvény 40. § (4) bekezdés a) pontja hatályon kívül helyezte a Ptk. 354. §-át és a nem vagyoni kárt a Ptk. 355. § (1) bekezdésében és a (4) bekezdésében foglalt felsorolás között helyezte el. A korábbi megfogalmazást – „A károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét, vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolja.” – az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta. Nem vagyoni kártérítés jelenleg a személyiségi jogok megsértése esetén alkalmazható szankciónak számít, tartalmát a bírói gyakorlat folyamatosan tölti meg tartalommal. Jelenleg folyó polgári jogi reformunk befejeztével várhatóan sérelemdíjként vagy fájdalomdíjként aposztrofálva önálló, külön intézményként fog funkcionálni.

14 Ptk. 677. § (1) „Hagyatéki tartozások: a) az örökhagyó illó eltemetésének költségei; b) a hagyaték megszerzésével, biztosításával és kezelésével járó szükséges költségek (ha-

- gyatéki költségek), valamint a hagyatéki eljárás költségei; c) az örökhagyó tartozásai; d) a kötelesrészben alapuló kötelezettségek; e) a hagyományon és a meghagyáson alapuló kötelezettségek.”
- 15 Ptk. 679. § (1) „Az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyaték tárgyaival és annak hasznáival felel a hitelezőknek. Amennyiben a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában, annyiban az örökös öröksége erejéig egyéb vagyonával is felel.”
- 16 BH 1979. 181. sz.
- 17 A bűnösség felróható pszichés viszony az elkövető és a társadalomra veszélyes cselekménye, illetve következményei között. A bűnösség összetevői: megfelelő életkor, beszámítási képesség, szándékosság vagy gondatlanság és elvárhatóság. (A Magyar Büntetőjog Általános része Tokaji Géza – Nagy Ferenc; 164. old.).
- 18 Btk. 13. § szerint szándékosan követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.
- A 14. § szerint gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában; úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.
- 19 Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966; 31. old.)
- 20 Be. 335. § (1) „A polgári jogi igényt a bíróság az ítéletben lehetőleg érdemben bírálja el; annak helyt ad, vagy azt elutasítja. Ha ez jelentékenyen késleltetné az eljárás befejezését, valamint a vádlott felmentése esetén, vagy ha az indítványnak a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja, a bíróság a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja.”
- 21 Btk. 241. § (1) „Nem büntethető hamis tanúzásért
- a) aki a valóság feltárása esetén önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná,
- b) aki a vallomástételt egyéb okból megtagadhatja, de erre kihallgatása előtt nem figyelmeztették, vagy akinek a kihallgatása a törvénnyel fogva kizárt.”
- 22 BH 2004.54. sz.
- 23 Természetesen nem vonatkozik ez a megállapítás az állami tulajdonú cégekre, ebben az esetben ugyanis az állam, mint a magánszféra személyeivel egyenrangú piaci szereplő lép színre.
- 24 A károsult bizonyítja a kárt, jogellenességet, okozati összefüggést, károkozó a felróhatóság hiányát
- 25 Folytatólagosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközökben többször követ el [Btk. 12.§ (2) bek.].
- 26 PK 50. sz.
- 27 A döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen; ez a szabály a főkövetelés járulékaire (kamat, költség stb.) is kiterjed.
- 28 BH 2000.456. zs.
- 29 Gt. 30.§ (1) bek.
- 30 BH 2004. 408. sz.
- 31 BH 2002. 487. sz.: A biztosítóra terhesebb, 70-30%-os kárnegosztás a gépkocsiban hagyott egyik kulcs és forgalmi engedély miatt.
- 32 Ptk. kommentár

FELELŐSSÉG A TÁRSASÁGI JOGBAN

BEVEZETÉS

A társasági jog célja a gazdasági élet szereplőinek bonyolult kapcsolatrendszerét szabályozni: a társulás és a vállalkozás szabadságát úgy garantálni, hogy mindeközben kógens szabályokkal meg lehessen védeni a társuláson belül kisebb érdekérvényesítő képességgel rendelkező tagokat, a társasággal üzleti kapcsolatban lévő hitelezőket, akik nem ritkán maguk is társaságok, továbbá biztosítani a gazdasági élet rendezettségében, átlátható szabályozásában megnyilvánuló közérdeket.

Ezeknek a céloknak a megvalósítása érdekében a társasági jogszabályok lefektetik a játszma szereplőinek jogait, de ugyanakkor kijelölik jogaiknak, szabadságaiknak a határát is, és kötelezettségeket fogalmaznak meg számukra, az érdekek egyensúlyának biztosítására törekedve. Mivel pedig a kötelezettségek szankciók nélkül mit sem érnek, így párhuzamosan azok is szabályozásra kerülnek.

A társasági jogi normák tehát körülhatárolják egy-egy jogviszony szereplőinek a helyzetét, a nekik biztosított jogokat, rájuk rótt kötelezettségeket, és a kötelezettségszegés rájuk háruló következményeit.

Ha valaki a gazdasági élet szereplőjévé akar válni, akár vállalkozóként, akár vezető tisztségviselőként, nem árt tisztában lennie azzal, milyen felelősséget rejt magában az adott pozíció. Egy gazdasági szerep felvállalásakor, illetve az ekként való ténykedés során ugyanis kalkulálni kell azzal a kockázati tényezővel is, ami a jogi kötelezettségek megszegésének hátrányos jogkövetkezményeiben rejlik.

Dolgozatunkban – végletesen leegyszerűsítve – azt vizsgáljuk,

hogy kit, milyen tetteért, mi alapján, milyen mértékű és típusú felelősség fenyeget, vagyis mekkora rizikóval jár az adott minőségben elkövetett vagy ahhoz kapcsolódó kötelezettségszegés. Ez hatásosan lehet arra, hogy mennyire vonzó egy bizonyos státusz – pl.: a betéti társaság (bt.) beltagi minősége vagy a fizetéseképtelenség szélére sodródott korlátolt felelősségű társaság (kft.) ügyvezetői pozíciója – felvállalása, illetve hatással bírhat az e státuszban tanúsított magatartásra.

A cél tehát annak a feltérképezése, hogy milyen azoknak a személyeknek a helyzete, akikre a gazdasági társaságokról szóló törvény, a Gt. hatálya kiterjed, mégpedig a tekintetben, hogy ki milyen joghátrányokkal számolhat, ha nem tanúsítja a jog által előírt magatartást.

Ez a vizsgálódás állandó aktualitással bír, hiszen a jog veleje a kötelezettségek megfogalmazása és azok kikényszerítése. Ugyanakkor a társasági jogalanyok a gazdasági élet szorítójában küzdenek, és döntéseiket, magatartásukat alapjaiban befolyásolják azok a joghátrányok és azok alapján leképződő gazdasági hátrányok, amiket esetleg viselni kényszerülnek. A téma további aktualitása kézenfekvő az új Gt. kapcsán: az vajon milyen változásokat eszközöl a felelősségi tényállásokon, nagyobb törvényi szigorral kell-e számolnia az új Gt. ellenében cselekvőknek.

Dolgozatunkban a következő tematikát követjük:

- I. A magánjogi és a társasági jogi felelősség differenciálódása
- II. A jogi normában lefektetett felelősség vizsgálatának differenciált sémája
- III. A társasági jogi felelősségi normák konkrét vizsgálata

I. A MAGÁNJOGI ÉS TÁRSASÁGI JOGI FELELŐSSÉG DIFFERENCIÁLÓDÁSA

1. A felelősség

Kötelezettségeinket teljesítenünk kell, ha nem így teszünk, viselnünk kell a felelősséget. Kötelezettségeinket azonban nem csak a jog állapíthatja meg, illetve ha szankcionálásra kerül sor, nem csak jogi szankciók jöhetnek szóba. Egy erkölcsi szabály megszegése az erkölcsi felelősség körébe tartozik, ugyanakkor egy jogi szabály megszegése is kiválthat erkölcsi rosszallást. A gazdasági életben való sikertelen szereplés, azaz a gazdasági szféra szabályainak megszegése gazdasági felelősséget eredményez, üzleti kockázatvállalásunknak viselnünk kell következményeit, a vagyonunk apadását.

A gazdasági szereplő termel vagy szolgáltat, aminek költségvonzata van, amit induló tőkéjéből fedez. Szolgáltatásáért azonban lehetséges, hogy egyáltalán nem képes ellenértékre szert tenni vagy képes, de kisebb mértékűre, mint amibe maga a szolgáltatás került, mert rosszul méri fel a piac igényeit, azaz még költségeit sem képes megtéríttetni, tőkéjét ezzel feléli. Ugyanakkor a sikertelen gazdasági szerepléssel lehet, hogy jogi kötelezettségeket is megszegnek, amelyre a jog reagál jogkövetkezményekkel. Ugyanis ebben a helyzetben is teljesíteni kell a költségként felmerülő hatályos szerződésekből folyó ellenszolgáltatásokat. Ha munkavállalóimmal olyan kacsatot gyártatok, amiket senki nem vesz meg, a munkavállalók bérét akkor is meg kell fizetnem. Ha nem teljesítek, a szerződésszegés jogi szankcióival kell szembenéznem. Amennyiben pedig a gazdasági tevékenység végzésére nem egyéni vállalkozóként, hanem társasági formában került sor, és a társaság vagyona csökkent olyan mértékben, hogy ezek az ellenszolgáltatások abból már nem teljesíthetők, bizonyos esetekben a jog a tagokat vagy mászt kötelez a társaság kötelezettségének teljesítésére.

2. A jog és a felelősség

A jogi felelősség tehát a jogi kötelezettségek nemteljesítéséért állhat fenn, amely ugyan szoros kapcsolatban állhat az erkölcsi normák

vagy a felelős gazdálkodás játékszabályainak megszegésével, de a jogi kötelezettségek mögött ott áll az állam, amely bírói úton kényszeríti azokat ki.

A felelősség a jognak központi eleme, a fogalom megértéséhez tisztázni kell a jog mibenlétét. A jog a jogi normákban lelhető fel, a jogi normák határozzák meg a jogviszonyok keletkezésének, változásának és megszűnésének feltételeit, a jogviszonyok alanyainak jogait és kötelezettségeit, továbbá állami kényszer útján biztosítják ezeknek végrehajtását.¹

A jog olyan társadalmi jelenség, amely valamilyen magatartást kötelezően előír, megtilt vagy megenged, és annak érvényt szerez, így a jogi normának tartalmaznia kell a dispozíciót, vagyis a kötelezettséget és a szankciót, vagyis a kötelezettség megszegésének jogkövetkezményét is. Ennek hiányában lex imperfectával lenne dolgunk.²

Tehát a jog maga a követendő magatartás azaz az elsődleges kötelezettség valamint a kötelezettség megszegése esetére kilátásba helyezett szankció.

Jogtechnikai kérdés, hogy a jogi norma részei hol: egy jogszabályhelyen vagy külön; illetve hogyan: kifejezetten vagy közvetetten kerülnek megfogalmazásra.

Lehetséges, hogy adott jogszabályhelynél csak maga a dispozíció található, nem itt követi a szankció, hanem csak később kerül rögzítésre vagy egyedileg, kifejezetten vagy általános jogági szankcióként, közvetetten. Utóbbira szolgálhat például az, amikor a Gt. előírja, hogy közkereseti társaság (kkt.) nem lehet tagja másik korlátlan felelősségű társaságnak, de nem szól a szankciókról, ugyanakkor a társaság jogszabálysértő működése esetére rendelkezésre áll a törvényességi felügyeleti intézkedések egész sora.

Értelemszerűen előfordul ennek az inverze is, amikor adott helyen már csak a kötelezettségszegés, annak módja és jogkövetkezménye, a szankció kerül rögzítésre.

A Ptk-ban például a következő rendelkezés szerepel: A törvény védi a személyek vagyoni és személyhez fűződő jogait, továbbá

törvényes érdekeit. Ez helyütt szankció nélküli rendelkezés, ugyanakkor egyértelmű, hogy ez önmagában azt a kötelezettséget keletkezteti, hogy tartózkodnunk kell ezen jogok, érdekek megsértésétől. A sérelem hátrányos jogkövetkezményeiről csak egy jóval későbbi szakasz, a 339. § rendelkezik, amely ezeknek a jogoknak a megsértésével okozott kár szankcióit rendezi.

Elképzelhető ugyanakkor, hogy a diszpozíció külön nem is kerül megfogalmazásra, csupán a szankció, de ha adott kötelezettség megszegése büntetendő, akkor egyértelmű, hogy maga a kötelezettség is fennáll, csupán a jogalkotó nem tartotta azt szükségesnek kiemelni.

Találkozhatunk olyan megoldással is, hogy egy helyen kerül rögzítésre először maga a kötelezettség, majd ezt rögtön követi megszegésének szankciója a rendelkezés intenzívebb tudatosítása érdekében.³ A vezető tisztségviselőket például bejelentési kötelezettség terheli a cégbíróság felé, amennyiben ezt a kötelezettségüket megszegik, az ebből eredő károkért korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.

Lehetséges ugyanakkor, hogy a diszpozíció és/vagy a szankció nem jogszabályon alapul, hanem szerződésen, azonban ez is jogszabályból nyeri állami kikényszeríthetőségét.

3. A felelősség realizálódásának sémája

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a jogi norma megsértéséből hogyan, milyen feltételekkel születik a felelősség.

A jogi norma tartalmazza a diszpozíciót, vagyis az elsődleges kötelezettséget, valamint a kötelezettség megszegése esetére irányadó szankciót, a másodlagos kötelezettséget.

A jogi norma alapján létrejövő konkrét jogviszony szereplőjét terhelik az abban lefektetett kötelezettségek. Ha ez a jogalany a jogi normában lefektetett kötelezettségét okozatosan megszegi továbbá ezen tette jogellenes, és – ha a törvény ezt megkívánja – felróható vagy vétkes, akkor fennáll a felelőssége és szankcióval sújtják.

A felelősség realizálódásának klasszikus sémája azonban módosulhat, ha adott jogalany vagy nem követett el okozatos kötelezettségszegést (tehát más követte el), vagy bár fennáll az okozatos kötelezettségszegése, de nem jogellenesen tette azt. Ekkor kivételesen más kötelezettségszegéséért, illetve saját jogos kötelezettségszegésért terhelhetik elsődleges kötelezettségként megfogalmazott jogkövetkezmények, – nem-szankció-obligációk – ezt az adott jogalanyt is.

Arról, hogy pontosan mit tekinthetünk felelősségnek, csak jogágak szerinti bontásban beszélhetünk, továbbá erről jogágakon belül is rendkívül megoszlanak a jogirodalmi álláspontok, de a felelősség fogalmának szűkítése vagy tágítása nem változtat a fenti distinkción.

4. A felelősség jogági differenciálódása⁴

A jogi felelősség fenti sémája jogágak szerint differenciálódik. A jogágak különféle magatartásokat rendelnek megtartani, illetve mivel eltérő diszpozíciók szeghetők meg, különböző magatartásokat nyilvánítanak jogellenesnek, és azokra specifikus szankciókat alkalmaznak. A jogellenességet kimondó szabály és a szankció elválaszthatatlanok, így nem beszélhetünk általában véve szankcióról, csak polgári jogi, büntetőjogi vagy más jogági szankcióról.

A polgári jogi felelősség főbb ismérve más jogági felelősséggel szemben egyrészt abban áll, hogy főszabály szerint mellérendelt jogalanyok közti jogviszonyból származó jogok sérülnek (alanyi jogok), és a szankció érvényesítése az adott személytől függ. További jellemzője, hogy a kötelezettségszegő magatartások nincsenek taxatíve felsorolva.

Ezzel szemben a büntetőjogi felelősség az állam és az egyén, míg az államigazgatási felelősség az állami szerv és az egyén közti jogviszonyból eredő kötelezettség sérelme folytán áll fenn, és ezek nem vagy nem elsősorban más alanyi jogába ütköznek, ebből adódóan a szankció érvényesítésének joga is megoszlik az állam és az állami szerv, valamint a jogukban, érdekükben sértettek között. Az

államigazgatási felelősségre vonásra pedig akkor kerül sor, ha az állami társadalmi, gazdasági rendjét sértik, de büntetőjogi szankció alkalmazása nem indokolt.

5. Magánjogi felelősségfogalom

A továbbiakban a társasági jogi felelősségi vizsgálódáshoz a magánjogi felelősségfogalom alkalmazására van szükség, így nem kerülhető meg annak körülhatárolása. Ez nem egyszerű feladat, a jogirodalomban ugyanis számos eltérő nézőpont létezik azzal kapcsolatban, hogy mi sorolható a polgári jogi felelősség kategóriájába.

Grosschmid úgy vélekedik, hogy a kötelezettségszegés előtti felelősségről is beszélhetünk, hiszen felelősség alatt a már fennálló felelősséget is érti, ezt ő propulzív felelősség névvel illeti, valamint azt a helyzetet is, amelyben valaki bizonyos tény következtében kötelezettségbe sodródik, amit besodró felelősségnek nevez, mely magában foglalhat elsődleges és másodlagos kötelezettségeket is.⁵

Fogalmának tartalmát példával illusztrálva: egy szerződés alapján köteles vagyok teljesíteni, ez elsődleges kötelezettséget jelent, és propulzív felelősségben ölt testet, ha azonban nem teljesítek, a kötelezettségszegésből, jelen esetben szerződésszegésből keletkező másodlagos kötelezettségek, azaz szankciók terhelnek, mégpedig besodró felelősségként. Az utóbbi kategória ugyanakkor felöleli azt az esetet is, amikor a társaság nem tud teljesíteni, és a társaság tartozásaiért korlátlanul felelős tag nem-szankció-obligációként, azaz elsődleges kötelezettségként lesz köteles arra.

Marton Géza tagadja azt, hogy minden kötelezettség felelősséget jelentene, elismeri azonban, hogy a köznap szóhasználat valóban felelősség szóval illeti magát az elsődleges kötelezettséget is megelőlegezve a kötelezettségszegés lehetőségét.⁶ Gondoljunk csak a „felelős vagy azért, amit megszelídítettél” ismert mondatára.

Marton úgy véli, hogy jogi normába ütköző tett vagy mulasztás esetén, azaz kötelezettségszegéskor mindig fennáll a felelősség, ami szankciót eredményez. Mivel a szankcióval a prevenció elvet szol-

gálja a jogalkotó, az mindig hátrányt jelent, különben a dispozíció érvényesülését nem tudná elősegíteni. Fajtáját tekintve azonban beszélhetünk restitutív, represszív, illetve vegyes jellegű szankcióról is.

Marton azonban kiemel speciális megtérítési eseteket, amikor kötelezettségszegés történik, a tett vagy mulasztás jogi normába ütközik, de okozatosság hiánya vagy jogellenességet kizáró okok megléte miatt a felelősség nem vagy nem egyértelműen eredményezhetne az általános séma szerinti felelősséget, vagyis nem vagy nem egyértelműen másodlagos kötelezettségként, azaz szankcióként terhel minket.

A kárrendezés elvének érvényesítése azonban arra sarkallja a jogalkotót, hogy a kárt megtérítse. Azonban, mivel a felelősség realizálódásának klasszikus sémája nem áll fenn, így a kár megtérítése nem szankcióként, hanem elsődleges kötelezettségként, azaz nem-szankció-obligációként fog terhelni minket. Itt értelemszerűen egy jogkövetkezményfajta jöhet szóba, mégpedig a restitutív jogkövetkezmények.

Amikor azonban a kárrendezés elve alapján a nem-szankció-obligációkról esik szó, Marton a károkozó kötelezettségszegésekre, a kárfelelősségre és szankciójára, a kártérítésre koncentrál, azonban a restitutív szankciók ennél tágabb kört ölelnek fel, így nem csak a kár telepíthető nem-szankció-obligációként. Így pl. a szerződés-szegés kapcsán fennálló felelősség következményei a káron túl is terhelhetik a nem teljesítő társaság korlátlanul felelős tagját nem-szankció obligációként.

Megjegyzendő továbbá, hogy nagyon keskeny a határvonal a nem-szankció-obligációként és a szankcióként fennálló jogkövetkezmények között a másért való felelősség eseteinél. Másért való felelősségünk fennállhat egyrészt közvetett okozatossággal, ahol tehát jogszabályi rendelkezés vési kőbe az okozatosság fennállását (pl. veszélyes üzem üzembentartója esetén), ekkor szankcióként érvényesül a felelősségünk. Másért felelhetünk ugyanakkor oly módon is, hogy az okozatosság irreleváns, az vagy fennáll vagy

sem, azt nem vizsgáljuk, az érdekelv miatt azonban nem-szankció-obligációként a jogszabály kijelöli a felelősöket (pl.: tagi felelősség).

Összegzésül a martoni álláspont a grosschmidi felosztás szerint a propulzív felelősség körébe tartozó elsődleges kötelezettséget kizárja a felelősség köréből, azonban oda sorolja a besodró felelősségbe tartozó, azaz bizonyos tény, mégpedig a kötelezettségszegés folytán beálló másodlagos kötelezettségeket, vagyis szankciókat, valamint az oda tartozó elsődleges kötelezettségeket, nem-szankció-obligációkat.

Eörsi Gyula elfogadhatatlannak tartja, hogy kötelezettségszegés előtti tehát propulzív felelősségről beszéljünk, ezentúl a kötelezettségszegéseknek is csak egy részét tekinti felelősségnek, mégpedig a másodlagos kötelezettségek, vagyis szankciók azon részét, ahol a kötelezettségszegő felróhatóan jár el. Úgy véli, felelősségről csak akkor beszélhetünk, ha egy kötelezettségszegő magatartásnak az objektív oldalát szemlélve megállapítható, hogy az külső hatásában veszélyes a társadalomra, azaz jogellenes, és emellett a szubjektív oldalon pedig elmondható, hogy a kötelezettségszegő jogi eszközökkel javítható, azaz a magatartás felróható.⁷

Eörsi úgy véli, hogy az okozatos, jogellenes tett vagy mulasztás, (amire mi a kötelezettségszegés kifejezést használjuk, bár ennek ő más jelentést tulajdonít) következménye a másodlagos kötelezettség, a szankció. Ez a polgári jogban reparatív jellegű. Azonban, ha többletelemként hátrányelemet is hordoz magában, akkor (az ő terminusai szerint „represszív”) felelősségről beszélünk. Ez minden esetben felróhatóságot is feltételez.

Ha a hátrányelem hiányzik (a szankció nem „represszív”) nincs szó felelősségről, ekkor a felróhatóság sem áll fenn.⁸

Abban a speciális esetben pedig, mikor a felelősségi séma nem valósul meg teljes egészében, de reparatív kötelezettség nem-szankció-obligációként mégis fennáll valaki oldalán, véleménye szerint a felelősség kérdése szóba se jöhet.

Így az ingatlan-adásvételi szerződés írásba foglalásának elmulasztása bár jogi normába ütközik, jogellenes, így következménye, az

érvénytelenség szankciónak minősül, de mivel az érvénytelenséghez felróhatóság nem szükséges, felelősségről nem beszélhetünk

Eörsi fogalma azon alapul, hogy ha a felelősséget tovább tárgítanánk, az minden jellegzetességét elvesztené, elvont és ködös lenne, merő logikai kategóriává színtelenedne.⁹

Eörsi fogalmát összefoglalva elmondható, hogy a propulzív felelősséget nem tekinti felelősségnek, a besodró felelősség köréből az elsődleges kötelezettségeket szintén kizárja e kategóriából, továbbá a másodlagos kötelezettségek, szankciók köréből is csak a felróhatóságot megkövetelőket, azaz „represszíveket” tekinti felelősségnek.

Látjuk tehát, hogy reparációs kötelezettség fennállhat nem-szankció-obligációként vagy szankcióként, utóbbi esetben intenzívebb hátránnyal vagy anélkül; továbbá azt is, hogy a szankciók ezen túl magukban foglalják a represszív, illetve a vegyes jellegű másodlagos jogkövetkezményeket is. A reparációs kötelezettség és a szankciók két egymást metsző kör. A felelősség tartalmának meghatározásánál csupán arról kell állást foglalnunk, hogy szubjektív döntésünk szerint mely tárgyi ismérvek alapján jól elkülöníthető részt soroljuk ide, és vizsgáljuk.

A felelősség tartalmának meghatározása és vizsgálata során a martoni álláspontot fogadjuk el.

Az elsődleges kötelezettségek alkotják ugyanis a jog szövetét és így, ha a propulzív felelősségként definiált elsődleges kötelezettségek is a felelősség részét képeznék, az egész jog felelősség lenne, a fogalmat valóban a végtelenbe tágíthatnánk.

Azonban a besodró felelősség körébe tartozó mind elsődleges, mind másodlagos kötelezettségeket, nem-szankció-obligációkat és szankciókat úgy véljük, felelősségnek kell tekinteni.

Ha ugyanis a felelősségből az előbbiit zárnánk ki, nem vizsgálhatnánk például a társasági jogi „felelősség” gerincét adó a társaságok tartozásaiért esetlegesen fennálló tagi helytállási kötelezettséget, mint elsődleges kötelezettséget. A szankciók közül pedig csak a felróható represszív szankciókat felelősségnek tekinteni (ez a szűkítés

gyakorlatilag a kártérítésre áll) szintén nem indokolt, hiszen a kártérítésen túl a kötelezettségszegő gazdasági szereplőt számos rendkívül súlyos szankció terhelheti, amely akár össze is roppant-hatja azokat, gondoljunk csak a működés megszüntetésének törvényességi felügyeleti szankciójára. Továbbá azt sem lehet figyel-men kívül hagyni, hogy a jogszabálysöveg is a felelősség kife-jezésekkel él ott, ahol Eörsi szerint szó sincs felelősségről, ilyen pl. a Gt. tagi felelőssége.

Összességében elmondható, hogy parttalan egy megváltó felelősségfogalom kimunkálásán fáradozni, éppen elég, ha a vizsgálgódás során pontosan meghatározzuk, hogy felelősségfogalmunk tartalmilag mit fog át.

A felelősségnek álláspontunk szerint tehát két ága van, a kötelezettségszegőt terhelő szankció, azaz másodlagos kötelezettség valamint a kötelezettségszegőt terhelő nem-szankció-obligáció, azaz elsődleges kötelezettség.

6. A szankció, mint felelősség

A szankciók csoportosítása történhet céljuk szerint, ennek alapján lehetnek egyrészt restitutívak, ekkor a vagyoni viszonyok rendjének, egyensúlyának védelme a cél, illetve annak megtétele, amire a kötelezettségszegő köteles. Ide sorolhatók pl. a kártérítés, a szerződésszegés szankciói. Ez a kategória Eörsi különbségtételének megfelelően tagolható aszerint, hogy mennyire intenzív hátrányelemet tartalmaz. (Megfogalmazása szerint represszívek-e.)

A szankciók lehetnek továbbá represszívek is, ekkor elsődlegesen a társadalmilag helytelenített magatartás megbüntetését kívánja a jogalkotó elérni, erre szolgál pl. a bírság. Sok esetben nem dönthető el, melyik elem a domináns, ekkor vegyes jellegű szankciókról beszélünk, erre szolgálhat például az érvénytelenség, ahol cél az eredeti állapot visszaállítása, másrészt a nem jogszabálynak megfelelő szerződés érvényességtől való megfosztása.¹⁰

A szankció speciális viszonyban áll az eredeti kötelezettséggel,

mert az lehet, hogy a kötelezettségszegőt továbbra is terheli, de előfordulhat, hogy elsikkad.

A restitutív szankciók célja – a vagyoni egyensúly visszaállítása – történhet úgy, hogy az elsődleges kötelezettségnek már nem lehet eleget tenni, csak a másodlagos áll fenn vagy az elsődleges kötelezettség megmarad, és másodlagosak járulnak mellé. Ugyanakkor bizonyos esetekben a szankció felfogható úgy, mint a kötelezettségszegésre tekintettel transzformálódott eredeti kötelezettség. Ilyenek például a szerződésszegés objektív szankciói, ilyenkor a szerződés ugyanis már nem a teljesítési, hanem a szankciós szakban van¹¹, és a megfelelő teljesítés lebonyolítása érdekében lépnek fel az új igények, a cél tehát az értékegyensúly helyrebillentése, illetve ha ez nem lehetséges az eredeti szerződés felbontása vagy megszüntetése.

Fentiek alapján megállapítható a restitutív szankcióról, hogy az bizonyos esetekben gyakorlatilag csak azért nevezhető szankciónak, mert a kötelezettségszegést követő másodlagos kötelezettséget jelent, de tulajdonképpen pont akkora hátrányelemet tartalmaz, mint amivel az elsődleges kötelezettség teljesítése jár. Ezt képes lenne kiszűrni az Eörsi/féle felelősség-definíció, ha csak a felróható, hátrányelemet tartalmazó jogkövetkezmény lehetne ide sorolható, de így kívül rekedne számtalan jelentős hátránnyal járó szankció. Mi tehát úgy véljük, hogy a restitutív szankciók ezen csoportja is felelősséget jelent, egy-egy szankciófajta esetén azonban megállapítható, hogy a hátrány mennyiben több, mint az elsődleges kötelezettségben rejlik.

Mivel a represszív szankció célja a büntetés, lehet, hogy az elsődleges kötelezettségnek már nem lehet eleget tenni, csak a másodlagos áll fenn, vagy az elsődleges kötelezettség megmarad, és másodlagosak járulnak mellé, ösztönözve annak teljesítését.

A szankciók csoportosítása lehetséges jogalapjuk szerint is, így beszélhetünk objektív, illetve szubjektív jogalapon fennállókról.

A polgári jogban kézenfekvőnek tűnő módon, szokásosan jogalapjuk szerint határolják el a szankciókat. Eszerint a szubjektív

szankciók, amik enyhe vagy rendes felelősséget jelentenek, csak akkor alkalmazhatók, ha az adott helyzetben általában elvárhatóságnak a kötelezettségszegő nem tett eleget, vagyis a társadalom rosszallását váltja ki a kötelezettségszegő helyzetében lévő absztrakt egyén hasonló tette. Az objektív szankciónál, fokozott vagy feltétlen felelősség esetén maga a kötelezettségszegés, ha jogellenes, felróhatóság nélkül is megalapozza a joghátrányt.

A kötelezettségszegés megvalósulásához természetesen objektív körülmények megléte, illetve kimentő okok hiánya szükséges, a szankcionálás csak annyiban automatikus, hogy a kötelezettségszegő tettehez fűződő pszichés viszonyát (enyhe felelősség), illetve a kötelezettségszegő helyzetében lévő absztrakt egyén ilyen tethez fűződő pszichés viszonyát (rendes felelősség) nem vizsgálják.

Azonban véleményünk szerint nem feleltethető meg egyértelműen a szubjektív szankció a kártérítésnek, illetve az objektív szankció a többi polgári jogi, elsősorban szerződésszegés esetén felmerülő jogkövetkezménynek, ahogy az a jogirodalomban előfordul, mert a klasszikus „szubjektív szankció” a kártérítés is fennállhat objektív alapon, és a további objektívizálás a jogalkotói cél.

A társasági jogban ez a megkülönböztetés még kevésbé kardinális. Itt is léteznek objektív illetve szubjektív alapon fennálló különféle szankciók, azonban például a törvényességi felügyeleti eljárásban alkalmazható intézkedéseknél indokolt esetben számolhat a vezető tisztségviselő azzal, hogy a cégbíróság bírságot ró rá, vagy visszahívásáról is saját belátása szerint dönthet a gazdasági társaság, itt tehát teret kaphat a diszkrecionalitás a joghátrányok alkalmazása során: Ekkor ugyanis nem maga a kötelezettségszegés az egyedüli jogalap, hanem egy arra jogosult döntése is szükséges. Megjegyzendő, hogy bár az utóbbi intézkedés szankcionálásra alkalmas, ugyanakkor kötelezettségét meg nem szegő vezető tisztségviselő is visszahívható, e tekintetben még csak indoklási kötelezettség sem terheli a legfőbb szervet.

A szankciók konkrét fajtái ezerfélék lehetnek, a hátrány, amit a

szankció magában hordoz, számtalan dologból állhat. Azonban mivel a kártérítés a domináns szankció a magánjogi jogviszonyok körében, ez a szűk értelemben vett polgári jogi felelősség, azt kiemelten kezeljük és vizsgáljuk.

7. A nem-szankció-obligáció, mint felelősség

Ha kötelezettségszegés esetén a felelősség realizálódásának általános sémája szerint adott jogalany nem lenne szankcióval sújtható – mert a kötelezettségszegés adott jogalany tekintetében vagy nem okozatos vagy okozatos, de jogellenességet kizáró ok miatt nem jogellenes – de a reparációs érdek ezt megkívánja, a jogalkotó elsődleges kötelezettségként kötelezi a jogalanyt a restitúcióra.

Ebben a körben a jogkövetkezmény célja mindig restitúció, jogalapja lehet objektív és szubjektív, jogkövetkezmények szerinti bontásban pedig éppúgy előfordulhat a kártérítés, mint más szankció.

8. A felelősség bontása

A) A felelősség bontása a megszegett jogi norma alapja szerint

Miután megvizsgáltuk a magánjogi felelősség két nagy ágát a szankciót és a nem-szankció-obligációt, különbséget kell tennünk aszerint, hogy azok milyen alapon terhelhetnek minket. A felelősség fennállhat egyrészt szerződésben lefektetett elsődleges kötelezettség megszegése, másrészt jogszabályban rögzített elsődleges kötelezettség megszegése esetén, azaz mind szerződésszegés, mind jogszabálysértés következtében.

B) A felelősség bontása a megszegett jogi norma jogági jellege szerint

Különbséget kell tenni a kötelezettségszegés jogkövetkezményei, szankciói és nem-szankció-obligációi között aszerint is, hogy milyen az alapjukat képező elsődleges kötelezettség jogági jellege.

Szó lehet polgári jogi kötelezettségekről, melyek alapulhatnak

szerződésen és jogszabályon is, melyek megszegésére a polgári jog reagál.

Megszeghetők a társasági jogi kötelezettségek is, melyek szintén vagy jogszabályon, vagy szerződésen alapulnak, és a társasági jogból kerül ki jogkövetkezményük.

A kép annyiból árnyaltabb, hogy egy polgári jogi jogszabályban kimondott, vagy polgári jogi szerződésbe foglalt és azáltal szankcionált kötelezettséget is társasági jogivá avathat az ezekre az esetekre szóba jövő társasági jogi jogkövetkezmény. Ezek a társasági jogi jogkövetkezmények további eszközökkel kiegészíthetők a polgári jog szankciórendszerét, illetve a polgári jogi jogkövetkezményeket módosíthatják is.

Mindez fordítva is igaz, ha társasági jogi kötelezettségszegés egyben polgári jogi kötelezettség megszegését is jelenti, akkor rendelkezésre áll a polgári jog szankciórendszere is. Mivel azonban a társasági jog speciális a polgári joghoz képest, a polgári jog nem módosíthatja a társasági jogban lefektetett jogkövetkezményeket.

Adott szerződés-, vagy jogszabálysértéssel tehát egyszerre érdemelhetjük ki a két jogág jogkövetkezményeit, azok egymás mellett érvényesülnek, és ezentúl a társasági jog is hat a polgári jogra.

C) A felelősség bontása a megszegett jogi norma által védett jogtárgy szerint

Az eddig említett polgári jogi, valamint a társasági jogi jogszabályon vagy szerződésen alapuló kötelezettségek megsértésekor védett jogtárgytól függően különféle szankció és nem- szankció-obligáció fajták jöhetnek szóba, tehát azok a védett jogtárgy függvényében is szóródnak.

A polgári jog védi a személyek vagyoni és személyhez fűződő jogait. Ezek az alanyi jogok olyan jogosultságok, amelyek igényként érvényesíthetők. Különbséget tehetünk azonban a tiszta alanyi jogok között, amik személyhez fűződő és vagyoni jogosultságok, valamint az ezeket szolgáló „eszköz” alanyi jogok között, amik előbbieik érvényesítéséhez fűződő jogokat jelentenek. Tág értelemben

tehát maga az alanyi jog érvényesítésének joga is alanyi jognak tekinthető.

Előfordulhat, hogy a polgári jogi jogszabály a törvényességet is védi különféle konkrét jogkövetkezményekkel. Erre példa a végrendelet alaki követelményeinek megszegése, amikor nem elsősorban a jogalanyok alanyi joga sérül, hanem a jogszabályi rendelkezések nem kerülnek betartásra, és ez az érvénytelenség jogkövetkezményét vonja maga után.

Ha társasági jogi kötelezettség kerül megszegésre, szintén sérülhetnek alanyi jogok, de csorbát szenvedhet a törvényesség is, és így saját jogági szankciók kerülhetnek alkalmazásra.

Megjegyzendő, hogy szerződéses kötelezettség megsértésekor mindig alanyi jog, mégpedig kötelmi jog sérül, mivel a felek magán-autonómiája hozza létre a szerződést, a törvényesség mint jogtárgy fel se merülhet. Más kérdés azonban, hogy a szerződésre magára vonatkoznak jogszabályban lefektetett rendelkezések, amik érvényesülését garantálja a jog a törvényesség érdekében.

D) A felelősség bontása a jogi norma alapján létrejövő jogviszony szerint

Szükséges még kitérni arra, hogy milyen jogalanyok között áll fenn az a jogviszony, amely alapján fennálló kötelezettségek megsértése miatt (jogtárgy szerint differenciált, jogág-specifikus) szankciók és nem-szankció-obligációk keletkeznek, és azokat kik érvényesíthetik.

A jogszabályon, vagy szerződésen alapuló elsődleges kötelezettségek származhatnak mellérendelt jogalanyok közti jogviszonyból, tiszta alanyi jogokat keletkeztetve, ekkor a megszegés szankciójának és nem-szankció-obligációjának célja a restitúció, és a felek érvényesíthetik azokat.

A jogszabályon alapuló elsődleges kötelezettségek folyhatnak alá-fölé rendelt jogalanyok közti jogviszonyból, amelyből közjogi jellegű kötelezettségek erednek tiszta alanyi jogok nélkül, ekkor a megszegés szankciójának védett jogtárgya a törvényesség, célja a

represszió, és az állami közhatalom birtokosa hivatott azokat érvényesíteni.

Végül a jogszabályon alapuló elsődleges kötelezettségek vegyes jellegű jogviszonyból is származhatnak, amikor védett jogtárgyak egyidejűleg a törvényesség és a mellérendelt jogalanyok jogai is, ekkor a mellérendelt alanyok bizonyos esetekben a közhatalom gyakorlóival egyetemben érvényesíthetik a vegyes jellegű jogkövetkezményeket.

Megjegyzendő, hogy nem-szankció-obligációk csak a mellérendelt jogviszony esetén jöhetnek szóba, amikor a restitúció a cél, továbbá szerződéses jogviszony mindig mellérendeltséget feltételez.

A polgári jog főszabály szerint a vagyoni és személyi jogok védelme érdekében kötelez és szankcionál, azaz döntően tiszta alanyi jogosultságokat alapoz meg. Itt a jogviszonyokban mellérendelt felek vannak, ebből származó összes jog és kötelezettség általuk érvényesíthető alanyi jog. Kivételesen előfordulhatnak olyan kötelezettségek és ezek megsértésére olyan szankciók is, ahol a védett jogtárgy a törvényesség. Itt alá-fölérendelt felekről is szó van, a jogok és kötelezettségek hivatalból is érvényesíthetők. Erre példa a szerződés alakszerűségének betartására irányuló kötelezettség, ill. megsértése esetére az érvénytelenség mint szankció.

A Gt. azonban a hitelezők, a kisebbség, valamint a közérdek és esetenként maga a gazdasági társaság érdekeinek védelmében alkotja meg felelősségi tényállásait. Ezek érdekében a társasági jog részben alanyi jogosultságokat, részben törvényességet védő kötelezettségeket fektet le.

Alanyi jogot védő kötelezettség például a társaságot bizonyos esetekben terhelő biztosítékkadási kötelezettség.

Közjogi jellegű kötelezettség például, hogy a vezető tisztségviselők a cégnyilvánosság, azaz a közérdek érdekében adatokat kötelesek bejelenteni a cégbíróságnak, ha ezt nem teszik meg, mulasztásukat államigazgatási jellegű szankcióval, bírsággal honorálhatja a cégbíróság.

Ezek alapján beszélhetünk tehát egyrészt a társasági jogban érvényesülő, a mellérendelt jogviszonyokból származó alanyi jogokat védő anyagi kontrollról, melynek célja a társasági jogi alanyi jogok érvényesítése. Ennek letéteményese elsősorban a polgári megyei bíróság, másrészt esetlegesen a választott bíróság.

E körben érvényesítésre kerülhetnek a tagi, valamint társasági, hitelezői tiszta alanyi jogok (pl. hitelezők biztosítékkérési joga), akárcsak az azok érvényesülését biztosító „eszköz” alanyi jogok pl.: a gazdasági társaság határozatának felülvizsgálata (a tag tiszta alanyi joga az, hogy a gazdasági társaság jogszerű határozatot hozzon, és a döntés személyhez fűződő, valamint vagyoni jogait ne sértse), illetve a tagkizárás keretében (gazdasági társaság tiszta alanyi joga, hogy tagja ne akadályozza üzletszerű közös gazdasági tevékenységének folytatását, a profitszerzését).

Létezik továbbá alá-fölé rendelt jogviszony esetén a törvényesség betartása érdekében az alaki kontroll is. Ennek eszköze a törvényességi felügyeleti eljárás, amely a cégbíróság előtt zajlik, és ahol nem az alanyi jogosult igényének, hanem a közérdeknek az érvényesítése a cél.

Beszélhetünk ezentúl vegyes jellegű jogviszonyról is, ahol az alanyi jogok és törvényesség is megvédésre kerül, pl. törvényességi felügyeleti eljárással a tag betekintési joga és a társaság törvényes működése egyaránt érvényesítésre kerülhet.

II. A JOGI NORMÁBAN LEFEKTETETT FELELŐSSÉG VIZSGÁLATÁNAK DIFFERENCIÁLT SÉMÁJA

A következőkben tehát a társasági jogi jogalanyok jogi helyzetét alapvetően meghatározó jogszabályon, illetve szerződésen alapuló társasági jogi kötelezettségeket, illetve megszegésük következtében fellépő szankció és nem-szankció-obligációkat vizsgáljuk. A polgári jogi jogkövetkezmények ugyan nem képezik dolgozatunk tárgyát, azok a társasági jogiak mellett, kiegészítő jelleggel érvényesülnek, vizsgálándó azonban a társasági jogi jogszabályon alapuló módo-

suló polgári jogi felelősség. A jogi normában megfogalmazott felelősségi tényállással kapcsolatban a következőket érdemes vizsgálni:

1. Egy konkrét jogszabályon vagy szerződésen alapuló társasági jogi norma elemzése során az általa konstruált felelősségről a következők állapítandók meg:

Mely típusú kötelezettségről van szó:

- fennálló elsődleges kötelezettség (azaz nem felelősség)
- besodró elsődleges kötelezettség, vagyis nem-szankció-obligáció
- besodró másodlagos kötelezettség, vagyis szankció.

Ki a kötelezettség alanya?

Milyen jogtárgy védelmét biztosítja: alanyi jogot vagy törvényességet véd elsősorban, illetve mindkettőt, ezzel összefüggésben milyen jellegű jogviszonyról van szó, és ki érvényesítheti a jogkövetkezményeket?

2. Nem-szankció-obligációk (vagyis besodró elsődleges kötelezettség) esetén vizsgálandó továbbá:

Milyen kötelezettségszegés bekövetkezésétől és milyen egyéb feltételektől függ a kötelezettség fennállása, amely itt a dispozíció részeként jelenik meg. Ez a kötelezettségszegés szankciót nem alapozhat meg vagy azért mert más követte el vagy azért, mert bár saját magatartáson alapul, de az jogos volt. Ebben a körben vizsgálandó például az, hogy a kkt. tag helytállási kötelezettségének feltétele az, hogy a kkt. tartozásait saját vagyonából ne tudja kielégíteni, azaz kötelezettséget szegen. Tehát a más magatartásáért fennálló felelősség abban nyilvánul meg, hogy az elsődleges kötelezettség „aktiválódása” másik személy nem tel-

jesítésétől, kötelezettségszegésétől mint objektív tényhelyzettől függ.

A jogkövetkezmény célja, a kötelezettség teljesítésének módja, mértéke (ha szóba jöhet), a felelősség közvetlen vagy mögöttes jellege, (azaz a kötelezett felelősségének feltétele-e más felelős teljesítése /mögöttes/ vagy sem /közvetlen/), egyetemleges kötelezettséggként való fennállása.

Szankciók esetén vizsgálandó:

Milyen kötelezettségszegés következménye lehet, azaz milyen magatartással „érdemelhető ki”. A magatartás kapcsán meg kell nézni, hogy saját magatartással elkövetett kötelezettségszegés, vagy más magatartása alapján terheli-e, azaz közvetlen vagy közvetett okozatosság áll-e fenn.

Milyen a felelősség jogalapja, azaz szubjektív vagy objektív alapon áll-e fenn, enyhe, rendes, fokozott vagy feltétlen felelősséggel van-e dolgunk, illetve milyen mentesülési okok lehetségesek.

A szankció célja, teljesítésének módja, mértéke (ha értelmezhető), a felelősség közvetlen, vagy mögöttes jellege, egyetemlegessége.

Megjegyzendő még, hogy ahhoz, hogy megállapíthassuk, hogy az adott jogi norma alapján létrejövő konkrét jogviszony szereplőjének felelőssége fennáll-e, részletesen vizsgálandó a tett jogellenessége, a magatartás és a kár közti okozatosság is, a felelősség már ezeknél az objektív tényeknél kizárható. Nem-szankció-obligációknál ezeknek az elemeknek a fennállására nincs is feltétlenül szükség, azokat a felelősséget kimondó jogszabályi rendelkezés pótolja. A társasági jogi felelősségi tényállások elemzése során erre csak annyiban lehet kitérni, amennyiben a jogi norma pontosítja azt, hogy mikor áll fenn a jogellenesség vagy az okozatosság, és mikor nem.

Megemlítendő a mögöttes felelősség kapcsán, hogy ilyen esetben mindig más magatartása alapján felelünk, de a nem mögöttes felelősség alapja is lehet más magatartása (például a megbízó közvetlenül felel a megbízott magatartásáért, igaz vele egyetemlegesen).

További specialitást jelent a más magatartásáért fennálló felelősség esetében, hogy a felelősség teljesüléséhez két jogalap egyidejű megvalósulása szükséges, azaz fenn kell, hogy álljon a konkrét kötelezettségszegés során a szankció jogalapja, valamint a más magatartásáért való felelősség jogalapja is. Tehát a potenciális kimentési okoknak két köre merül fel. Így kárfelelősségnél a megbízó hivatkozhat arra a felelősség alóli mentesülés érdekében, hogy a megbízott kiválasztása során nem terheli őt a *culpa in eligendo*, de a megbízott magatartásától függően (pl. általános károkozás, veszélyes üzem üzem bentartójaként elkövetett károkozás esetéről van-e szó) további mentesülési okokra is hivatkozhat.

Ez azonban csak restitutív jellegű szankciókhoz kapcsolódhat, így teljesíti az elv a küldetését.

A felelősség túlnyomó része a kárfelelősségi szankciók, ezért azzal kapcsolatban érdemes kitérni a következőkre: a kárfelelősség körében létezik egy általános felelősségi tényállás, egy tágra szabott elkövetési magatartással, továbbá számos speciális alakzat, részletesebben meghatározott kötelezettségszegő magatartásokkal. A társasági jog jellegzetessége az, hogy módosítja az általános polgári jogi felelősségi alakzatot, speciális polgári jogi kárfelelősségi tényállások konstruálásával. Ezért indokolt megvizsgálni azt, hogy mi lehet az oka az egyes károkozó magatartások, illetve egyes károkozó személyek általános szabályok alól történő kiemelésének. Az indokok az alábbiak lehetnek:

1. A más magatartásáért való felelősség kimondása, azaz egy magatartás közvetett károkozási jellegének rögzítése, vagyis a károkozásnak az okozatosság deklarálásával a saját magatartások körébe történő besorolása. Ezeknek a rendelkezéseknek a célja olyan személyeknek a felelősök körébe vonása, akiket a kártérítési kötelezettség az általános szabály alapján nem terhelne, az okozatosság túl távoli volta miatt.

A speciális tényállásnak elképzelhető, hogy ezek rögzítése volt az egyedüli indoka, ugyanakkor lehet, hogy az elkövetési magatartás veszélyességét vagy a speciális minőségben, speciális károkozó személyként megvalósuló károkozást mérlegeli a jogalkotó, és arra tekintettel enyhíti, vagy szigorítja a jogkövetkezményeket.

Ezek együttesen is képezhetik a tényállás kiemelésének alapját, erre példa a veszélyes üzem üzemtartójának felelőssége, aki egyrészt felelhet más magatartásáért közvetett károkozó minőségben (nem szükségszerűen), másrészt a károkozó magatartás veszélyességére tekintettel szigorodik is felelőssége.

2. A jogalap enyhítése, szigorítása. Ha a felelősség felróhatósági alapon áll fenn, és kimentést jelent az elvárhatósági mérce megtartása, arra az esetre a mérce pontosítása; a kimentési okok további konkretizálása.

3. A bizonyítási teher esetleges megfordítása.

4. A felelősség mértékének modulálása, a mögöttes felelősség, az egyetemleges felelősség kimondása.

III. AZ EGYES TÁRSASÁGI JOGI FELELŐSSÉGI NORMÁK VIZSGÁLATA

A társasági jogi normák által szabályozott jogviszonyok köre rendkívül szerteágazó, az üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató gazdasági társasággal ugyanis számos jogalany kerül kapcsolatba. Jogok és kötelezettségek, és az ezekhez kapcsolódó felelősség bonyolult rendszere alakul ki.

Ennek az összetett viszonyrendszernek a szereplői több csoportba oszthatók. Megjelenik a gazdasági társaság, mint tagjaitól elkülönült személy a jogok és kötelezettségek alanyaként. A gazdasági társaságok vizsgálata során közkereseti társasággal, a betéti társasággal, a korlátolt felelősségű társasággal, illetve a részvénytársasággal foglalkozunk.

A társasági jogi jogviszonyok szereplői továbbá a tagok, azonban köztük is differenciál bizonyos esetekben a jog, így beszélhetünk alapító tagokról, csatlakozó tagokról, illetve a gazdasági társaságtól megváló tagokról, akik adott esetben különböző jogi helyzetben vannak. Ezek a tagok, amennyiben képesek a gazdasági társaság

döntéseire jelentős befolyást gyakorolni, speciális státuszra tehetnek szert, amit a jogszabály többletjogokkal, illetve kötelezettségekkel honorál.

A nagy társasági jogi játszma szereplőinek további csoportját a vezető tisztségviselők, illetve egyéb tisztségviselők alkotják, akik a társaság érdekében tevékenykednek, bizonyos esetekben úgy, hogy emellett tagi minőségük is fennáll.

A jogviszonyok további alanyai a kívülálló harmadik személyek, akik lehetnek szerződéses partnerek, munkavállalók, de egyéb jogviszonyban is állhatnak a társasági jogalanyokkal, így pl. dologi vagy személyi jogaikban szenvedtek sérelmet tőlük.

Végül meg kell említenünk az állami közhatalom gyakorlóit, az alaki, illetve anyagi kontrollt gyakorló bíróságokat, amelyek alólérendeltségi jogviszonyban állhatnak az említett szereplőkkel.

Nem egyszerű tehát a felelősségi viszonyok feltárása, az említett alanyokat más-más alanyokkal szemben eltérő kötelezettségek terhelik, megszégésük esetére eltérő szankciókkal és nem-szankció-obligációkkal.

A vizsgált jogviszonyok köre a társasági jogviszonyokat öleli fel, valamint azokat a polgári jogi jogviszonyokat, amelyeket a társasági jog módosít.

A vizsgálandó jogalanyok a következők: az új, elkülönült jogalanyiságú gazdasági társaság; a tagok, akik vagyonuk elkülönítésével létrehozzák azt; továbbá a gazdasági társaságot létrehozó organizációs szerződés révén létesült szervek és tisztségek, amelyek szintén nem hagyhatóak figyelmen kívül a felelősség vizsgálata során.

A vizsgálandó kötelezettségeket a fenti jogalanyokat terhelő felelősséget jelentő szankciók és nem-szankció-obligációk képezik. Azonban képtelenség felleltározni minden egyes társasági jogi kógens rendelkezés megsértésének jogkövetkezményét, ezért bár a

dolgozat célja az, hogy minél átfogóbb legyen, mégsem lehet teljes. Ennek megfelelően elsősorban a súlyos hátrányt jelentő rendelkezések kiemelésére törekszünk.

I. A gazdasági társaság felelőssége

A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség

A felelősséget jelentő elsődleges helytállási kötelezettség szorosan kapcsolódik a polgári jogi jogviszonyhoz méghozzá úgy, hogy egy akár fennálló elsődleges kötelezettségről (pl. szerződés teljesítése), akár nem-szankció obligációról (pl.: másért való korábbi helytállási kötelezettség), akár szankcióról (pl.: szavatossági igény vagy munkavállalónak fizetendő kártérítés) van szó, a jogszabály alapján a továbbiakban terheli a helytállásra kötelezettet.

Felelősségről csak akkor beszélhetünk véleményünk szerint, ha a helytálló személyt fentiek közül terhelő kötelezettség szankció vagy nem-szankció-obligáció volt, amihez persze kapcsolódhat egy továbbra is fennálló elsődleges kötelezettség, vagyis a kötelezettségesség már megtörtént, különben egyszerű tartozásátszállásról lenne szó.

A következő felelősségi tényállások kerülnek szabályozásra e körben:

A Gt. 70. § (1) bek.¹² alapján a jogutód gazdasági társaság a jogelőd gazdasági társaság tartozásaiért helytállni köteles.

Itt tehát felelősségről csak akkor lehet szó, ha van kötelezettségesség és a tartozás már abból eredő szankciót vagy nem-szankció-obligációt, illetve ahhoz kapcsolódóan továbbra is fennálló elsődleges kötelezettséget foglal magában. A kötelezettség hipotézise a jogutódlás, illetve más, a jogelőd magatartásán alapuló kötelezettségesség.

A Gt. 85. § pontosítja a kötelezettségért való helytállást, azaz bizonyos esetekben a felelősség mértékét szétválás esetére.

Ekkor ugyanis a szétváló gazdasági társaság jogutódai annak tartozásaiért főszabály szerint a vagyonmegosztás arányában felelnek. Amennyiben viszont a kötelezettség csak a megállapodás után válik

ismertté, illetve ha a szétválási szerződés alapján kötelezett gazdasági társaság nem teljesít, a felelősség egyetemleges.

Fenti rendelkezések azt garantálják, hogy a felelősség alól ne lehessen kibújni azzal, hogy a társaság átalakul. A helytállás mértékére egyesülésnél és szétválásnál a felek szerződésben rögzített döntése az irányadó, de szétválásnál a törvény ilyen rendelkezés hiánya esetére is rögzíti a felelősöket.

B) Szankciók

A gazdasági társaságokat sújtó szankciók közül elsőként a Ctv-ben található eljárások kerülnek ismertetésre, amik a kötelezettségszegő gazdasági társaságokra hátrányos jogkövetkezményeket – ultima ratióként akár rendkívül súlyosakat is – róhatnak. Az azonban, hogy ezek a súlyos intézkedések mennyiben kerülnek alkalmazásra a gyakorlatban, nagymértékben múlik a cégbíróságokon, ráadásul a társaságnak folyamatos lehetősége van a jogszerűtlenségek kiküszöbölésére. Ezentúl közös jellemzői az alábbi szankcióknak, hogy szankciós jellegük általában mindössze abban áll, hogy kötelezettségszegést követően „visszaterelnek a helyes útra”, és nem engedik meg egy törvénytörtő állapot fennállását/fenntartását, azaz az eredeti kötelezettség kikényszerítésén túl többlet-hátrányelemet nem tartalmaznak.

Amennyiben a cégbejegyzés, illetve a változásbejegyzés során akár formai, akár tartalmi szempontból nem tesznek eleget a jogszabályi előírásoknak, a cégbejegyzést illetve a változásbejegyzést megtagadja a cégbíróság (Ctv. 45. § (2), 46. § (5))

A bejegyző végzés, vagy az annak alapjául szolgáló iratok jogszabályba ütközése miatt a cég ellen polgári megyei bíróságon indított per alapján a bejegyző végzés hatályon kívül helyezésre kerül. (Ctv. 65. §¹³)

A cégalapítás érvénytelenségének polgári megyei bíróság által történő megállapítása szintén külön szankcionálási lehetőségként jelenik meg hatályos jogunkban. Taxatív fel-sorolt okait a Gt. 12. §-ban találjuk. (Ctv. 69. §¹⁴)

A cég bejegyzését követően az előző eljárásnak megfelelően is kezdeményezhető a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránti eljárás. (70. §)

A kötelezettségszegő magatartás az alapítással, működéssel kapcsolatos kógens előírások megszegésében áll. A felelősség ezekben az esetekben objektív alapon nyugszik, azonban a gazdasági társaságnak lehetősége van a jogszabálysértés kiküszöbölésére a szükséges intézkedések megtételével. A cégbíróság által végső eszközként alkalmazott szankciók a gazdasági társaság vagy az adott változás be nem jegyzése, illetve a bejegyző végzés a hatályon kívül helyezése, valamint a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása és a cégbíróság általi megszüntnek nyilvánítás.

A Ctv. 74. §-ban¹⁵ felsorolt indokok alapján jogszabálysértő működés, illetve törvénysértő adatok esetén a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárás során szankcionálhat.

Maguk a kötelezettségszegő magatartások behatárolhatónak tűnnek, mert a törvény taxatívén felsorolja az eljárás megindításának okait. Azonban a jogszabályoknak nem megfelelő működés (d. pont) gyakorlatilag lefed minden lehetséges jogi kötelezettségszegést. Ekkor a gazdasági társaság – noha a vezető tisztségviselő jár el alapvetően a nevében – nem más magatartása alapján felel, mivel a szervezeti képviselőként eljáró vezető tisztségviselő cselekménye a társaság saját magatartásának minősül. A joggal kapcsolatban elmondható, hogy mivel indokolt esetben dönt úgy a cégbíróság, hogy felügyeleti intézkedéseket alkalmaz, szintén nagy teret kaphat a diszkrecionalitás. Szankcióként a Ctv. 81. §-ban felsorolt törvényességi felügyeleti intézkedések kerülhetnek alkalmazásra.

A Ctv. 85. §-ától kezdődően különleges törvényességi felügyeleti eljárások kerülnek szabályozásra, itt a jogszabály közelebbről meghatározza a kötelezettségszegő magatartásokat és az alkalmazható intézkedéseket.

Kiemelendő az az eset, amikor a kötelezettségszegő magatartás abban áll, hogy a gazdasági társaság a székhellyel kapcsolatos alapvető követelményeknek nem tesz eleget, ugyanis ott, illetve telephelyén, vagy fióktelepén nem lelhető fel és a cég képviselőtére

jogosult személyek lakóhelye, is ismeretlen, vagy ismeretlennek minősül (Ctv. 89-93. §). A felelősség objektív alapon állhat fenn, szankcióként a cégbíróság a gazdasági társaság megszüntetésére irányuló eljárást kezdeményez.

Magában a társasági törvényben is találunk olyan eseteket, amikor a törvényi kötelezettség megszegésének orvoslására, illetve szankcionálására a törvény a törvényességi felügyeleti eljárást rendeli alkalmazni. Így a Gt. 163. § alapján, ha biztosítékadási kötelezettségét sérti meg a kft., illetve 272. § alapján az rt., törvényességi felügyeleti eljárásban kényszeríthetik eredeti kötelezettségük teljesítésére őket.

A Cstv. III. fejezete szabályozza a felszámolási eljárást, amely a fizetéseképtelenné váló cégek rendkívül súlyos szankciója, amely szintén annak megszűnését eredményezi.

Ha a gazdasági társaság, illetve szervei jogsértő határozatot hoztak, és ezzel szegnek kötelezettséget, a Gt. 45. §¹⁶ szerinti eljárásban – melynek megindítása a tagok, a legfőbb szerv határozatainak tekintetében a vezető tisztségviselők, illetve a felügyelő bizottság joga – a bíróság szankcióként a határozatokat hatályon kívül helyezi.

A jogalap – törvény vagy más jogszabály rendelkezéseibe való ütközés – objektív.

Ezek a gazdasági társaság által elkövetett általános jogszabálysértések szankciói, amelyek a gyakorlatban különféle konkrét jogszabálysértésekkel érdemelhetők ki. Találkozhatunk azonban a Gt-ben nevesített jogszabálysértések nevesített szankcióival is, amelyek tekintetében, vagy az említett eljárások valamelyike, vagy külön szabályozott eljárás vehető igénybe. Ezekből egy kis ízelítő, azok részletesebb vizsgálata nélkül:

Ide tartoznak a gazdasági társaság határozatainak érvényességével kapcsolatos rendelkezések; a szavazati arányok, melyek megsértésének szankciója az érvénytelenség.

Gt. 226. § (4) bek. esetén saját részvény megszerzésének

törvénybeütközése miatt 1. éven belül köteles az rt. azt elidegeníteni vagy az alaptőke csökkentésével bevonni.

Számos olyan rendelkezés van továbbá a Gt.-ben, amely azt hivatott biztosítani, hogy a gazdasági társaságok a kötelező tőkeminimumnak megfelelő saját tőkével rendelkezzenek. (Gt. 51. §)

C) Kártérítési szankció

A károkozást alapvetően a polgári jog szankcionálja, azonban ha a társasági jog alanya követi el a károkozást ezek a szabályok módosulhatnak, kiegészülhetnek az általános felelősségi alakzathoz képest.

A gazdasági társaság felelőssége fennállhat harmadik személyekkel szemben, ilyennek minősül a tag, a vezető tisztségviselő, illetve a munkavállaló is többek között. Ezt a felelősséget a polgári jog szabályozza.

A gazdasági társaság harmadik személlyel szembeni felelőssége egyrészt alapulhat a más magatartásáért való felelősség polgári jogi esetkörein, például a megbízott, illetve a munkavállaló esetében.

Ugyanakkor gazdasági társaságként csak szervezeti képviselői útján képes magatartást kifejtteni, ezért a saját magatartásáért viselt felelősségét a vezető tisztségviselőjének, szervének e minőségben elkövetett károkozása alapozza meg. A felelősségi tényállás a Gt. 30. § (1) bekezdésben kerül rögzítésre, miszerint vezető tisztségviselőért a gazdasági társaság felel harmadik személlyel szemben.

A tényállás kiemelésének indoka a kötelezettségszegő magatartás, amely más személy, a vezető tisztségviselő károkozó magatartása, mely mégis a gazdasági társaság saját magatartásának minősül, lévén, hogy szervezeti képviselőjéről van szó, tehát itt még csak nem is az okozatosság kiterjesztéséről van szó. A jogalap annyiban kettős, hogy a kártérítési kötelezettség feltétlen, de a vezető tisztségviselő magatartásának kimentési okaira lehet hivatkozni.

Komoly szankciónak tűnhetnek az itt megfogalmazottak,

ugyanakkor, ha a vezető tisztségviselő felróhatóan okozta a kárt harmadik személynek közvetlenül, azt a társaság meg kell térítse, így felróhatóan közvetve a társaságnak is kárt okozott, aki megtérítési igényrel léphet fel tisztségviselőjével szemben. Ha a vezető tisztségviselő károkozásának objektív jogalapja volt, a kár a társaságon marad.

A Gt. 174. § (2) bek. szerint az rt. felel a cégbejegyzést követően a névértéken aluli kibocsátásból eredő kárért. A szakasz ezzel az okozatosságot rögzíti a már létrejött rt. terhére.

II. A gazdasági társaság tagjának felelőssége

A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség

Általános, társasági formától független felelősség

A Gt. 16. § (3)¹⁷ bek. alapján helytállási kötelezettség terheli a tagot az előtársaság működésének megszüntetéséig vállalt kötelezettségekből eredő tartozásaiért. A helytállás mértéke a létrehozni kívánt gazdasági társaságra irányadó szabályok szerint alakul.

A felelősség jogalapja objektív, az mögöttesen áll fenn, és nem is minden tag esetében. Alapvetően a korlátlan felelősségű tag felel a fentiek szerint, mivel a korlátozott felelősségű tag főszabály szerint nem lehet felelős, csak akkor, ha vagyoni hozzájárulását nem szolgáltatta, és ilyen esetben is csak annak erejéig.

A Gt. 70. §¹⁸, illetve 68. § alapján a megszűnő gazdasági társaságok esetén jogutódláskor történő megszűnéskor mögöttesen, jogutód nélküli megszűnéskor elsődlegesen kötelesek helytállni a gazdasági társaság kötelezettségeiért.

Ez a felelősségi alakzat a társaságot terhelő szankciók és nem-szankció-obligációk tekintetében jelent felelősséget. A 68. § azt biztosítja, hogy a jogutód nélküli megszűnést követően 5 évig a korlátlanul felelős tag korlátlanul, a korlátozottan felelős tag a társasági

vagyonból neki jutó rész erejéig helytálljon a társaság kötelezettségeiért, a társaság megszűnése ne jelenthesse a kötelezettségért felelős személy megszűnését is. A 70. § azt hivatott garantálni, hogy az átalakulás jogintézményét a tagok ne használhassák fel arra, hogy a felelősség alól kibújjanak, így az ilyenkor megváltó tagok – korlátlan vagy a visszaszolgáltatott járandóság mértékében korlátozott – felelőssége szintén fennmarad további 5 évig, valamint a korlátlan felelősségűből korlátozott felelősségűvé váló tag se csökkentheti felelőssége terjedelmét.

Társasági forma szerinti felelősség

Helytállási kötelezettség, azaz a Gt. szankcióinak, nem-szankció-obligációinak, valamint ezekhez kapcsolódóan fennálló elsődleges kötelezettségeinek teljesítési kötelezettsége a jogalanyokat objektív jogalapon, mögöttesen és a következő rendelkezések szerint terheli. A szabályozás alapját az a társasági jogi elv képezi, miszerint hitelezővédelmi okból olyan társaság létrehozása engedhető meg, amely képes lesz kötelezettségeinek eleget tenni, vagy azzal, hogy tagjainak felelőssége korlátlan, vagy azzal, hogy korlátozott tagi felelősség mellett a társaság rendelkezik minimumtőkével.

A Gt. 88. §, illetve 97. § (1) bek. alapján a kkt. tagokat korlátlanul és egyetemlegesen, továbbá mögöttesen terheli ez a helytállási kötelezettség.

A Gt. 97. § (3) bek. speciális szabályt fogalmaz meg a társaságba belépő tag viszonylatában, ugyanis felelőssége a belépése előtti társasági kötelezettségeikért a többi taggal azonos. Ez a szabály azonban diszpozitívra vált, korábban eltérő megállapodás harmadik személlyel szemben hatálytalan volt, most azonban társasági szerződés rendelkezhet eltérően. Ezzel a kkt. tag felelősségnek időbeli és összegszerűségi korlátait már nem csak egymás közti jogviszonyukban engedi felállítani a Gt.

A Gt. 104. § (1) bek. alapján a társaságtól megváltó tag, ideértve a részesedését átruházó tagot is felel 5 éven át a többi taggal azonos módon a harmadik személlyel szemben fennálló, tagsági jogviszonya idején keletkezett társasági tartozá-

sokért. A megszűnt tag társaságba be nem lépő jogutódjának is fennáll ez a terhe.

A Gt. 104. § (2) bek. azt az esetkört szabályozza, mikor a tag meghal, ekkor ugyanis örököse taggá válhat korlátlan felelősséggel, ellenkező esetben azonban a felelősség mértéke korlátozott a hagyaték erejéig.

Gt. 107. § (3) bek. arra az esetre, ha kkt. bt.-vé alakul, a korlátlan felelősségükből korlátolt felelősségűvé vált tag 5 éves korlátlan helytállását rögzíti az átalakulás előtti tartozások tekintetében.

A Gt. 108. § (1) bek. a bt. beltágjainak korlátlan, egyetemleges és mögöttes felelősségét mondja ki. (Cstv. 63. §)

A régi Gt. 103. §(1) bek. azt a speciális esetet rögzítette, amikor a bt. a kültagot nevének a cégnévben történő szerepeltetése esetére beltági, korlátlan felelősség terheli. Ez a tényállás; aggályos módon kikerült az új törvényből. A Gt. 334. § (2) bek. alapján azonban a kültag, ha neve a törvény hatálybalépésekor a cégnévben szerepel, a helyzet megszűnéséig, de legfeljebb a hatálybalépéstől számított 5 évig beltágként felel a törlés előtti tartozásokért.

A tagok teljes magánvagyonuk terhére korlátlanul, egyetemlegesen és mögöttesen felelnek. A Gt. 68. § alapján azonban a gazdasági társaság megszűnésétől számított 5 évig érvényesíthető ez a felelősség.

Gt. 109. § (4) bek. a Gt. 107. § (3) bek. analógiájára azt igyekszik kivédeni, hogy a beltág felelősségének korlátozottá válása lehetőséget adjon a visszaélésre.

Gt. 108. § (1) bek. alapján a bt. kültagot, Gt. 111. § (1) bek. alapján a kft. tagot, Gt. 171. § (1) bek. alapján az rt. tagot nem terheli nem-szankció-obligációként helytállási kötelezettség a gazdasági társaság kötelezettségszegése nyomán felmerülő kötelezettségekért, azaz nem áll fenn felelősségük, illetve az csupán a még nem szolgáltatott vagyoni hozzájárulás erejéig terheli őket.

Gt. 196. § (4) bek. alapján ideiglenes részvény átruházása esetén, ha a megszerző kötelezettséget szeg, az átruházó a fennálló elsődleges kötelezettséget, azaz a vagyoni hozzájárulás teljesítésért készfizető kezesként felel. Ez azonban nem felelősség, mert csak a kötelezettségszegés következményeinek ráterhelése jelentené azt.

B) Szankciók

Általános, társasági formától független felelősség

Minden apportot szolgáltató tagot terhel az apport értékéért való helytállás, azaz ténylegesen olyan összegű apport szolgáltatása, amelyhez mérten tagsági jogokra tesz szert, illetve ami a jegyzett tőkében szerepel. (Gt. 13. § (4)¹⁹)

A felelősség alapjául szolgáló kötelezettségszegő magatartás az apport túlértékelésében áll, a felelősség jogalapja objektív. A törvény által előírt szankció a tag helytállási kötelezettsége, azaz maga a teljesítés, így nincsen szó többlet-hátrányelemről. Az apport túlértékeléséhez egyúttal kártérítési szankció is kapcsolódik, amely a G pontban kerül ismertetésre.

Nevesített kötelezettségszegésként szerepel a vagyoni hozzájárulás befizetésének elmulasztása a Gt. 14. § (2) bekezdésében²⁰.

A kötelezettségszegő magatartás a társasági szerződésben vállalt vagyoni hozzájárulás nem teljesítésében áll, a jogalap ezen tényállás esetében is objektív. A vagyoni hozzájárulás befizetését elmulasztó tagot a törvény a tagsági jogviszony *ipso iure* történő megszűnésével szankcionálja, továbbá az első esethez hasonlóan mód nyílt kártérítési szankció alkalmazására is (G pont).

Amennyiben a tag tagi kötelezettségeit úgy szegi meg, hogy társaságban maradása nagymértékben veszélyeztetné a társaság céljainak további elérését a Gt. 47. §²¹ alapján kizárható a társaságból

A felelősséget megalapozó kötelezettségszegő magatartásnak a

társaság céljának veszélyeztetését kell megvalósítania, a törvény azonban ennél pontosabb meghatározást nem ad. Tekintettel arra, hogy a felelősség a társaság céljainak elérésének veszélyeztetésében áll, a felelősség jogalapja diszkrecionális. Ez a diszkrecionalitás a legfőbb szerv eljárást kezdeményező szerepében is megnyilvánul. Az alkalmazandó szankció a kizárás, a tagsági jogviszony tag akarata ellenére történő megszüntetése. Fontos azonban, hogy erről nem a legfőbb szerv, hanem a polgári bíróság hivatott döntést hozni. A bíróság dönthet úgy is, hogy az adott tag tagsági jogainak gyakorlását az ítélethozatalig felfüggeszti. Garanciális jelentőséggel bír ebben az esetben az a szabály, amely szerint a jogaiban felfüggesztett tag korlátlan felelőssége az ezen idő alatt keletkezett tartozásokért nem áll fenn.

Tagi kötelezettségszegés anyagi szempontból súlyos következménye lehet a korlátolt felelősség áttörése, amelyre sor kerülhet a Gt. 50. §²² alapján, abban az esetben, ha a tag korlátozott felelősségével visszaélt.

Ebben az esetben a kötelezettségszegés szankciója egy olyan helytállási kötelezettség, amely törvény alapján a kft., rt. tagot, bt. kültagot nem terhelné. A felelősség jogalapja egyértelműen szubjektív. A kötelezettségszegő magatartás a tagi korlátozott felelősséggel való visszaélés, melyre a törvényben egy példálózó felsorolást találhatunk.

Társasági forma szerinti felelősség

Kft. esetében, ha Gt. 121. § (3) bek. alapján a pótbefizetést nem teljesíti a tag, illetve Gt. 157. § alapján, ha a törzstőke emelés során felmerülő vagyoni hozzájárulás teljesítési kötelezettségének a tag nem tesz eleget, ugyanazok a hátrányos jogkövetkezmények sújtják, mint az általános szabályok szerinti teljesítési késedelemnél, mulasztásnál: tagsági jogviszonya megszűnik.

A régi Gt. 123. § (2) bek. b) pontja alapján a tagot mellékszolgáltatásának nem, vagy nem megfelelő teljesítése esetén terhelő jogkövetkezményt, azaz a kötbérfizetési

kötelezettséget az új Gt. nem tartalmazza, azok szabályozása a társaság kezében van.

Kötelezettségszegő részvényest sújtó szankció továbbá az, hogy amennyiben kicserélendő, felülbélyegzendő részvényét nem nyújtja be, illetve az új vagy felülbélyegzett részvényeket nem veszi át, a Gt. 260. § (2) bek. illetve 275. § alapján érvénytelenítik részvényét, az új részvényt pedig értékesítik, tehát megfosztják részvényesi minőségétől.

További nevesített, kötelezettségszegést jelent az üzletrésze vonatkozó elővásárlási jog megsértése, melynek többlet-hátrányelemet nélkülöző szankciója a jogában sértett személy vonatkozásában az üzletrészt adásvételi szerződés hatálytalansága a Gt. 125. § (2) bek. alapján.

Gt. 90. § (1) bek. alapján semmis az a megállapodás, amely kkt. illetve bt. tagot a nyereségből illetve veszteségből kizár.

A részvényátruházásra vonatkozó jogszabályi előírások megszegése az átruházás érvénytelenségére, hatálytalanságára, a részvény kiállítására vonatkozó előírásoké pedig annak semmisségére vezetnek. (Gt. 196. § (1)-(5) 200. § (3), 202. § (3), 203. § (1)-(3))

Rt. esetében az új törvényből kikerült a régi Gt. 198. § (3) bek. alapján fennálló szankció, mely szerint ha a tag részvénye átruházását nem jelenti be, kötbért tartozik fizetni.

C) Kártérítési szankció

Általános, társasági formától független felelősség

A tag természetesen, amennyiben a társasági jog bármely szereplőjének kárt okoz, és ezt jogellenesen teszi, köteles azt megtéríteni a mentesülési okok hiányában, azaz polgári jogi felelőssége fennáll. A Gt. azonban két esetben a károkozás specialitására tekintettel külön kárfelelősségi tényállást fogalmaz meg a tagok számára.

A Gt. 13. § (4) bek. alapján a saját apportját túlértékelő tag a tagtársuk apportjának túlértékelését elfogadó tagtársakkal egyetemlegesen felel az ebből eredő károkért.

A Gt. 14. § (4) bek. alapján felel a tag a vagyoni hozzájárulás elmulasztásából eredő károkért.

Előbbi rendelkezés célja az, hogy leszögezze az apport túlértékelését elfogadó tagok tettének okozatosságát is a károkozásban, utóbbi rendelkezés pedig valószínűleg az említett mulasztás vonatkozó szankcióinak teljessége miatt szerepelt itt, ugyanis ha nem kerülne rögzítésre ez a kötelezettség, Ptk. alapján a tagot akkor is terhelne mint szerződésben vállalt szolgáltatási kötelezettség. „Specialitása” talán annyiban állapítható meg, hogy így az okozatosságához nem férhet kétség, illetve abban, hogy a károkozás mindenképpen mulasztással történik, ami ritkább károkozási magatartás az aktív cselekvéshez képest.

A Gt. 20. § (7) bekezdése²³ már valóban új felelősségi szabályt deklarál, mikor kimondja, hogy a tagok a határozathozatal során korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a meghozott határozatból eredő kárért. Mentésülésre akkor van lehetőség, ha törvény kivételt tesz.

Társasági forma szerinti felelősség

Amennyiben a kft. tag pótbefizetés vagy törzstőke-emelés folytán beálló vagyoni hozzájárulás teljesítési kötelezettségének nem, vagy késedelmesen tesz eleget (Gt. 120. § (3); 157. §) a Gt. 14. § kárfelelősségi tényállása az irányadó.

Szabályozásra kerül a részvényes titoktartási kötelezettségének megszegése, melyből eredő károkat a Ptk 339. § alapján köteles a károkozó megtéríteni.

D) Speciális tagi felelősségek

Speciális tagi státusza van egyrészt azoknak a személyeknek, akik a társaság felé egy tagként jelennek meg, azaz kft. esetében ilyenek egy üzletrész tulajdoni hányadának tulajdonosai, részvény esetében annak résztulajdonosai. (Gt. 122. § (1); 212. § (5)). Az ő felelősségük – bármely fajta kötelezettségből adódjon is az – egyetemleges.

Részvénytársaság esetében külön jogai lehetnek az alapítók-

nak, ugyanakkor kötelezettségeik köre is bővíülhet. Így a névértéken aluli részvénykibocsátásból eredő károkért fennáll az egyetemleges felelősségük (Gt. 174. § (2)).

Ugyancsak egyetemlegesen felelnek a túljegyzés (Gt. 290. § (2)) és az alapítás megghiúsulása (Gt. 291. § (3)) során keletkező visszafizetési kötelezettség teljesítéséért. Ez utóbbi kettő fennálló elsődleges kötelezettség, objektív tényhelyzet és nem kötelezettségszegés szüli, így nem igazi felelősségről van szó. Ez a kötelezettség továbbá nemcsak az alapítókat, hanem a befektetési szolgáltatókat is terheli.

A Gt. 292. § (2) bek. szintén egy egyetemleges visszafizetési kötelezettséget mond ki, azonban ez a kötelezettség abból adódik, hogy az alapítók az alakuló közgyűlést nem hívják össze, ennek a szankciója a részvényes mentesülése és befizetésének visszakövetelésére vonatkozó jogosultság, mely az alapítók oldalán szankcióként jelenik meg.

Különleges pozícióra tesz szert továbbá az, aki megszerzi a társasági részesedések bizonyos hányadát, azaz konszern-jogi tényállást valósít meg. Az új Gt. már csak a minősített többséget biztosító befolyással rendelkező, azaz a szavazatok legalább 75 %-át közvetlenül vagy közvetve birtokló tagot érintő szankciókat szabályoz. Ide sorolható az egyszemélyes gazdasági társaság egyszemélyi tagja is. A Gt. 284. § (5) bek. szerint egyszemélyes rt. tagjának felelősségére a minősített befolyással rendelkező részvényes felelősségére vonatkozó szabályok irányadók, kft.-nél ilyen szabályt azonban nem mond ki a törvény.

Az egyszemélyi tagot érinti az a kógens rendelkezés is, melynek alapvető célja a törvényesség védelme: egyszemélyes gazdasági társaság és egyedüli tagja által kötött szerződés alakiságának hibája esetén a szerződés érvénytelen lesz.

A Ctv. 93.§-a rendkívül súlyos felelősségi tényállásokat kreál a többségi befolyással rendelkező korlátozott felelősségű tagok terhére, beleértve azokat a tagokat is, akik a megszüntetési

eljárás megindulását megelőző 3 évben ruházták át részesedésüket. A felelősség beállításának feltétele a cég megszűntetési eljárás következtében történő megszűnése és a saját tőke 50%-át meghaladó ki nem elégített tartozás. Ebben az esetben a cég hitelezője kérésére a bíróság állapítja meg a korlátlan felelősséget, azonban kimentési okokat is szabályoz a jogszabályhely, melyeket a tagnak kell bizonyítania. A rendelkezés célja az, hogy a cégben befolyással rendelkezőknek arra az esetre, ha a cég „fantomizálódik”, komoly hátrányokkal kelljen szembenézniük.

A Cstv. 63/A. §-a az előző rendelkezéshez hasonlóan szintén korlátlan felelősséget mond ki az olyan többségi befolyással rendelkező volt tag terhére, aki vagyoni hányadát rosszhiszeműen ruházta át. További feltétel a cégbírószági megszűntetési eljárást követő felszámolás, az átruházás ezt követő 3 éven belüli megtörténte, illetve egy meghatározott mértékű – saját tőke 50%-át meghaladó – társasági tartozás a felszámolás kezdő időpontjában. Ekkor felszámolói, vagy hitelezői kérelemre a bíróság állapítja meg a felelősséget, de a tagnak van lehetősége a mentesülésre az adósi fizetőképesség, vagy jóhiszeműsége bizonyításával.

Gt. 52.§ alapján a minősített befolyás megszerzője, ha e tárgyú bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vagy csak késedelmesen, törvényességi felügyeleti intézkedésekkel számolhat, melyek a szankcióként beálló korábbi korlátlan felelősséghez képest jóval enyhébbek. Ez azonban a cégbírószág döntése szerint a vezető tisztségviselőt is sújthatja.

Gt. 54.§ (1) bek. szerinti tartósan hátrányos üzletpolitika jogi megítélése is enyhül, jelentős veszély esetén, hitelezői kérelemre, bíróság döntése alapján biztosítékadási kötelezettség jöhet szankcióként szóba, illetve törvényességi felügyeleti intézkedések.

Gt. 54.§ (2) bek. alapján azonban, ha a tartósan hátrányos üzletpolitika ténylegesen azt eredményezi, hogy a kötelezettségek nem kerülnek kielégítésre, a felszámolási

eljárás során ki nem elégített igényeket hitelezői kérelemre, bíróság döntése alapján a befolyásszerző lesz köteles kielégíteni, ezért felelőssége korlátlan.

Gt. 60.§ egy felelősségkorlátozást tartalmaz elismert vállalatcsoport esetén az uralkodó tag vonatkozásában, aki mentesül a határozathozatallal történő károkozás miatti felelősség alól, tehát az ellenőrzött társaságnak – ha ez az uralmi szerződésnek megfelel – jogosult döntésével kárt okozni.

Gt. 62.§ (4) bek. alapján az uralkodó tag, ha uralmi szerződésben foglalt kötelezettségét megszegi, a cégbíróság törvényességi felügyeleti intézkedések alkalmazására jogosult, illetve eltilt az elismert vállalatcsoportként történő működéstől.

Gt. 63.§ fekteti le az uralkodó tag azon kötelezettségét, miszerint a vállalatcsoport megszűnését követően nem szűnnek meg automatikusan annak fennállása idején vállalt kötelezettségek, azért továbbra is helytállni tartozik.

Gt. 64.§ (2) bek. alapján a tényleges vállalatcsoport uralkodó tagja is sújtható a tartósan hátrányos üzletpolitika alkalmazásával kapcsolatos szankciókkal, ha törvénybe ütköző módon jár el a tényleges vállalatcsoportban.

A Gt. 287. § szerint, ha nyrt. szerez 25 %-nál nagyobb mértékű befolyást rt.-ben vagy kft.-ben, az utóbbi céltársaságok nem szerezhetnek/tarthatnak meg részesedést az nyrt.-ben, amennyiben pedig ennek a kötelezettségnek nem tesznek eleget, az nyrt. elesik a tagsági jogok gyakorlásának lehetőségétől a céltársaságban.

III. A vezető tisztségviselő felelőssége

A) Nem-szankció-obligáció mint felelősség

Ilyen felelősséget jelent az előtársaság tartozásaiért való helytállási kötelezettség. Ez csak arra az esetre terheli a vezető tisztségviselőt, ha a tagok – felelősségük korlátozott volta miatt – nem kötelesek fedezni az előtársaság tartozását.

Felelősségük mögöttes jellege ellenére komoly tehertételt jelenthet ez a rendelkezés a létre nem jött társaság vezető tisztségviselője számára. (Gt. 16. § (4)²⁴).

B) Szankciók

A társasági jog államigazgatási jellegű eszközökkel szankcionálhatja a kötelezettségszegő tisztségviselőket, illetve olyan eszközöket biztosít a gazdasági társaság számára, amelyekkel maguk is szankcionálhatják a kötelezettségszegést.

A kötelezettségszegő vezető tisztségviselővel szemben a cég-bíróság illetve a polgári bíróság szankciója elsősorban a pénzbírság. Ennek alkalmazására az alábbi nevesített esetekben van mód:

Ctv. 34. § (1) bek. alapján, ha a cégbejegyzési/változásbejegyzési kérelem késedelmesen kerül benyújtásra;

Ctv. 81. § alapján törvényességi felügyeleti eljárásban;

Cstv. 10. § (5) bek. alapján, amennyiben a csődeljárást jogszabályba ütköző módon kezdeményezte;

Cstv. 21. § (1) bek. alapján, ha az egyezségi megállapodást határidőn belül nem jelenti be a bíróságnak, illetve nem mellíki azt;

Cstv. 33. § alapján, ha a felszámolás esetére előírt kötelezettségeinek nem tesz eleget, illetve valótlan adatokat közöl;

Ezentúl a Cstv. 33. § alapján az általa végre nem hajtott felszámolási kötelezettségek elvégzésével megbízott szakértő költségeinek megtérítésére is kötelezhető szankcióként a vezető tisztségviselő.

A kötelezettségszegő vezető tisztségviselőt maga a társaság is szankcionálhatja az alábbi eszközökkel:

mivel a vezető tisztségviselő díjának meghatározása a gazdasági társaság legfőbb szervének kezében van, ez a díjazás csökkenthető;

a vezető tisztségviselő visszahívható;

amennyiben tagi minősége is fennáll, minősíthetetlen vezető tisztségviselői ténykedése megalapozhatja a tagkizárást.

Cstv. 24/A. § (8) bek. alapján, ha együttműködési kötelezettségének nem tesz eleget, az ideiglenes vagyonkezelő a felszámolást a fizetéseképtelenségre való tekintet nélkül rendeli el. Bár első látásra úgy tűnik, hogy ez az intézkedés nem sújtja a vezető tisztségviselőt, mégis igen érzékenyen érintheti az, ha a társaság, ami ténylegesen hátrányt szenved, ezért kártérítést követel tőle. Tehát egy a társaságnak kárt okozó magatartást telepít a vezető tisztségviselőhöz szankcióként ez a törvényhely.

Gt. 23. § alapján, a vezető tisztségviselő bizonyos kötelezettségzegései miatt elesik attól, hogy más társaságban ilyen tiszttel lászon el, illetve ha éppen betölt ilyen tisztséget, a kizáró okok felmerülésével az *ipso iure* megszűnik.

Általános mentesülést jelent a vezető tisztségviselő felelősségi esetei alól a Gt. 22. § (4) bek., amely szerint az írásbeli utasításnak köteles eleget tenni.

C) Kártérítési szankció

Általános, társasági formától független felelősség

A Gt. 16. § (3) bek.²⁵ alapján, ha az előtársaság működését a cégbejegyzési kérelmének elutasítását követően haladéktalanul nem szünteti meg, az a vezető tisztségviselő terhére esik, az ebből eredő károkért a vezető tisztségviselők egyetemlegesen felelnek. Itt tehát a vezető tisztségviselők mulasztásának okozatossága kerül rögzítésre.

A Gt. 30. §²⁶ rögzíti a vezető tisztségviselőkre vonatkozó, a Ptk-hoz képest speciális kárfelelősségi tényállást. Kárfelelőssége harmadik személlyel szemben, amennyiben vezető tisztségviselői jogkörében jár el, nem áll fönn, ekkor a társaság lesz köteles a kár megtérítésére. A társasággal szembeni kárfelelőssége, mely egyrészt közvetlenül a gazdasági társaságnak okozott károkért, másrészt a harmadik szemé-

lyeknek okozott, társaság által megtérített, így annak közvetve okozott károkért áll fenn, ebben a szakaszban kerül részletezésre.

A társasággal szembeni felelősségének jogalapja rendes, a korábbi Gt. következetlen megfogalmazása, miszerint vétkes a felelősség és fokozott a gondossági elvárás, kikerült az új törvényből. Vétkesség ugyanis enyhe felelősséget feltételezett, ami nem fér össze a fokozott gondossággal, aminek rögzítése nélkül is eszerint a mérce szerint kellett a Ptk. alapján is a vezető tisztségviselőnek megmérgetetni, hiszen külön relevancia csoportról van szó. A kötelezettségszegő magatartások azonban konkretizálásra kerülnek, fogódzót jelent az itt megfogalmazott kötelezettségek lehetséges körének felsorolása. Ugyanakkor véleményünk szerint ez nem jelent szűkítést, nem zár ki jogellenes kötelezettségszegéseket a szakasz hatóköréből. Amennyiben ugyanis egy rossz üzleti döntés során éri veszteség a társaságot, nem valósul meg kötelezettségszegés, tehát szóba se jöhet a kárfelelősség.

A (4) bekezdés rögzíti az együttes képviseleti joggal rendelkezők, továbbá a testületi ügyvezetésben résztvevők felelősségének egyetemlegességét, és mentesülési okként határozza meg a döntéstől való távolmaradást, illetve a határozat ellen történő szavazást.

Új rendelkezésként kifejezett törvényi lehetőség a felmentvény adása, mellyel az elvárhatósági mérce szerinti, azaz a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján történt eljárását igazolja a legfőbb szerv a vezető tisztségviselő számára.

Az elvárhatósági mércét ténylegesen konkretizálja a rendelkezés azzal, hogy megköveteli a gazdasági társaság érdekei elsődlegessége alapján történő eljárást. Ez alól egyrészt az alábbi Cstv. 33. § fogalmaz meg kivételt, azonban ennek a kivételes követelménynek való megfelelést súlyos szankciókkal ösztönzi. Kivételt jelent a 60.§ (4) bek. is, amikor a vezető tisztségviselő is az elismert vállalatcsoport érdekének elsődlegessége alapján köteles eljárni, így károkozása nem szankcionálható, ha az a jogszabályoknak és az uralmi szerződésnek megfelel.

Súlyos felelősségi terhet ró a Cstv. 33/A §-a²⁷ a vezető tiszt-

ségviselőkre, sőt azokra a személyekre is, akik a társaság döntéseire ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolnak, amennyiben pedig több ilyen személy van, ez a felelősség egyetemlegesen terheli őket.

A kötelezettségszegő magatartás abban áll, hogy az említett jogalanyok a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el ügyvezetői feladataikat, és a társasági vagyon ennek következményeként csökkent. A hitelező vagy a felszámoló jogosult ennek megállapítását kérni a bíróságtól. Mentesülést jelent az adott helyzetben elvárhatóság bizonyítása, vagyis a jogalap szubjektív. Amennyiben a vezető tisztségviselő nem tesz eleget a számviteli törvény szerinti éves beszámoló letétbe helyezési kötelezettségének, vélelmezni kell a hitelezői érdekek sérelmét, és így a bizonyítási teher megfordul.

Ez a rendelkezés komoly szankciót jelent, már csak azért is, mert a vezető tisztségviselő a társaság szerve, szervezeti képviselője, a társaság akarátának artikulálója, akitől – és akin keresztül a társaságtól – a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzettől azt várjuk el, hogy rendelje magát alá az ellentétes hitelezői érdekeknek. Amennyiben nem ez történik, és a vagyon csökken kártérítési felelősségük megállapítható lesz. Szintén súlyos felelősséget kreáló újítás a felelősök körének bővítése olyan személyekkel, akik a társasággal adott esetben formális kapcsolatban nem állnak. Az ilyen, a társaság döntéseire ténylegesen befolyást gyakorló személyek felelőssé tétele az ún. árnyékvezető státusz magyar jogba történő átültetését jelenti.

A Gt. 76. § (3) bek. is korlátlan és egyetemleges kárfelelősségi konstrukciót állapít meg az egyesüléssel érintet vezető tisztségviselők oldalán

A Gt. 26. § (2) bek. a cégbírószági bejelentésekért állapít meg korlátlan és egyetemleges felelősséget a vezető tisztségviselők számára. Itt a specialitás az egyetemlegesség. A jogalap – eltérő rendelkezés hiányában – az általános szabályok szerint alakul. Az egyetemlegesség a Ptk. okozatossága alapján nem feltétlenül következne, itt azonban megállapításra kerül.

Általános mentesülést jelent ezekben az esetekben is a Gt. 22 § (4) bek. szerinti eset, amennyiben a vezető tisztségviselő írásbeli utasításnak tesz eleget.

Gt. 32 § (1)²⁸ bek. alapján nem jelent azonban mentesülést a vezető tisztségviselő számára a cégvezetők kinevezése és tevékenysége, akik bár a gazdasági társaság érdekeinek elsőbbsége alapján kötelesek eljárni, de munkavállalóként felelnek.

Társasági forma szerinti felelősség

A Gt. 131. § (3) bek., 134. § alapján ha kft. ügyvezetője, illetve 219. § (2) bek. alapján az rt. igazgatóságának tagjai a kifizetéssel kapcsolatos nyilatkozattételi kötelezettségeiknek nem vagy valótlánul tesznek eleget, a vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségi szabályok szerint felelnek az abból eredő kárért, így rögzítésre kerül terhükre az ilyen esetekben fennálló okozatosság.

Kiemelt kárfelelősségi tényállást állapít meg a Gt. 192. §, mely szerint a részvényutalvánnyal és ideiglenes részvénnel kapcsolatos rendelkezések megszegése esetén az igazgatóság felelőssége egyetemleges. Kérdéses álláspontunk szerint ezen rendelkezés specialitása, hiszen az igazgatósági tagok felelőssége amúgy is ilyen.

Gt. 279. § (2) bek. szerint az egyesülő részvénytársaságok vezető tisztségviselőinek felelőssége felróható és egyetemleges az egyesülés előkészítése és végrehajtása során keletkező károkért, ezzel a szabállyal az egyesülő rt.-k vezetőit egymás szigorúbb ellenőrzésére sarkallják, hiszen bármelyikük ténykedése megalapozhatja az egyetemleges felelősséget.

D) Egyéb tisztségviselők felelőssége

Ilyen egyéb tisztségviselők a felügyelő bizottság tagjai, amely személyek kárfelelősségének specialitása, az egyetemlegesség, a szerv testületi jellegéből fakad. A vonatkozó ren-

delkezés visszauntil továbbá a Ptk. közös károkozási szabályaira is (Gt. 36. § (4)). Ez a károkozás közvetett károkozásnak minősül. A Gt. 37. §-ban szabályozott ügydöntő felügyelő bizottság tagjainak felelőssége ilyen jogkörben eljárva a vezető tisztségviselőkével megegyezik, azzal, hogy egyetemlegesen felelnek a vezető tisztségviselőkkal, szintén a közös károkozás szabályai szerint.

Megemlítendő még, hogy a vezető tisztségviselő esetében szóba jövő kizáró okok közül van, amelyik a felügyelő bizottsági tagok esetében is fennállhat, a maga hátrányos jogkövetkezményeivel.

Társasági tisztségviselő továbbá a könyvvizsgáló, akinek kárfelelősségét a Ptk. és külön jogszabályok határozzák meg, ezt a rendelkezést azonban az új Gt. mellőzi.

Tisztségviselő lehet továbbá a vagyonfelügyelő, aki a csődeljárás során a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján köteles eljárni (Cstv. 14. § (3)). A vagyonfelügyelő a polgári jog szabályai szerint felel, tehát kárfelelőssége nem kivételes (Cstv. 14. § (5)). Ugyanez igaz a felszámolási eljárás során kirendelt ideiglenes vagyonfelügyelőre (Cstv. 24/A. § (7)) is.

A felszámoló számára eredeti kötelezettséggként kerül megfogalmazásra az, hogy a vele szemben fennálló kizáró okot bejelentse. (Cstv. 27/A. § (5)) Amennyiben ezt megszegi, objektív szankcióként törlik a felszámolók névjegyzékéből, továbbá felmentik. Kárfelelősségét a Cstv. 54. § szabályozza, ami az általános felelősségi alakzathoz képest annyi újat hoz, hogy kártérítési felelősségének mértékét az adós felszámolás kezdő időpontjában meglevő, illetve az alatt szerzett vagyonának erejéig korlátozza, illetve a mércét konkretizálja azzal, hogy a fizetéseképtelenség megállapítása előtti jogszabályellenes vagyonkimentés esetére cselekvést vár el tőle.

Az EU valamely tagállamában megindult főeljárással kapcsolatos kötelezettségei elmulasztásával a mulasztásból eredő károkért felel a felszámoló. (Cstv. 6/B. § (4), 6/C. § (1))

Végül a végelszámoló kárfelelősségét rendezi a Ctv. 99. §,

kinyilvánítva azt, hogy a cég és a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján köteles eljárni, fokozott gondossággal, ami az ilyen tisztet betöltőkkel kapcsolatos általában elvárhatóságból is automatikusan adódik, illetve utal a Ptk. felelősségi szabályaira.

Amennyiben az említett tisztségviselők mulasztással vagy tevékenységgel kötelezettségeiket megszegik, kifogással lehet élni velük, illetve jogszabálysértő cselekményeikkel szemben, ami objektív szankciókat eredményezhet. (Cstv. 16. § (3), Cstv. 24/A. § (6), Cstv. 51. § (1) Ctv. 109. §)

ZÁRSZÓ

A felelősség a jog központi eleme, a jogszabályi rendelkezések kikényszerítésének eszköze, ezáltal a jogirodalom örök témája. A felelősség körének behatárolása, ismérveinek rendszerezése számtalan módon lehetséges. A felelősségtani kutatás lényege nem a kristálytiszt fogalmi rendszer megalkotásában rejlik, hanem olyan felelősségi tényállások kidolgozásában, melyek egyaránt megfelelnek a prevenció és a kárrendezési elvnek, azaz szem előtt tartják mind a kötelezettségszegő indokolt mértékű felelősségrevonását, mind a kötelezettségszegés során sérelmet szenvedő reparációját. Ha minden jogalany érdekeit megfelelően mérlegelő szankció és nem-szankció-obligációk kerülnek lefektetésre a fogalmi besorolásoktól függetlenül helyes felelősségi rendszer kerül kialakításra.

A dolgozat tárgya a társasági jog felelősségi tényállásainak vizsgálata volt. Összegzésképpen elmondható, hogy a felelősség jogkövetkezményeinek jelentős része olyan szankciókból áll, amelyek csupán az eredeti, fennálló kötelezettség teljesítésére szorítanak rá, de mivel a kötelezettségszegés utáni szakról van szó, jogi minőségük szankcionális, de többit hátrányelemet nem hordoznak magukban. A felelősség társasági jogkövetkezményeinek másik jelentős hányada nem-szankció-obligáció, amely a tagokat terheli a társaság kötelezettségeiért, anélkül, hogy ők maguk okozatosan, illetve jogellenesen követték volna el a kötelezettségszegést. Ezentúl a korlátozott felelősségűkkel visszaélő tagok, a kötelezettségszegő

minősített befolyással rendelkező tagok, valamint bizonyos esetekben a vezető-, sőt árnyék-vezető tisztségviselők terhére is a társasági és cégjogi szabályokban olyan szankciók kerültek rögzítésre, melyek tartalmilag korlátlan helytállási kötelezettséget jelentenek.

Megállapítható tehát, hogy a társasági jog kialakította a maga – néhány tényállásnál meglehetősen szigorú – felelősségi rendszerét a jogszerű állapot megteremtése, a prevenció és a reparáció érvényesítése érdekében, a jogkövetkezmények gyakorlati alkalmazása, a ténylegesen alkalmazott szankciók és nem-szankció-obligációk által okozott hátrányok azonban nagy mértékben múlnak a bíróságok jóindulatán.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Marton Géza: A polgári jogi felelősség (Budapest, 1945.)
- Világhy Miklós-Eörsi Gyula: Magyar polgári jog (Tankönyvkiadó, Budapest, 1965.)
- Eörsi Gyula: Kötelmi jog általános rész (Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.)
- Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.)
- Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966.)
- Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan (Novotni Kiadó, Miskolc, 2002.)
- Állam és Jogtudomány Enciklopédia (szerk.: Szabó Imre, Akadémiai Kiadó Budapest, 1980.)
- A gazdasági társaságokról szóló törvény magyarázata (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter, KJK-KERSZÖV Kiadó, 2002.)
- Társasági törvény, cégtörvény; jogszabály, jogelemzés (szerk.: Sárközy Tamás, HVG-Orac, 2004.)
- Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban (Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2005.)
- Török Tamás: A gazdasági társaság és a vezető tisztségviselő közötti jogviszony (Gazdaság és Jog 2001/4.)
- Szabó Gábor Zoltán: A gazdasági társaság vezető tisztségviselője által harmadik személynek okozott károk megtérítésének egyes kérdései (Gazdaság és Jog 2001/10.)
- Miskolczi Bodnár Péter: A vezető tisztségviselő felelőssége és ennek biztosíthatósága (Gazdaság és Jog 1997/7-8.)
- Wellmann György: Felelősség az előtársaság nevében vállalt kötelezettségekért (Gazdaság és Jog 2001./1.)
- Török Tamás: A vagyoni hányad rosszhiszemű átruházása miatti felelősség (Gazdaság és Jog 2005/10.)

ÁBRÁK:**Ábra I.****Polgári jog:**

<i>Jogszabálysértés</i>	Jogtárgy	Jogviszony	Cél	Felelősség típusai
	alanyi jog	mellérendelt	restitúció	szankció + nem-szankció-obligáció
	törvényesség	alá-fölé rendelt	represszió	szankció

<i>Szerződésszegés</i>	Jogtárgy	Jogviszony	Cél	Felelősség típusai
	alanyi jog	mellérendelt	restitúció	szankció + nem-szankció-obligáció

Társasági jog:

<i>Jogszabálysértés</i>	Jogtárgy	Jogviszony	Cél	Felelősség típusai
	alanyi jog	mellérendelt	restitúció	szankció + nem-szankció-obligáció
	törvényesség	alá-fölé rendelt	represszió	szankció

<i>Szerződésszegés</i>	Jogtárgy	Jogviszony	Cél	Felelősség típusai
	alanyi jog	mellérendelt	restitúció	szankció + nem-szankció-obligáció

Ábra II.

Fennálló Felelősség

- Elsődleges kötelezettség (obligáció)

Besodró Felelősség

(Kötelezettségszegés következtében)

- Elsődleges kötelezettség (nem szankció obligáció)
  - restitutív: „represszív”
„nem represszív”
- Másodlagos kötelezettség (szankció)
  - restitutív: „represszív”
„nem represszív”
  - represszív
  - vegyes

JEGYZETEK

- 1 Állam és Jogtudomány Enciklopédia (szerk.: Szabó Imre) Akadémiai Kiadó Budapest, 1980. 957. o.
- 2 Állam és Jogtudomány Enciklopédia (szerk.: Szabó Imre) Akadémiai Kiadó Budapest, 1980. 784. o.
- 3 Marton Géza: A polgári jogi felelősség (Budapest, 1945.) 15. o.
- 4 Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.) 210. o.
- 5 Glossza Grosschmid Béni Fejezetek kötetmi jogunk köréből című művéhez (Második kötet, II. rész Budapest 1933.) 541-542. o.
- 6 Marton Géza: A polgári jogi felelősség (Budapest, 1945.) 20-29. o.
- 7 Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.) 49. o.
- 8 Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.) 66-67. o.
- 9 Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.) 256. o.
- 10 Marton Géza: A polgári jogi felelősség (Budapest, 1945.) 24.
- 11 Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.) 36. o.
- 12 Gt. 70. § (1) Az átalakulással létrejövő gazdasági társaság az átalakult gazdasági társaság általános jogutódja. A jogutód gazdasági társaságot illetik meg a jogelőd gazdasági társaság jogai, és terhelik a jogelőd gazdasági társaság kötelezettségei, ideértve a munkavállalókkal kötött kollektív szerződésben foglalt kötelezettségeket is.
- 13 Ctv. 65. § (1) A kérelemnek helyt adó cégbejegyzési (változásbejegyzési) végzés ellen fellebbezésnek nincs helye. A végzés vagy az annak meghozatala alapjául szolgáló iratok jogszabályba ütközése miatt az ügyész, valamint az, akire a végzés rendelkezést tartalmaz – a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan – pert indíthat a cég ellen a végzés hatályon kívül helyezése iránt a cég székhelye szerint illetékes megyei bíróság előtt. A cég kérelemre történő törlését elrendelő végzés ellen a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani.
- (3) A keresetlevélben, illetve az eljárás során csak olyan jogszabálysértésre lehet hivatkozni, amelyet a cégbejegyzési (változásbejegyzési) eljárásban a cégbíróságnak észlelnie kellett volna.
- 14 Ctv. 69. § (4) Ha az érvénytelenség oka nem küszöbölhető ki, vagy a cég a bíróság felhívásának nem tesz eleget, a bíróság a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása mellett az ítéletében megállapított időpontig a létesítő okiratot hatályossá nyilvánítja. Az ítéletben meghatározott hatályossági időpont nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított kilencven nap. Emellett felhívja a cégbíróságot, hogy intézkedjen a cég megszűntnek nyilvánításáról és ehhez kapcsolódóan végelszámolási eljárás, vagy felszámolási eljárás lefolytatásáról. A cégbíróság a cég megszűntnek nyilvánítási időpontját a bírósági ítéletben megállapított hatályossági időponttal azonos időpontban határozza meg.
- 15 Ctv. 74. § (1) Törvényességi felülvizelési eljárásnak van helye, ha
  - a) a létesítő okirat vagy annak módosítása, illetve a cégjegyzékbe bejegyzett adat a bejegyzést megelőzően már fennálló ok folytán törvénytört,
  - b) a cégjegyzékbe bejegyzett adat a bejegyzést követően keletkezett ok miatt törvénytört,
  - c) a létesítő okirat vagy annak módosítása, illetve a cégjegyzék nem tartalmazza azt, amit a cégre vonatkozó jogszabályok kötelezően előírnak,
  - d) a cég a működése során nem tartja be a szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, illetve a létesítő okiratában foglaltakat,
  - e) törvény a törvényességi felülvizelési eljárás lefolytatását kötelezővé teszi.
- (4) A törvényességi felülvizelés nem terjed ki a cég gazdálkodásának és döntéseinek gazdasági-célszerűségi szempontból való felülvizgálatára.
- 16 Gt. 45. § (1) A gazdasági társaság bármely

tagja (részvényese) kérheti a társaság szervei által hozott határozatok bírósági felülvizsgálatát arra hivatkozással, hogy a határozat e törvény vagy más jogszabály rendelkezéseibe, illetve a társasági szerződésbe ütközik.

17 Gt. 16. § (3) Ha a gazdasági társaság cégbejegyzési kérelmét jogerősen elutasítják, az erről való tudomásszerzést követően az előtársaság további jogokat nem szerezhet, kötelezettségeket nem vállalhat, és köteles működését haladéktalanul megszüntetni. E kötelezettség elmulasztásából származó károkért az előtársaság vezető tisztségviselői korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. A működés megszüntetéséig vállalt kötelezettségekből eredő tartozásokért a tagok (részvényesek) a gazdasági társaság megszűnése esetére irányadó szabályok szerint kötelesek helytállni. Ez a szabály vonatkozik a tagok (részvényesek) egymás közötti elszámolására is.

18 Gt. 70. § (1) Az átalakulással létrejövő gazdasági társaság az átalakult gazdasági társaság általános jogutódja. A jogutód gazdasági társaságot illetik meg a jogelőd gazdasági társaság jogai, és terhelik a jogelőd gazdasági társaság kötelezettségei, ideértve a munkavállalókkal kötött kollektív szerződésben foglalt kötelezettségeket is.

(2) Ha a gazdasági társaság által, hatósági engedély kiadása iránti kérelemre indított eljárás van folyamatban, a gazdasági társaság köteles az átalakulás elhatározását az engedélyt kiadó hatóságnak haladéktalanul bejelenteni.

(3) Átalakulás esetén a jogelőd gazdasági társaság tagjainak (részvényeseinek) felelőssége csak akkor állapítható meg, ha a jogutód gazdasági társaság helytállási kötelezettségének nem tudott eleget tenni.

(4) Ha a korlátlanul felelős tag – a tagsági viszonyának megtartása mellett – az átalakulás következtében korlátozottan felelős taggá (részvényessé) válik, e változás bekövetkeztétől számított öt évig – ha a társasági vagyon a követelést nem fedezi – korlátlanul és egyetemlegesen felel a társaság azon tartozásaiért, amelyek korlátlanul felelős tagsági viszonyának megszűnése előtt keletkeztek.

(5) Az átalakulás során a társaságtól megváló

– korlátozottan felelős – tagok (részvényesek) tagsági viszonyuk megszűnésétől számított öt évig felelnek a számukra a 74. §

(2)–(3) bekezdése szerint kifizetett járandóság erejéig a jogelődnek a jogutód által nem fedezett és a tagsági viszonyuk megszűnése előtt keletkezett tartozásaiért. (6) Az átalakulás során a társaságtól megváló korlátlanul felelős tag tagsági viszonyának megszűnésétől számított öt évig korlátlanul felel a jogelődnek a jogutód által nem fedezett, a tagsági viszonya megszűnése előtt keletkezett tartozásaiért.

19 (4) A nem pénzbeli hozzájárulást szolgáltatató tag (részvényes) a hozzájárulás szolgáltatásától számított ötéves jogvesztő határidőn belül helytállni tartozik a gazdasági társaságnak azért, hogy a társasági szerződésben megjelölt érték nem haladja meg a nem pénzbeli hozzájárulásnak a szolgáltatás idején fennálló értékét. Azok a tagok, akik valamely tag nem pénzbeli hozzájárulását tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladó értékkel fogadták el, a nem vagyoni szolgáltatást teljesítővel együtt egyetemlegesen és korlátlanul felelnek a társaság felé az abból származó károkat.

20 Gt. 14. § (1) Ha a tag (részvényes) a társasági szerződésben vállalt vagyoni hozzájárulását az ott meghatározott időpontig nem szolgáltatja, a gazdasági társaság ügyvezetése harmincnapos határidő kitűzésével felhívja a teljesítésre. A felhívásban utalni kell arra, hogy a teljesítés elmulasztása a tagsági jogviszony megszűnését eredményezi.

(2) A harmincnapos határidő eredménytelen eltelte esetén a tagsági jogviszony a határidő lejártát követő napon megszűnik. Erről a gazdasági társaság ügyvezetése a tagot (részvényest) írásban köteles értesíteni.

21 Gt. 47. § (1) A gazdasági társaság tagját a bíróság a gazdasági társaságnak a tag ellen indított keresete alapján kizárja a társaságból, ha a tagnak a társaságban maradása a társaság céljának elérését nagymértékben veszélyeztetné.

22 Gt. 50. § (1) A korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetén nem hivatkozhat korlátozott felelősségére az a tag (részvényes), aki

ezzel visszaélt. A korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai (részvényesei), akik korlátozott felelősségükkel, illetve a társaság elkülönült jogi személyiségével a hitelezők rovására visszaéltak, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért.

(2) A tagok (részvényesek) (1) bekezdés szerinti felelőssége különösen akkor állapítható meg, ha a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, a társasági vagyont saját vagy más személyek javára úgy csökkentették, hogy tudták, illetve az általában elvárható gondosság tanúsítása esetén tudniuk kellett volna, hogy ezáltal a társaság a kötelezettségeit harmadik személyek részére nem lesz képes teljesíteni, továbbá a 13. § (4) bekezdése szerinti esetben.

(3) Az (1)-(2) bekezdés szabályait megfelelően alkalmazni kell a betéti társaság kültagjára is.

23 Gt. 20. § (7) Azok a tagok (részvényesek), akik olyan határozatot hoztak, amelyről tudták, vagy az általában elvárható gondosság mellett tudhatták volna, hogy az a gazdasági társaság jelentős érdekeit nyilvánvalóan sérti – ha törvény kivételt nem tesz –, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben az ebből eredő kárért.

24 Gt. 16. § (4) Ha a létrehozni kívánt gazdasági társaságnál a tagok (részvényesek) felelőssége a társaságot terhelő kötelezettségekért korlátozott volt, és a tagok (részvényesek) helytállása ellenére ki nem elégített követelések maradtak fenn, e tartozásokért harmadik személyek irányában a létrehozni kívánt gazdasági társaság vezető tisztviselői korlátlanul és egyetemlegesen kötelesek helytállni.

25 Gt. 16. § (3) Ha a gazdasági társaság cégbejegyzési kérelmét jogerősen elutasítják, az erről való tudomászerzést követően az előtársaság további jogokat nem szerezhet, kötelezettségeket nem vállalhat, és köteles működését haladéktalanul megszüntetni. E kötelezettség elmulasztásából származó károkért az előtársaság vezető tisztviselői korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. A működés megszüntetéséig vállalt

kötelezettségekből eredő tartozásokért a tagok (részvényesek) a gazdasági társaság megszűnése esetére irányadó szabályok szerint kötelesek helytállni. Ez a szabály vonatkozik a tagok (részvényesek) egymás közötti elszámolására is.

26 Gt. 30 § (1) A társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztviselője a jogkörében eljárva harmadik személynek okozott.

(2) A vezető tisztviselő a gazdasági társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal – és ha e törvény kivételt nem tesz –, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. A vezető tisztviselő a polgári jog általános szabályai szerint felelnek a gazdasági társasággal szemben a jogszabályok, a társasági szerződés, illetve a gazdasági társaság legfőbb szerve által hozott határozatok, illetve ügyvezetési kötelezettségeik felróható megszegésével a társaságnak okozott károkért.

(3) A gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően, a vezető tisztviselő a vezető tisztviselői feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felróható megszegése esetére, ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné vált, előírhatja a vezető tisztviselő a hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

(4) Együttes képviseleti joggal rendelkező vezető tisztviselő, illetve testületi ügyvezetés esetén a vezető tisztviselő gazdasági társasággal szembeni kártérítési felelőssége a Ptk. közös károkozásra vonatkozó szabályai szerint egyetemleges. Ha a kárt a testületi ügyvezetés határozata okozta, mentesül a felelősség alól az a tag, aki a döntésben nem vett részt, vagy a határozat ellen szavazott.

27 Cstv. 33/A. § (1) A hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt kérésrel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően

ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is), és ezáltal a társasági vagyron a keresetben meghatározott mértékben csökkent. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességgkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges.

- (2) Mentesül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban

meghatározott letétbe helyezési és közvételteli kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét védelmezni kell.

- (3) Az (1) bekezdés alkalmazásában a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.

28 Gt. 32. § (1) Ha ezt a társasági szerződés lehetővé teszi, a társaság legfőbb szerve a vezető tisztségviselők tevékenységének segítése érdekében egy vagy több cégvezető kinevezéséről határozhat. A cégvezető olyan munkavállaló, aki a vezető tisztségviselők rendelkezései alapján irányítja a társaság folyamatos működését. A cégvezető feladatkörében a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján köteles eljárni. A cégvezető tevékenysége nem érinti a vezető tisztségviselők társasággal szembeni 30. § szerinti felelősségét.

HATÁRTALAN LEHETŐSÉGEK AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEMBEN

„A fejlődés legfontosabb kulcsa az emberi választásban rejlik.”

George Eliot

BEVEZETŐ

Az utóbbi tíz évben komoly súlyponteltolódás figyelhető meg a kereskedelmi folyamatokban az elektronikus módszerek alkalmazásának irányába. Az internet lehetőséget biztosít arra, hogy különböző gazdasági ügyleteket, tranzakciókat bonyolítsunk le viszonylag rövid idő alatt, egyidejűleg akár több résztvevővel is.

A hagyományos üzletkötésekkel szemben, melynek során a személyes kontaktus igen nagy szerepet játszik, az új formációnál esetleg nem is azonos nyelvet beszélnek a jogviszony alanyai. A jogügylet szereplői anélkül, hogy egyszer is találkoznának, akár képviselőik útján úgy kötnek mindenféle tárgyú és volumenű szerződést, hogy esetleg különböző kultúrában, jogi környezetben élnek.

Máris felmerül egy komoly morális kérdés: hogyan köthetne bármiféle megállapodást egy USA-beli állampolgár, üzletember, cég egy kelet-(közép)európai féllel jogi biztosítékok nélkül, mikor nálunk az adott szó becsületét nyomaiban sem fedezhetjük fel. Míg például a Nathan Rotschild névvel fémjelzett bankház, a FED milliárdos nagyságrendű hitelezései során gyakran szóbeli megállapodás történik az érintett ipari konglomerátum vezetőjével, államfővel. Az iszlám országok kereskedői is csupán kézfogással, máshol birkafaggyú nyalogatásával erősítik meg ügyleteiket. Nincs szükség még arany megrendelése, illetve szállítása esetén sem írásba foglalt,

papír alapú dokumentumra, hiszen az adott szó szentsége révén meg sem fordul a felekben a szerződésszegés „lehetősége”. Magyarországon sok esetben már eleve olyan indítatással szövegezik meg jogászaink a szerződést, hogy azt a későbbiekben „fel lehessen borítani”, már eleve belekalkuláljuk a szerződés megszegését, felbontását.

Hol beszélhetünk mi egyáltalán szerződéses fegyelemről? Lehet-e így működő- és fejlődőképes, prosperáló gazdaságot építeni?

Hogyan bízhatnánk meg bárkinek az elektronikus aláírásában, tartozzon az bármely minősítési fokozatba.

Nálunk érthető módon nem szívesen alkalmazzák az üzleti partnerek az észak-amerikai kontinensen széles körben elterjedt *gentle-mens' agreement*eket, vagyis a kézfogással kötött úriember megállapodásokat.

Így hazánk esetében nem csak a személyes kontaktus hiánya miatt van szükség pontosan szabályozott jogi garanciákra mind az eladó/szolgáltató, mind a vevő/felhasználó/fogyasztó oldalán.

A másik jelentős problémát az jelenti, hogy az elektronikus kereskedelem sokkal nagyobb lendülettel terjed, mint ahogy azt a jogalkotási mechanizmus követni tudná. A jogásztársadalomnak fel kell készülnie a technika ilyen dinamikus fejlődésére, hogy a joghézagok adta visszaélési lehetőségek köztudatban való megfogalmazódása előtt hatékonyan tudjanak fellépni a jogszerűség mellett.

A gyakorlatban olyan, mintha egy jogilag légüres térbe csöppen-nénk, hisz más jogterületekről vagyunk kénytelenek kölcsönözni az alkalmazandó joganyagot, illetve jelenleg is csak egy keret-szabályból álló törvény¹ tartalmazza az irányadó rendelkezéseket.

Értelemszerűen magában rejtí annak veszélyét, hogy a technika teremtette joghézagokat rosszhiszeműen jogtalan pénz- és haszon-szerzési stratégiák bevetésére használják fel.

Célszerű lenne a jogalkotási folyamatba bevonni az érdekelt nemzetközi cégeket, hogy már a szabványosításnál kifejtthessék szakmai álláspontjukat.

Akár gazdasági lapokat olvasva, vagy az általános híradások ezirányú híreit hallgatva figyelemmel kísérhetjük az elektronikus kommunikációs eszközök és ezzel együtt az on-line kereskedelem robbanásszerű terjedését.

Az új formáció térhódításáról szóló híreket jogászként tanulmányozva ki-kí a szakterületének megfelelően értékelheti e jelenséget.

A magánpraxist folytató ügyvéd az ügyfele garanciális, fogyasztó- és adatvédelmi, továbbá pénzügyi biztonságát szeretné szabályozva látni. A hatékony működés alapvető feltétele az elektronikus adatfeldolgozással és – továbbítással kapcsolatos biztonsági kérdések megfelelő szabályozása, hiszen az internetes információk kezelése a hagyományos adatkezelésnél lényegesen egyszerűbbé és gyorsabbá vált, így a személyes- és bizalmas tények könnyen illetéktelen harmadik személyekhez kerülhetnek. A személyes jelenlét hiányából eredő bizalmatlanság ellensúlyozására kerültek elfogadásra az adat szolgáltatásra vonatkozó külön szabályok², valamint a reklámozásra, hirdetésre irányadó rendelkezések³ és a speciális fogyasztóvédelmi szakaszok⁴.

Az a vállalati jogtanácsos, aki az elektronikus kereskedelmi tevékenységet folytató cég vezetője, munkáltatója érdekeinek képviselőjeként és érvényesítőjeként lép fel, örökdió az optimális működés felett. Olyan jogszabályok létét kívánja, amelyek biztosítják a vállalat beágyazódását a hazai folyamatokba. Olyan jogi környezet kialakítását igényli, mely védelmet nyújt „cége” számára a komolytalan megrendelőkkel és a nótórius nem fizetőkkel szemben.

A közhivatalnok, a közigazgatásbeli jogász – aki akár a törvényalkotás, akár az állami bevételek biztosítása oldaláról tekint erre a gyors növekedésre – olyan szabályozást szeretne, amely garantálja az állam létét, fennmaradását. Az irdatlan on-line értékesítésből származó haszon egy részét a központi költségvetés felé kell terelni, ezáltal megakadályozva az állami kassza váomok és adók nem fizetésével, egyéb trükkökkel való megkerülését.

Kikristályosodott bírói gyakorlatról még nem igen beszélhetünk a téma viszonylagos újszerűségéből eredően. Egyik vagy másik bíróság hogy tekint „az on-line ügyekre”: már megint egy fantom cég, avagy ismét a fogyasztó/megrendelő járt el rosszhiszeműen. Az

elektronikus kommunikációs eszközök térnyerésével várhatóan egyre több ilyen ügy kerül majd az igazságszolgáltatás elé.

Az előbb említett megközelítések mindegyikének kifejtésére jelen tanulmányban nincs lehetőségünk, ehelyett az irányadó hatályos jogi háttérrel ismertetem röviden egy-egy kérdés kiemelésével.

I. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM MEGHATÁROZÁSA

A nemzetközi gyakorlatban különböző nézetek alakultak ki az on-line kereskedelem fogalmát illetően, amelyek többsége a körülírás módszerét alkalmazza.

I.1. A következő megközelítések az általánosan elfogadottak:⁵

1. tágabb értelmezés, avagy a technológiai folyamatokat előtérbe helyező fogalom-meghatározás;
2. szűkebb értelmezés, avagy az ügyletek tartalmát előtérbe helyező fogalom-meghatározás;
3. „vegyes” szemlélet;
4. ipso jure jellegű fogalom-meghatározás;
5. jogilag kimunkált definíció;

A technológiai folyamatokat előtérbe helyező megközelítést elfogadják a digitális információ-szolgáltatás megvalósulása módjának vizsgálatából indulnak ki. Egzaktnak meghatározzák az elektronikus információt és – információ-szolgáltatást, viszont nem térnek ki ezen ügyletek által keletkeztetett jogviszonyokra.

Ezt az álláspontot képviseli az USA-ban elfogadott Egyesített Számítógép Információs Ügyletekről szóló törvénytervezete.

A ügyletek tartalmát előtérbe helyező nézetet vallók, mint az UNCITRAL⁶ által kibocsátott „Minta törvény”, sokkal inkább a tartalmi követelményekre helyezik a hangsúlyt.

Mindkét álláspont az elektronikus kereskedelem hatálya alá vonja az alábbi jogügyleteket:

a B2B⁷, vagyis a gazdálkodó szervezetek egymás közöttit és

a B2C⁸, avagy a gazdálkodó szervezetek és a fogyasztók között.

Míg a szűkebb szemlélet kizárólag a gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek és az állami szervek közötti polgári jogügyleteket sorolja ide, addig a másik tágabban értelmezi és a nem kizárólag polgári jogi jellegű tranzakcióikhoz kapcsolja az elektronikus aláírást is.

Az Európai Unió elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos irányelvei⁹ már a harmadik, az úgynevezett „vegyes” szemléletet képviselik, melyek a formai és a tartalmi szempontokat egyaránt előtérbe helyezik.

Az Európai Bizottság (továbbiakban EB) az „Elektronikus kereskedelem európai kezdeményezése” című közleményében a pontos értelmezés helyett a körülírás módszerét választja. Javaslatának megfelelően minden az on-line úton bonyolított üzleti akció e körbe tartozik, vagyis nem szűkíti le az internet-alapú kereskedelemre a meghatározást. Ugyanis a különböző jogügyletek lebonyolításához a világhálón túl igénybe vehető videotex, vállalati hálózat vagy CD-ROM. Az „EU Kormányának” álláspontja szerint a tevékenységek két fajtája, a közvetett és a közvetlen változat, tartozik az elektronikus kereskedelem hatálya alá. Előbbi az ingó dolgok online módon való megrendelését takarja, míg utóbbi az eszmei javak és szolgáltatások elektronikus eszközök általi megrendelését, fizetését és szállítását jelenti.

Az EU-s irányelv ajánlásaira tekintettel elfogadott EKtv. az elektronikus kereskedelmi szolgáltatást¹⁰, továbbá az elektronikus utat¹¹ határozza meg.

Végül az EKtv. indokolása a következő értelmezést adja: „...az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különféle üzleti, kereskedelmi tranzakciók elektronikus adatátvitellel történő lebonyolítását jelenti...”¹².

Az ipso jure jellegű fogalom-meghatározás szerint meg kell jelölni azokat az ügyleteket, amelyek nem tartoznak az elektronikus

kereskedelem hatálya alá. Ilyenek például az örökléssel kapcsolatos jognyilatkozatok. Az Ektv. 1.§-ának (3)-(4) bekezdésében találunk ilyen kizáró rendelkezést:

„E törvény hatálya nem terjed ki a bírósági, illetőleg egyéb hatósági eljárásban nyújtott és felhasznált információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra és nem érinti a személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályok alkalmazását.”¹³

„E törvény hatálya nem terjed ki az e törvényben meghatározott magánjellegű közlésre.”¹⁴

Az elektronikus kereskedelem jogi fogalmára vonatkozóan nem alakult ki egységes álláspont. Mégis a Model Law, valamint az Európai Unió (továbbiakban EU) által kialakított jogi terminológia alapján a következő definícióról mondható el, hogy általánosan elfogadott a szakirodalomban:

„Elektronikus kereskedelemnek nevezzük a távollévők között, elektronikus eszközök által tett olyan jogilag releváns cselekményeket, amelyek egyedileg meghatározható jogalanyok között polgári jogi jellegű jogviszonyt hoznak létre, feltéve, hogy jogszabály az elektronikus kereskedelemre vonatkozó rendelkezések alkalmazását nem zárja ki.”¹⁶

A bemutatott öt irányt követően további megközelítéseket is szeretnék ismertetni, amelyek a két szélsőséges értelmet adják meg.

A legtágabb értelemben minden olyan ügylet on-line kereskedelemnek minősül, amelynek létrejöttéhez elektronikus kommunikációs eszközt vesznek igénybe. A másik véglet alapkövetelményként írja elő az ajánlatra felhívástól egészen az ajánlat elfogadásáig, továbbá az ellenszolgáltatás teljesítésénél a digitális módszerek alkalmazását.¹⁷

A fent ismertetett kettős felosztáshoz hasonló értelmezés az elektronikus kereskedelem fogalmkörébe vonja az on-line szerződéskötés teljes folyamatát áru és/vagy szolgáltatás esetén. Szűk értelemben viszont csak a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás elektronikus úton történő teljesítése tartozik ide.¹⁸

1.2. Hogyan viszonyul az elektronikus kereskedelem a digitális üzlethez?

A két fogalom közül az utóbbi fed le szélesebb kört, hiszen az elektronikus kereskedelem (továbbiakban e-ker.) az elektronikus üzlet (továbbiakban e-üzlet) egyik eleme.

Az e-üzlet vagy távüzlet (electronic business) az internetes technológiákon alapuló üzleti folyamatokat jelöli¹⁹. Vannak azonban olyan források, amelyek a világháló mellett egyéb, az elektronikus úton lebonyolított tranzakciókat vonják e meghatározás alá, tehát általánosságban az *elektronikus üzletvitelt* értik alatta²⁰.

Az e-ker. (electronic commerce) esetén az értékesítésen van a hangsúly. Termékek vagy szolgáltatások *értékesítési csatornájaként az internetet* veszik igénybe a jogviszony alanyai. Sok esetben kizárólag az on-line módon megindított folyamatot jelenti a gyakorlatban.

A következő lehetőségeket foglalja magában:

- hálózati szereplők közötti kereskedelmi ügyintézés,
- az egyszerű fogyasztók számára a digitális tájékozódást biztosítja web-hirdetések és – katalógusok segítségével; az ajánlattételi felhívásra elküldheti ajánlatát és elektronikus úton értesülhet annak elfogadásáról is,
- a megrendelésen túl bizonyos áruk esetén a szolgáltatás is történhet elektronikusan,
- végül az ellenszolgáltatás teljesítése, vagyis a fizetés is nyújtható ily módon, amennyiben a virtuális áruház lehetővé teszi.

II. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM JOGI KÖRNYEZETE

A köznyelvben csak „Társulási Megállapodásként”²¹ emlegetett jogszabály alapján az EU-hoz való csatlakozásunkkal együttjáró alapvető kötelezettségünk a hazai jogrendszer közelítése a közösségi joghoz. A Magyar Köztársaság Kormánya 2002-ben fogadta el a jogharmonizációs programról és annak végrehajtásáról szóló határozatot.²²

Az egységes szabályozás érdekében a következő irányelveket fogadta el a Közösség e témakörben:

- a Tanács 98/34/EGK sz. irányelve a műszaki szabványokról és eljárásokról szóló irányelv módosításáról²³.
- az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK sz. irányelve az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről (továbbiakban e-ker. ie.).

Továbbá egy-egy kapcsolódó szakterületet érintő jelentős dokumentum kihirdetésére került sor:

- az Európai Parlament és a Tanács 1999/93/EK sz. irányelve az elektronikus aláírások közösségi programjáról,
- a 97/7/EK sz. irányelv. a fogyasztóvédelemről,
- a személyes adatok védelméről és feldolgozásáról és
- az adózásra vonatkozó iránymutatásokat.

Mindezek elfogadásához jogi mintaként szolgált az UNCITRAL által 1996. december 17-én elfogadott törvény, a Modell Law, amely keret jellegénél, valamint technológia-semleges szabályozásánál fogva bármely jogrendszer számára zsinórmértékként szolgálhat.

Az „Átláthatósági” irányelv megszületését az elektronikus információ-szolgáltatás átláthatóvá tételének szükségessége indokolta. Az elektronikus kereskedelem meghatározása helyett az információs társadalmi szolgáltatás fogalmát használja, mely négy konjunktív feltétel megvalósulása esetén tartozik az irányelv hatálya alá. A szolgáltatás ellenszolgáltatás fejében, távollévók között, elektronikus

eszközök igénybe vételével és a szolgáltatást megrendelő egyéni kérésére kell, hogy történjen.

Hasonlóan az e-ker. irányelv kizárólag az információs társadalom szolgáltatásait definiálja: „ide értendő bármilyen visszterhes, adattárolásra – és feldolgozásra alkalmas, elektronikus eszközök útján és a szolgáltatást igénylő saját megrendelése alapján nyújtott ún. »táv-szolgáltatás«.”²⁴

Mindkét irányelvben megtalálható elemek:
az elektronikus eszköz,
felhasználó egyedi megrendelése,
távollevő felek,
viszterhesség.

Az utóbbi Direktíva 2000. július 8-án lépett hatályba²⁵, mely 18 hónapot biztosított a tagállamok számára rendelkezéseinek a hazai jogrendszerbe való átültetésére. A jogharmonizációs feladaton túl kettős jogi célt tűzött ki: egyrészt az egységes belső piac ezirányú megalapozását és kiterjesztését²⁶, másrészt az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó közösségi jogi kereteinek meghatározását.

Az irányelv öt szabályozási területet ölel fel:

1. Az információs társadalomban a szolgáltatási szféra megalapozását.
2. A kereskedelmi kommunikáció rendezését.
3. Az on-line szerződéskötés joghatályának elismerését.
4. A közreműködők felelősségi kérdéseinek szabályozását.²⁷
5. Az irányelv gyors és hatékony végrehajtását.

Hazánkban ezen uniós normatíva adoptálására az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvénnyel (továbbiakban Ektv.) került sor, amelynek megszöve-

gezésénél számos követelményt kellett figyelembe venniük a tagállami jogalkotóknak.

Brüsszelben előírták:

- a) „az előzetes engedélyezést kizáró elv alkalmazását;
- b) az információs társadalommal összefüggő szolgáltatással kapcsolatos adatszolgáltatás megfelelő szabályozását;
- c) a nem igényelt kereskedelmi megkeresésekre vonatkozó előírások megállapítását;
- d) a jogi garanciák megteremtését a „szabályozott foglalkozások” tekintetében;
- e) az elektronikus szerződéskötés szabályainak megállapítását;
- f) a szolgáltatók felelősségének szabályozását;
- g) az önszabályozás ösztönzését nemzeti és közösségi szinten;
- h) a bíróságon kívüli vitarendezés lehetővé tételét, ösztönzését;
- i) a bírósági eljárások tekintetében a jogsértés megszüntetését, illetve a további jogsértés megakadályozását biztosító intézkedések lehetővé tételét;
- j) az együttműködést más tagállamokkal, illetve az Európai Bizottsággal a jogszabályok végrehajtása érdekében; valamint
- k) a megfelelő szankciók megállapítását”.²⁸

A jelenleg is hatályos törvény csak a 2003-as módosítással²⁹ tett eleget formálisan az uniós elvárásoknak, hiszen az eredeti változat nem rendelkezett a magatartási kódexekről (önszabályozás állami elismeréséről), a szabályozott szakmákról, a bíróságon kívüli vitarendezés ösztönzéséről, valamint az adatvédelem külön szabályairól sem. A szolgáltatók felelősségére vonatkozó szakaszokat viszont kitágítottuk a közvetítő szolgáltatókra is.

A szabályozás hiányosságának hátterében elsősorban az állt, hogy még nem volt hazánk az EU teljes jogú tagja, másrészt az említett kérdések nem kizárólag jogi rendezést kívántak.

Az átfedések elkerülése végett az irányelv iránymutatásai helyett az EKtv. fontosabb rendelkezéseit ismertetem.

Az elektronikus kereskedelemre vonatkozó joganyag kialakításakor, pontosításakor számos elvet kell követni, így az elektronikus mód általános elismerésének igényét, az on-line kereskedelem szabadságát, a *sui generis* jogalkotás megteremtését, a technológia- és a médiasemlegességet, valamint a funkcionális ekvivalencia elvét és a nemzetközi jelleg érvényesülését.³⁰

1. Az elektronikus jognyilatkozat általános elismerésének elve

A nemzeti jogalkotás során olyan rendelkezések beiktatására van szükség, amelyek garantálják a digitális jogügyletek joghatásbeli egyenrangúságát az írásbeli dokumentumokkal.

Mi minősül egyáltalán elektronikus dokumentumnak?

Az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény (továbbiakban Eatv.) 2.§-ának 12. pontja alapján digitális okiratnak minősül minden olyan adategyüttes, amely elektronikus eszköz útján értelmezhető. Az on-line szerződéskötési forma széleskörű támogatottságáért biztosítani kell, hogy ne legyen hátrányos megkülönböztetés a szóbeli, valamint a papír alapú iratok és az elektronikus úton létrejött dokumentumok között érvényességük és bizonyító erejük tekintetében

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban Pp.) az okiratok három csoportját különbözteti meg: a közokiratokat³¹, a teljes bizonyító erejű³² és a szabadon mérlegelhető ún. egyszerű magánokiratokat.³³

Az elektronikus aláírással ellátott dokumentumok nagyjából megfeleltethetők ezen kategóriáknak a szignó minősítési fokozatát alapul véve.³⁴

„Bizonyító erő szempontjából az írásbeliség esetén vannak különbségek. ... A diszkrimináció tilalma alapján ugyanilyen jellegű törvényi véelmeket kell elismerni az elektronikus kereskedelem joganyagában is, például a minősített elektronikus aláírás bizonyító ereje nagyobb az egyszerű elektronikus aláírásénál.”³⁵

2. Az elektronikus kereskedelem szabadságának elve

Hasonlóan a hátrányos megkülönböztetés tilalmához ezen elv érvényesülése is az elektronikus jogügyletek általános elfogadottságát és jogi kikényszeríthetőségét segíti elő.

Elvárásként fogalmazódik meg, hogy

- a) minden jogalany diszkrecionális jogkörében dönthesse az elektronikus kereskedelemben való részvételről,
- b) szabadon hozzáférhessen a megszerezhető javakhoz és információkhoz és
- c) az on-line úton nyújtott szolgáltatások szabadsága.

3. Sui generis jogalkotás és szubszidiaritás

A klasszikus polgári jogi szabályokhoz képest egy teljesen önálló jogágról van szó, melynek sajátos elvei alapján kialakult fogalomrendszere eredeti jogalkotást igényel. A szabályozatlanul hagyott kérdésekben azonban továbbra is háttéranyagként szolgálnak a hagyományos civilisztikai normák. Elsődlegesen az elektronikus kereskedelemre vonatkozó normák az irányadóak, az Ektv. hatályba lépése óta a „lex specialis derogat legi generali” elvnek megfelelően.

4. Technológia- és médiasemlegesség követelménye

A műszaki háttér, az újabb és újabb elektronikus kommunikációs források megjelenése jogtechnikailag a példálózó felsorolás, a rugalmas szabályozás alkalmazásával oldható meg.

Az irányadó rendelkezések hatálya alá kell vonni minden, a digitális kapcsolatfelvételre alkalmas eszközt függetlenül annak technológiai fejlettségi fokától. Az ebből eredő pontatlanságok, adott esetben joghézagok teszik képlékennyé az üzleti partnerek számára ezt a jogterületet.

A technikai feltételeken túl azonban a virtuális áruházak létének és működésének jogi alapjait is meg kell teremteni.

Ilyen nyitott törvényi helyként jelölhető meg az elektronikus út értelmezésében alkalmazott más elektromágneses eszköz kife-

jezés,³⁶ vagy a magánjellegű közlés esetén az elektronikus levelezéssel egyenértékű, egyéni közlésre alkalmas kommunikációs eszköz³⁷.

5. A funkcionális ekvivalencia elve

Egyfajta elemzést kíván meg a jogalkotótól, amelynek célja annak kiderítése, hogy az off-line és az on-line terület jogi szempontból hol fedik egymást, vagyis mely esetekben ekvivalensek a kidolgozott fogalmak. Az analízis alapját az egyes terminus technikusoknak a jogterületenkénti funkciója képezi. Az elektronikus jogi környezetbe kizárólag azok a megnevezések emelhetők át, amelyek teljes egészében megfelelnek a hagyományos jogviszonyokban betöltött szerepüknek és jogi hatásuknak.

6. „Globális jogalkotás”

A világháló nemzetközi szintű térhódítása a minimális követelmények egységes rendezését követeli meg. Ennek a természetes igénynek igyekszik eleget tenni a WTO, az UNCITRAL, az OECD és az EU is. A határok átjárhatóságával, a határtalan lehetőségekkel nem csak előnyök járnak, így a multikulturális, sokszereplős jogviszonyokat, az esetleges visszaéléseket és jogvitákat legalább keretjelleggel ugyanazon mérce szerint kell szabályozni.

A nemzeti jogalkotó folyamatot befolyásoló alapelvek áttekintését követően az elektronikus úton történő szerződéskötés folyamatára térnénk át, amelynek kiindulópontja az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás meghatározása. Az „elektronikus kereskedelmi szolgáltatás olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amelynek célja áruk, illetőleg szolgáltatások üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje.”³⁸

Milyen feltételek együttes fennforgása esetén beszélhetünk információs társadalommal összefüggő szolgáltatásról?³⁹

1. elektronikus úton,
2. távollévők részére,
3. rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás,
4. amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá.

Az EKtv. az e-ker. irányelv ajánlásaira tekintettel nem korlátozza az előbbi fogalomkört kizárólag a gazdasági tevékenységekre, továbbá a technológiai háttér fejlődésének befogadására is alkalmas ez a nyitott törvényhely. Főszabály szerint a visszterhes jogügyletek tartoznak e norma hatálya alá, de nem zárja ki a jogalkotó a szolgáltató részéről az ellenérték nélkül nyújtott szolgáltatást sem, mint például a digitális információadást. A szolgáltatást azonban minden esetben elektronikus úton kell nyújtani, amely nem azonosítható pusztán a világhálóval, hiszen az internetnél jóval szélesebb kört ölel fel. Az elektronikus út az elektronikus adatfeldolgozást, – tárolást, illetőleg – továbbítást végző vezetékes, rádiótechnikai, optikai vagy más elektromágneses eszközök alkalmazása⁴⁰, mint például a távközlő eszköz kritériumainak⁴¹ is eleget tevő videotex billentyűzettel vagy érintőképernyővel, az elektronikus levél és a videotelefon. Mivel az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás kizárólag távollévő felek viszonylatában merül fel, így a fogyasztói szerződések esetén háttéranyagként a Ptk. rendelkezései mellett alkalmazandó a távollévők között kötött szerződésekről szóló kormányrendelet is⁴². „A Ptk. alapján az egyidejű interaktív kommunikációban résztvevőket is jelenlévőknek kellene tekinteni, de a fogyasztóvédelmi jogszabályok a „jelenlévők” eredeti, szűk értelméből indulnak ki, és minden távközlő eszköz útján keletkezett megállapodást távollévők között kötött szerződésnek tekintenek.”⁴³

II.1. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás alanyai és tárgya

A jogviszony alanyai

Egyik pozícióban mindig a szolgáltató⁴⁴ található, aki/amely lehet természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet.

A másik oldalon a szolgáltatás igénybe vevője⁴⁵ áll, aki/amely szintén lehet természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet (fogyasztó esetén speciális szabályok), aki/amely információs társadalommal összefüggő szolgáltatást vesz igénybe, különösen abból a célból, hogy információhoz⁴⁶ jusson, vagy azt hozzáférhetővé tegye.

A szerződés közvetlen tárgya:

az áru, illetve a szolgáltatás üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje.

A kontraktus közvetett tárgya:

áru, szolgáltatás, amelyre nézve a szerződéskötés elektronikus úton történik, illetve esetlegesen a teljesítés és az ellenszolgáltatás nyújtása is.

Érdemes áttekinteni, hogy milyen, a Polgári Törvénykönyvben nevesített szerződéstípusok keretében realizálódhatnak az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás közvetlen tárgyaként felsorolt magatartások. Egyértelműen számításba jöhet:

az adásvétel,

a csere,

a szállítási szerződés,

a közüzemi szerződés,

a vállalkozás,

a megbízás,

a mezőgazdasági termékértékesítési szerződés,

a bizomány,

a fuvarozás,

a szállítmányozás,

az ajándékozás, amennyiben például a szolgáltató ingyenesen nyújt digitális információ-szolgáltatást,

a folyószámla-szerződés, amely vagy vállalkozás, vagy megbízás keretében zajlik.

Megfelelő biztosítékok, jogilag rögzített garanciális szabályok, így különösen az elektronikus aláírás általános elfogadásával, elektro-

nikus nyilvántartások létesítésével a jövőben a következő szerződésekre is kiterjeszthető lesz a felsorolás:

a bankhitelszerződésre,

a kölcsönszerződésre,

a bankszámlaszerződésre,

a betétszerződésre,

esetleg a takarékbetét-szerződésre,

a biztosításokra, a vagyonbiztosítás kivételével és

a letét különös nemei közül a bankletételre, a bírói letételre, az ügyvédi letételre, a közgyűjteményi és a raktározási letételre.

Biztosan nem valósítható meg az on-line ügylet bérlet, lakásbérlet, haszonbérlet és a letét alapfajtája által.

II.2. Az Ektv. alapján kötött szerződés tartalma

A személyes jelenlét hiányának kompenzálása érdekében a szolgáltató széleskörű adatszolgáltatási- és tájékoztatási kötelezettségét írja elő a jogalkotó.

„A szolgáltató köteles **elektronikus úton közvetlenül és folyamatosan, könnyen hozzáférhető módon, magyar nyelven** legalább a következő adatokat, illetve tájékoztatást közzétenni:

a) a szolgáltató nevét, amennyiben a szolgáltató nem természetes személy, képviselőjének nevét is;

b) a szolgáltató lakcímét, illetve székhelyét, telephelyét;

c) a szolgáltató elérhetőségére vonatkozó adatokat, különösen az igénybe vevőkkel való kapcsolattartásra szolgáló, rendszeresen használt elektronikus levelezési címét;

d) amennyiben a szolgáltató létrejöttét, vagy tevékenysége megkezdését jogszabály valamely nyilvános nyilvántartásba való bejegyzéséhez köti a szolgáltató a nyilvántartásba bejegyző bíróság vagy hatóság megnevezését és a szolgáltató nyilvántartásba vételi számát;

e) amennyiben a szolgáltató tevékenységének gyakorlása jogszabály alapján engedélyköteles, illetve minősítéshez vagy

akkreditációhoz kötött, ezt a tényt az engedélyező hatóság (minősítő, akkreditáló szerv megnevezésével és elérhetőségi adataival), valamint az engedély (minősítés, akkreditációs határozat) számával;

f) ha a szolgáltató az általános forgalmi adó alanya, a szolgáltató adószámát;

g) a szabályozott szakmák gyakorlásának körében:

ga) annak a szakmai érdekképviseleti szervnek (kamarnak) a megnevezését, amelynek a szolgáltató akár kötelező előírás alapján, akár önkéntesen tagja;

gb) a természetes személy szolgáltató szakképzettségének, illetve szakmai, tudományos fokozatának, valamint annak a tagállamnak a megjelölését, ahol ezt a szakképzettséget, illetve fokozatot megszerezte;

gc) hivatkozást a szabályozott szakma gyakorlásának a szolgáltató letelepedési helye szerinti államban alkalmazandó szakmai szabályaira és az azokhoz való hozzáférés módjára;

h) az adott szolgáltatáshoz kapcsolódóan a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 8.§-ának megfelelő tájékoztatást.⁴⁷

Szintén **elektronikus úton, közvetlenül és folyamatosan** köteles a szolgáltató az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás ellenértékhez kötését, az ellenértéket és annak teljesítésének módját oly módon hozzáférhetővé tenni, hogy a tájékoztatás tartalma **egyértelmű és közérthető** legyen.⁴⁸

Továbbá a következő nevesített körülmények vonatkozásában általános tájékoztatási kötelezettség terheli a szolgáltatót:

- az alkalmazott információs rendszerek biztonsági fokáról,
- a felhasználó számára kockázatot jelentő tényezőkről,
- az általa megteendő óvintézkedésekről.⁴⁹

A folyamatosság követelménye elősegíti a felek közötti bizalmi

viszony kialakulását, ösztönzi az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások általános elfogadottságát és biztosítja a szolgáltatók felelősségre vonhatóságát⁵⁰.

Továbbá a szükséges ismeretek birtokában megelőzhető az akarati hibából eredő érvénytelen jogügyletek létrejötte.

Az elektronikus úton kötött szerződésekre is irányadóak a Ptk. kötelmi jogi részének a szerződésekre vonatkozó általános, közös szabályai, azonban a felek egyidejű jelenlétének hiányából eredő (Ektv-beli) speciális rendelkezéseknek kell elsődlegesen érvényesülniük. Az Ektv. elektronikus úton kötött szerződésekre vonatkozó szakaszait⁵¹ abban az esetben is alkalmazni kell, ha a teljesítés nem digitális eszközök segítségével történik.

Az on-line úton történő szerződéskötésnek három nagy fázisa van:

1. a szolgáltató ajánlata vagy ajánlattételre történő felhívása (utóbbi esetben értelemszerűen bővülnek a lépések),
2. az igénybe vevő megrendelése és
3. a szolgáltató visszaigazolása.

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás nyújtója köteles még *a szerződéskötésre vonatkozó ajánlattételt megelőzően* a kapcsolódó általános szerződési feltételeket hozzáférhetővé tenni oly módon, hogy a vevőnek lehetősége legyen azokat előhívni és tárolni.⁵² Ezen túl főszabályként egyértelmű tájékoztatást kell adnia:

- a) azokról a technikai lépésekről, amelyeket a szerződés elektronikus úton való megkötéséhez meg kell tenni;
- b) arról, hogy a megkötendő szerződés írásba foglalt szerződésnek minősül-e, a szolgáltató iktatja-e a szerződést, illetve, hogy az iktatott szerződés utóbb hozzáférhető lesz-e;
- c) az adatbeviteli hibáknak a szerződéses nyilatkozat elküldését megelőzően történő azonosításához és kijavításához biztosított eszközökről;

d) a szerződés megkötésének, valamint a szerződésnek a nyelvről;

e) arról a – szolgáltatási tevékenységre vonatkozó – magatartási kódexről, amelynek az adott szolgáltatás tekintetében aláveti magát, amennyiben van ilyen; továbbá arról, hogy ez a magatartási kódex elektronikus úton hol hozzáférhető.⁵³

A digitális üzlet kínálata, katalógusa általában kötelező érvényű ajánlatnak minősül.⁵⁴ A megrendelés elküldésével jön létre a szerződéses kapcsolat a felek között, amelyet a vevő csak abban az esetben vonhat vissza, ha a szolgáltató az ajánlat elküldésétől számított 48 órán belül nem igazolja vissza annak megérkezését.

Jogilag mikor érkezik meg a szerződő partnerekhez az ajánlat és annak visszaigazolása?

Amikor az érintett fél számára **hozzáférhetővé válik** az adott jognyilatkozat. A Ptk. 214.§ (1) bekezdéséből⁵⁵ kiindulva analógia alkalmazásával a szerződés létrejöttéhez elegendő az ajánlatot elfogadó nyilatkozatnak az ajánlattevő levelezési bázisában való megjelenése. Tehát a hatályba lépésnek nem feltétele az elektronikus úton érkezett üzenet megnyitása, elolvasása.

Röviden tekintsük át az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásra vonatkozó jogviszony legfontosabb tartalmi elemeit

A szolgáltatót terhelő kötelezettségek:

- a virtuális cégre vonatkozó cégadatok közzététele,
- a vásárlással kapcsolatos tájékoztatás,
- Az ÁSZF hozzáférhetővé tétele még az ajánlattétel előtt,
- visszaigazolás az ajánlat elküldésétől számított 48 órán belül,
- visszatérítési kötelezettség legkésőbb harminc napon belül, amennyiben a másik fél eláll a vásárlástól, illetve elvileg nem teljesítés esetén, ha volt foglaló.

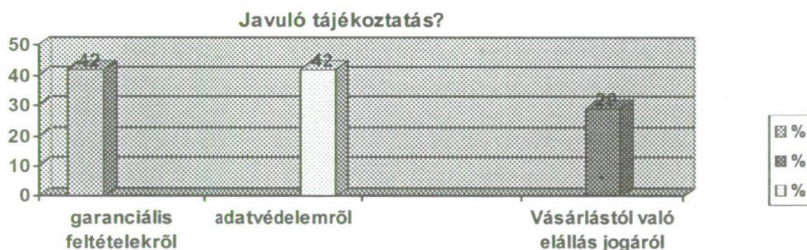
Az igénybe vevő jogai:

- meg nem rendelt termék esetén jogosult visszautasítani a

termék átvételét, hiszen az eladó nem vélelmezheti a vevő hallgatólagos beleegyezését;

- a megrendeléstől való elállás joga: az ajánlat elküldésétől számított 48 órán belül megszűnik az ajánlati kötöttség;⁵⁶
- a vásárlástól való elállás joga: a termék átvételétől, illetve a szolgáltatás nyújtásától számított 8 munkanapon belül indokolási kötelezettség nélkül, amennyiben a szolgáltató eleget tett az Ektv-ben előírt tájékoztatási kötelezettségének(objektív elállás), és 3 hónapon belül, ha nem tett eleget (szubjektív elállás).

Egy 2003 novemberében készült felmérésből⁵⁷ kiderül, hogy az egyértelmű törvényi előírás ellenére a szolgáltatók sok esetben nem tesznek eleget teljes körűen az adatszolgáltatási- és tájékoztatási kötelezettségüknek:

Forrás: www.recall.hu

Megállapítható, hogy csak látszólag tettünk eleget jogharmonizációs kötelezettségünknek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről szóló 2000/31/EK irányelv alapján elfogadott törvény kihirdetésével, hiszen a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Engedélyezési és Közigazgatási Hivatala az elektronikus kereskedelemmel foglalkozó cégek tevékenységét csomagküldő tevékenységnek minősítette. Márpedig a brüsszeli követelmények

egyike az előzetes engedélyezést kizáró elv érvényesítése. Formálisan szerepel is az Ektv-ben, viszont a csomagküldő tevékenység nyilvántartásba vételhez kötött. A közösségi előírásoktól eltérő szabályozás indokául fogyasztóvédelmi szempontok jelölhetők meg.

Ezen kívül az elektronikus kereskedelem jogi hátterét áttekintve nyilvánvaló, hogy változatlanul komoly hiányosságok vannak. Az Ektv. ugyanis az EU-s direktíva egyszerű tükörfordítása, vagyis a hazai jogrendszerbe illeszkedő részletszabályok továbbra sem léteznek.

III. A FOGYASZTÓK DÖNTÉSI SZABADSÁGÁNAK VÉDELME

A kereskedelem, így az elektronikus eszközökhöz kötődő forgalom növekedésének is alapvető feltétele – az internethasználat általánossá válásán túl – a tiszta verseny biztosítása. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (továbbiakban Tptv.) értelmében már az ajánlattételre felhívásnak, illetve az ajánlattételnek is versenyjogilag tisztességesnek kell lennie.

A Tptv. által nevesített magatartások közül jelen tanulmányban a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmát emelném ki.

A fogyasztói döntések szabadságának védelme a fogyasztóvédelmi és a versenypolitika határán fekvő terület. A Tptv. alkalmazásában fogyasztónak minősül a megrendelő, a vevő és a felhasználó. A törvény III. fejezetében rendezett magatartás megvalósítható a fogyasztók megtévesztésével⁵⁸ és a fogyasztók választási szabadságát indokolatlanul korlátozó üzleti módszerek alkalmazásával⁵⁹.

E szakaszok célja a fogyasztók döntési szabadságának mint védett jogi tárgynak a különböző áruk és /vagy a szolgáltatások közötti választás védelmezése. A tisztességtelen befolyásolás kihat(hat) a versenytársak és az általuk kínált azonos vagy helyettesítő termékek fogyasztó általi rangsorolására és ezáltal „a verseny tisztaságára”. A verseny torzítása, korlátozása szempontjából releváns önmagában az ilyen hatás kiváltására való alkalmasság. „A fogyasztói döntések

tisztességtelen befolyásolását tiltó rendelkezéseknek nem tényállási eleme sem a fogyasztóknak okozott sérelem megvalósítása, sem a fogyasztói panaszok rendelkezésre állása.” (VJ-129/2005/31. 44.pont)

A jogsértő tájékoztatás abban az esetben is megvalósul, ha utóbb lehetőség van a valóságos adatok, információk megismerésére. Viszont a Tpv. rendelkezéseibe ütköző magatartások kivizsgálása során nem célja a Gazdasági Versenyhivatalnak (továbbiakban GVH) az egyéni jogsérelmek orvoslása (a fogyasztóvédelem egyéb szerveihez fordulhat, valamint polgári jogi igényeit érvényesítheti), hiszen elsődlegesen a közösség – a fogyasztók összességének – érdekeiknek védelmét hivatott biztosítani.

A GVH Versenytanácsa egyre több olyan ügyben jár el, amelyben fő szerephez jutnak az elektronikus eszközök, különösen a világháló. „Az interneten megjelenő tájékoztatással kapcsolatban kiemelendő, az internet jellegéből adódóan alkalmas arra, hogy információkat, egy-egy termék vonatkozásában akár a releváns információk teljes körét gyorsan és kényelmesen elérhetővé tegyen. Az interneten megjelentethető és meg is jelenő információk nagy tömege ugyanakkor azt is jelenti, hogy a fogyasztó versenyjogilag figyelembe veendő döntésének meghozatalát általában nem az információk rendelkezésre állásának hiánya nehezíti meg, hanem a nagy mennyiségű információk szelektálása, a releváns információk megtalálása és kiválasztása, s azok feldolgozása.

Ebből fakadóan versenyjogi követelményként fogalmazható meg, hogy egy, a fogyasztók számára igen kedvezőként reklámozott termék, vagy a fogyasztók számára vonzó akció fogyasztók általi reális megítéléséhez szükséges lényeges információk könnyen elérhetők legyenek, a hangsúlyozott kedvező tulajdonsággal egy oldalon, ahhoz közel, fogyasztóbarát módon kerüljenek elhelyezésre.” (VJ-129/2005/31. 51. pontjában és a VJ-133/2005/26. számú határozatának a 49. pontjában is olvasható)

A Grtv. módosításáról szóló törvény⁶⁰ a sajtótermék definícióját kiterjesztette az elektronikus eszközökre, így az internetre is.⁶¹

A verseny egyik legfontosabb eszköze a reklám, amelynek célja a reklámozó által nyújtott szolgáltatás és/vagy áru bemutatása a poten-

ciális fogyasztók részére. A tájékoztatás és a figyelemfelkeltés mellett a Grtv. hatálya alá tartozó gazdasági reklámtevékenység a fogyasztó megnyerésére irányul. E törvény vonatkozásában fogyasztónak minősül minden olyan természetes és jogi személy, valamint jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, aki felé a reklám irányul⁶². Az értelmező rendelkezések között a gazdasági reklám⁶³ meghatározásán túl feltüntetésre kerülnek a fogyasztókat hátrányosan érintő reklámok fajtái is, különösen ilyen a megtévesztő reklám⁶⁴, az összehasonlító reklám⁶⁵ és a tudatosan nem észlelhető reklám⁶⁶.

A megtévesztő hirdetésekre vonatkozó rendelkezéseket azonban a Tptv. III. fejezetében, a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását tilalmazó szakaszok körében⁶⁷ is találunk.

A reklámozással kapcsolatos tevékenységnek tehát a fogyasztóvédelmi vonatkozásai mellett versenyjogi aspektusa is van. A probléma egy, a Grtv.-ben foglalt utaló szabály által okozott joghézagból ered. Ugyanis a reklámfelügyeleti eljárás keretében főszabályként a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség – első fokon a megyei (fővárosi) fogyasztóvédelmi felügyelőség – látja el a gazdasági reklámtevékenységre vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzését, ezen belül lefolytatja az e rendelkezések megsértése miatti eljárásokat.⁶⁸ A megtévesztő és az összehasonlító reklámok megítélését viszont a GVH hatáskörébe utalta a jogalkotó⁶⁹, beleillesztve ezáltal a fogyasztók megtévesztésének tényállásába a Grtv.-beli fogalmak kivizsgálását. Azonban, ha az eljárás alá vont magatartása a gazdasági verseny szempontjából csekély súlyúnak minősül, tehát nem nyer versenyjogi minősítést, szankcionálatlanul marad az egyébként fogyasztói érdekeket sértő tevékenység.

IV. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM TÉRHÓDÍTÁSÁVAL JÁRÓ ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK

IV.1. Előny a tudatos fogyasztónál

A kereskedők/szolgáltatók és a megrendelők nagyjából ugyanazon érvek alapján döntenek a virtuális áruház működtetése, illetve igénybe vétele mellett, melyeket az alábbi felsorolásban tekintettem át.

A világháló belső logikájából a következő lehetőségek adódnak:

- az on-line vállalkozás alapításának és működtetésének járulékos költségei (üzletek fenntartása és személyzet helyett esetleg csak logisztikai központ létesítése, még a reklámanyagokat sem kell kinyomtatni, szállítani, nincsenek közüzemi számlák) relatíve alacsonyak, főleg ha nem elektronikus piactérről, hanem aukciós tevékenységről van szó, mint az eBay esetében;
- a korábbiaknál lényegesen gyorsabb, rugalmasabb döntéshozói mechanizmus;
- a cég növekedésének esélye gyakorlatilag határtalan, földrajzi korlátok nélküli értékesítés;
- a zonos esélyek a már létező digitális konkurenciával szemben;
- nemzetközi szintén való jelenlét;
- huszonnégy órás elérhetőség;
- gyors tájékoztatás/tájékoztatódás, információk könnyen aktualizálhatóak, könnyen áttekinthetőek;
- mind a keresleti, mind a kínálati oldal mérhetetlen meg-növekedése, igények rugalmas követése;
- sok esetben olcsóbb beszerzési forrást jelent a klasszikus személyes kontaktuson alapuló jogügyleteknél;
- regisztráció esetén garantált elérhetőség e-mailek útján;

- bankkártyás fizetési lehetőség, ami azonban nem feltétlenül tartozik a meggyőzés szempontjai közé;
- termékek házhoz szállítása, egyes szolgáltatások esetén pedig on-line teljesítés lehetősége is felmerül.

A felsorolt prioritások azonban kizárólag a tudatos fogyasztók vonatkozásában érvényesülnek, hiszen a tapasztalatlan és sok esetben jogilag, informatikailag egyaránt tudatlan fogyasztó könnyen csapdába eshet.

IV.2. Lássuk az on-line kereskedelem buktatóit

A következő tényezők a hagyományos kereskedési forma mellett szólnak:

- a vonatkozó jogszabályi környezet hiányosságai és keretjellege számos megoldásra váró problematikus kérdést vet fel, mint például a személyes adatok védelme és a titkosítás,
- a hálózatokkal szembeni illegális beavatkozások,
- elektronikus pénzmosás,
- szerzői jogok bitorlása,
- bankkártyával történő fizetés lehetősége.

Kulcsfontosságú feladat a bizalom megteremtése, ezt szolgálják különösen a speciális fogyasztóvédelmi⁷⁰ és adatvédelmi rendelkezések⁷¹.

A fogyasztók/szerződő partnerek megnyerése érdekében a nagyobb vállalatoknál az ún. önszabályozó mechanizmus alkalmazása terjedt el. A hazánkban fiókteleppel, leányvállalattal rendelkező multinacionális vállalatok a belső működési területükön meghonosították saját normáikat zilált jogrendszerünk rugalmatlanságának, hiányosságainak kompenzálására, pótlására.

A bizalomnak azonban van egy másik oldala is: nem csak a fogyasztók védelmét kell garantálni, hanem a cégek biztonságáról is gondoskodni kell a komolytalan vevőkkel szemben. A rosszhiszemű megrendelők esetén milyen jogi lépések tehetők?

Mégis leszögezhetjük, hogy a hagyományos vállalkozások forint-

ban mérhető hátrányba kerülnek virtuális, illetve részben elektronikus konkurenseikkel szemben, amennyiben rövid időn belül nem csatlakoznak a digitalizált világhoz. A kereskedelem struktúrájának nemzetközi szinten zajló átrendeződése következtében mára az internetes jelenlét önmagában már nem jelent előnyt, viszont annak hiánya annál nagyobb veszteséget okoz.

Legyen szó akár vállalkozásról, akár magánszemélyről, idő- és költség-takarékos alternatívát kínál az e-ker. az off-line módozattal szemben.

„A siker nem szerencse kérdése, hanem a jó stratégiáé” (Varga Zsolt).

ÖSSZEGZÉS

A kereskedelem struktúrájának átrendeződésével járó többletköltségek jelenleg az állami szférára hárulnak. A részben digitalizált üzletek és az újonnan létesített virtuális áruházak költség-takarékosság okán több tucat munkavállalójuktól megválva a segélyezési zónába kerülők számát növelik jelentősen. Miközben a munkanélküliség fő okozója két számjegyű nyereséget számolhat el, addig e tömegek megélhetésének biztosítása, átképzési támogatása az állami költségvetést terheli. Egyáltalán nem reális, hogy a Man-szigeten vagy a Jersey-n bejegyzett offshore cégek hazai tulajdonosai az adórendszer megkerülésével jussanak több számjegyű haszonhoz, ezért jövedelmük egy részének „visszapumpálását” kell elérni.

Véleményem szerint a jogalkotónak őrizkednie kell attól, hogy ilyen *„fogd a pénzt és fuss vállalkozás”* létesítésének a lehetőségét biztosítsa.

Érzelkelhető, hogy ez a téma mennyire összetett. Bizonyítja az is, hogy az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos jogesetek után kutatva a legkülönbözőbb területeket érintő jogsértő magatartás fordul elő. Tipikus a fogyasztók megtévesztésére irányuló internetes hirdetés alkalmazása. (pl.: VJ-11/2005/15., VJ-49/2005/19., VJ-133/2005/26., VJ-61/2005/29., VJ-17/2005/20.)

Kijelenthetjük, hogy az EU, így hazánk is meglehetősen szigorú versenyjogi szabályokat fogadott el, az USA azonban még ezek ismeretében is nyugodtan „hátradőlhet”. A hivatkozott normákat

ugyanis többnyire olyan emberek, szervezetek alkották, akik még egyáltalán nem tevékenykedtek versenyhelyzetben lévő vállalatnál és világ életükben a költségvetéstől függtek.

Megfigyelhető szinte minden szektorban, minden jogterületen az uniós jogszabályok mögé bújtatott nemzeti vállalatok védelme az aktuális ciklus függvényében, illetve analóg módon a hazai viszonyokban kisebb közösségek érdekének érvényesítése. Például a spanyol periódus idején minden egyes fellépés háttérében a Pegaso nemzeti vállalatuk érdekeinek képviselése húzódott meg.

„Ez a bürokrata szemlélet képtelen együtt élni egy működőképes gazdasággal. A rosszul értelmezett versenypolitika örökös áldozata lesz az európai ipar az USA és Ázsia dinamikusan fejlődő, kevésbé megszorított vállalataival szemben.

Amikor a részvényesek megválasztják a vezetőiket, töretlen piaci vezetésre, dinamikus és kiegyensúlyozott fejlődésre voksolnak; nem pedig a patikamérlegen mért versenyegyenlőségre...”⁷²

Ennek fényében fel kell tenni a kérdést, hogy meddig terjedhet egy-egy terület szabályozása?

„A gúzsba kötött, különféle korlátokkal körülbástyázott európai vállalatok mire „észbe kapnak”, már amerikai és ázsiai befektetők szerzik meg a cégeiket. Gondoljunk például a textiliparra. Kína elárasztja Európát, sőt az egész világot termékeivel, melynek következtében milliók veszítik el állásukat.

Európának ténylegesen fel kell lépni a saját iparának védelme érdekében.... Dolgozzanak és keressenek a szlovák, a portugál és a dél-olasz nők a bangladesi és az indiai nők helyett.

Kontinensünk hivatalnokai az európai munkás tömegek és az európai költségvetés ellenségei. Elhibázott döntések sorozata miatt milliók kerülnek az utcára naponta, hetente.

A jó értelemben vett és egészséges protekcionizmusra szükség van!”⁷³

MELLÉKLET

Táblázat 1.

Az elektronikus kereskedelem használat korlátainak megítélése-jelentős (%)

	2002	2003	2004
Alacsony vevőszám	28	26	27
A pénzbeli fizetés bizonytalansága	30	27	27
A szerződési feltételek, szállítási határidők és garanciák bizonytalansága	32	27	29
Az elektronikus kereskedelmi rendszer kialakításának, működésének költségei	32	30	31
A vállalat termékeinek és szolgáltatásainak jellege nem teszi lehetővé	18	16	19
Alacsony az elektronikus kereskedésből származó haszon	22	21	23
Bizalmasa információkhoz illetéktelenek is hozzáférhetnek	25	24	26
A technológiai változásokkal szembeni vállalaton belüli ellenállás	11	10	14
A rendszer túl lassú	18	14	16
A telepítéshez, működtetéshez értő szakképzett alkalmazottak hiánya	22	20	22
Jobban bíznak a hagyományos, személyes kontaktsón alapuló kereskedelemben	29	28	28
A törvényi szabályozás hiányossága	22	21	24
Ugyanez-nagyon jelentős	6	7	8

Forrás: <http://www.ksh.hu>

Táblázat 2.

Az elektronikus kereskedelem használat korlátainak megítélése-nem jelentős (%)

	2002	2003	2004
Alacsony vevőszám	17	15	20
A pénzbeni fizetés bizonytalansága	17	15	18
A szerződési feltételek, szállítási határidők és garanciák bizonytalansága	22	22	23
Az elektronikus kereskedelmi rendszer kialakításának, működésének költségei	22	21	23
A vállalat termékeinek és szolgáltatásainak jellege nem teszi lehetővé	24	20	21
Alacsony az elektronikus kereskedésből származó haszon	25	22	24
Bizalmasa információkhoz illetéktelenek is hozzáférhetnek	27	23	23
A technológiai változásokkal szembeni vállalaton belüli ellenállás	46	43	42
A rendszer túl lassú	41	41	42
A telepítéshez, működtetéshez értő szakképzett alkalmazottak hiánya	37	34	34
Jobban bíznak a hagyományos, személyes kontaktuson alapuló kereskedelemben	15	13	13
A törvényi szabályozás hiányossága	30	27	28
Ugyanez-nem értelmezhető	41	45	40

Forrás: <http://www.ksh.hu>

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Budai Judit: Az elektronikus beszerzés jogi környezete
 Hol tart az E-Procurement jogi hátterének szabályozása?, IIR-Szakkonferencia-Versenysstratégiák a beszerzésben, 2002. január
- Budai Judit: Az elektronikus kereskedelmi jog kérdései. A szerződések létrejöttének, teljesítésének szabályai (Gazdaság és Jog, 2000. 9-10. sz.)
- Dr. Gatter László: Az elektronikus aláírásról (Magyar Jog, 2002. 4. sz.)
- Dr. Milassin László: Az elektronikus kereskedelem jogi problémái, különös tekintettel az Európai Unió idevonatkozó jogalkotására (Külföldi Jogi Szemle, 2001. 6. sz.)
- Kondricz Péter-Tímár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései (KJK, Bp., 2000.)
- Papp Tekla: Atipikus szerződések (egyetemi jegyzet, Szeged, 2006.)
- Strihó Krisztina: Erőfölényes helyzettel való visszaélés (dolgozat, Szeged, 2005.)
- Váci Tímea: Vásárlás az interneten (Cégvezetés, 2002. 9. sz.)
- Várkonyi Péter: Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokról szóló törvény tervezetéről (Gazdaság és Jog, 2001. 11. sz.)
- Verebics János: Az elektronikus aláírásra vonatkozó szabályozás továbbfejlesztése: lehetőségek és korlátok között (Gazdaság és Jog, 2005. 6. sz.)

JOGSZABÁLYOK

- 2000/31/EK sz. irányelv az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről
1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról
1997. évi LVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenységről
2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokról, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről

15/1989. (IX.7.) KeM rendelet az egyes kereskedelmi tevékenységek gyakorlásáról

17/1999. (II.5) Korm. rendelet a távollevők között kötött szerződésekről

INTERNET CÍMEK

<http://e-ker.hu>

http://hirek.prim.hu/cikk_print/35682

<http://home.iae.hl/users/nickl/mikrosz.html>

<http://mek.oszk.hu/01400/01401/01401.htm>

<http://vg.hu>

<http://www.ecompany.hu/ecom.htm>

<http://www.ksh.hu>

<http://www.logsped.hu/ekereskedelem.htm>

<http://www.magyarország.hu>

<http://www.mkimarketing.hu>

http://www.ofe.hu/fo_tudni/eker2.htm

<http://www.recall.hu>

JEGYZETEK

- 1 2001. évi CVIII. tv. az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
- 2 Ektv. 13/A.§
- 3 Ektv. 14.§
- 4 Ektv. 15.§
- 5 Kondricz Péter- Tímár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései (Bp., KJK, 2000., p. 71-76.)
- 6 Egyesült Nemzetek Kereskedelmi Jogi Bizottsága
- 7 business to business (továbbiakban B2B)
- 8 business to consumer (továbbiakban B2C)
- 9 98/34 EKG (módosította 98/48/EKG sz. „Átláthatósági irányelv.”) irányelv a műszaki szabványokról és eljárásokról, valamint a 2000/31/EK irányelv az elektronikus kereskedelem jogi aspektusairól
- 10 Ektv.2.§ a, pontja szerint az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amelynek célja áruk, illetőleg szolgáltatások üzletszerű értékesítése, beszerzése,cseréje
- 11 Ektv.2.§ (2) b, pontja alapján az elektronikus út elektronikus adatfeldolgozást, – tárolást, illetőleg – továbbítást végző vezeték, rádiótechnikai, optikai vagy más elektromágneses eszközök alkalmazása
- 12 Ektv. általános indokolása
- 13 Ektv.1.§ (3) bek.
- 14 Ektv.2.§ m.pontjának értelmében magánjellegű közlés a kereskedelmi, üzleti vagy hivatásszerű tevékenység, vagy közfeladat körén kívül eső célból eljáró személy által használt elektronikus levelezés, vagy azzal egyenértékű, egyéni közlésre alkalmas kommunikációs eszköz útján, információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybe vételével történő közlés, ideértve az ilyen módon tett szerződési nyilatkozatokat is.
- 15 Ektv.1.§ (4) bek.
- 16 Kondricz Péter-Tímár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései (Bp., KJK, 2000., p. 76.)
- 17 Váci Tímea: Vásárlás az interneten, (Cégvezetés, 2002. 9. sz. p. 56.)
- 18 Budai Judit: Az elektronikus kereskedelmi jog kérdései. A szerződések létrejöttének, teljesítésének szabályai (Gazdaság és Jog, 2000./9-10., p.25.)
- 19 IBM megközelítése
- 20 Internet Értelmező Kiszótár
- 21 A Magyar Köztársaság és az Európai Községek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló törvény 67. és 68. cikke
- 22 2009/2002.(III.29.) Korm. határozat a jogharmonizációs programról és a program végrehajtásával összefüggő feladatokról
- 23 „Átláthatósági” irányelv, módosította a 98/48/EKG
- 24 Dr. Milassin László: Az elektronikus kereskedelem jogi problémái, különös tekintettel az Európai Unió idevonatkozó jogalkotására, (Külföldi Jogi Szemle, 2001/6.sz., p. 365.)
- 25 1998. november 18-án hozták nyilvánosságra az Európai Bizottság (továbbiakban EB),Elektronikus kereskedelem európai kezdeményezése” című közleményén alapuló e-ker irányelv tervezet
- 26 Az e-ker. irányelv 3.cikkének (2) bekezdése a következőképpen szól: „A tagállamok nem korlátozhatják azoknak az információs társadalom nyújtotta szolgáltatásoknak egyik tagállamból a másikba irányuló szabad forgalmát, amely jelen irányelv által koordinált terület hatálya alá esik.”, Dr. Milassin László: Az elektronikus kereskedelem jogi problémái, különös tekintettel az Európai Unió idevonatkozó jogalkotására, (Külföldi Jogi Szemle, 2001/6., p.363.)
- 27 Ezt a kérdést a Model Law egyáltalán nem is érinti.
- 28 Várkonyi Péter: Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokról szóló törvény tervezetéről, (Gazdaság és Jog, p.15-16.)
- 29 2003. évi XCVII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény módosításáról

- 30 Kondricz Péter-Tímár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései, (Bp., KJK, 2000., p.80-87.)
- 31 Pp. 195.§
- 32 Pp. 196.§
- 33 Pp. 199.§
- 34 Elektronikus aláírásnak három fajtája létezik: minősített (Eatr. 2.§ 17.), fokozott biztonságu (Eatr. 2.§ 15.) és az egyszerű (Eatr. 2.§ 6.).
- 35 Kondricz Péter-Tímár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései, (Bp. KJK 2000., p.81.)
- 36 Ektv. 2.§ b, pont
- 37 Ektv. 2.§ m, pont
- 38 Ektv. 2.§ a) pont
- 39 Ektv. 2.§ f) pont
- 40 Ektv. 2.§ b) pont
- 41 „Távközlő eszköznek minősül minden olyan eszköz, amely alkalmas a felek távollétében, a szerződés megkötése érdekében, szerződési nyilatkozat megtételére. Tehát olyan eszközről van szó, amely nem egy térben elhelyezkedő, de szerződést kötni szándékozó felek között, e célra történő használata során alkalmas ajánlattételi felhívás, ajánlat, illetve elfogadó nyilatkozat megtételére.” In: Papp Tekla: Atipikus szerződések, (Szeged, 2006., p. 22.)
- 42 A fogyasztóvédelemről szóló 97/7/EK irányelv alapján elfogadott 17/1999.(II.5.) Korm.rendelet
- 43 Papp Tekla: Atipikus szerződések, (Szeged 2006., p. 22.)
- 44 Ektv. 2.§ k) és l) pont
- 45 Ektv. 2.§ c) pont
- 46 Az Ektv. 2.§ e) pontjának értelmében információnak minősül bármely , elektronikus úton feldolgozható, tárolható, továbbítható adat, jel, kép tekintet nélkül arra, hogy annak tartalma jogi védelemben részesül-e.
- 47 Ektv. 4.§ (1)bek.
- 48 Ektv. 4.§ (2)bek.
- 49 Ektv. 4.§ (3)bek.
- 50 Ektv. 7-12.§
- 51 Ektv. 5-6.§
- 52 Ektv. 5.§(1)bek.
- 53 Ektv. 5.§(2) bek. rendelkezéseitől a fogyasztónak nem minősülő igénybe vevő esetén a felek kölcsönös megállapodással eltérhetnek.
- 54 A katalógus akkor tekintendő kötelező érvényű ajánlatnak a szolgáltató részéről, ha az ott bemutatott termékek nevét, árát, mennyiségét pontosan megjelölte és nem tüntette fel/kötötte ki a tájékoztató jellegét.
- 55 Ptk. 214.§ (1) ..., az írásban vagy távirati úton közölt nyilatkozat hatályosságához pedig az szükséges, hogy az a másik félhez megérkezzen.
- 56 Ektv. 6.§(2) bek.
- 57 Készítette a RE: CALL Tanácsadó Kft. és a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete az Informatikai és Hírközlési Minisztérium felkérésére.
- 58 Tptv. 8.§, 9.§
- 59 Tptv. 10.§
- 60 2005. évi LXXVII. törvény a gazdasági reklámtévékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény módosításáról
- 61 Grtv. 2/A.§-nak megfelelően a a gazdasági reklámtévékenységről szóló törvénynek a sajtótermékekre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra is.
- 62 Grtv. 2.§ g) pont
- 63 Grtv. 2.§ h) pont szerint a gazdasági reklám olyan tájékoztatás, amely termék, szolgáltatás, ingatlan, jog és kötelezettség (továbbiakban: áru) értékesítését vagy más módon történő igénybevetését és a vállalkozás nevének, megjelölésének, tevékenységének népszerűsítését, továbbá áru vagy árujelző megismertetését mozdítja elő (a továbbiakban: reklám).
- 64 Grtv. 2.§ o) pont alapján megtevesztő reklám minden olyan reklám, amely bármilyen módon – beleértve a megjelenítését is – megteveszti vagy megtevesztheti azokat a személyeket, akik felé irányul, vagy akiknek tudomására juthat, és megtevesztő jellege miatt befolyásolhatja e személyek gazdasági magatartását, vagy ebből eredően a reklámozóval azonos, vagy ahhoz hasonló tevékenységet folytató más vállalkozás jogait sérti, vagy sértheti.
- 65 Grtv. 2.§ p) pont szerint összehasonlító reklám olyan reklám, amely közvetve vagy közvetlenül felismerhetővé teszi a reklámozóval azonos vagy ahhoz hasonló tevékenységet folytató más vállalkozást, vagy a más vállalkozás által előállított forgalmazott vagy bemutatott, a reklámban szereplő

áruval azonos vagy ahhoz hasonló rendeltetésű árut.

66 Grtv. 2.§ v) pont értelmében a tudatosan nem észlelhető reklám olyan reklám, amelynek közzétételekor – az időtartam rövideége vagy más ok következtében – a fogyasztóra lélektani értelemben a tudatos észleléshez szükséges ingerküszöbnél kisebb látvány, hang- vagy egyéb hatás keltette inger hat.

67 Tpvt. 8-9.§§

68 Grtv. 15.§ (1)bek.

69 Grtv. 15.§ (3) bek.

70 Ektv. 15.§

71 Ektv. 13/A§

72 Strihó Krisztina: Erőfölényes helyzettel való visszaélés (dolgozat, 2005., p.1)

73 Strihó Krisztina: Erőfölényes helyzettel való visszaélés (dolgozat, 2005. p.1.

X35949

EGY, KH
2500,-

XA 41035

Felelős kiadó: Dr. Szabó Imre dékán, tanszékvezető, egyetemi docens

Felelős szerkesztő: Dr. Papp Tekla egyetemi docens

Technikai szerkesztő: Pap Anita

Borítóterv: Tóth Péter

Tipográfia és tördelés: Varga Péter

Készült: 8,375 (A5) nyomdai ív terjedelemben

ISBN 978 963 9640 10 8